STRATEGIA
ROZWOJU MIASTA
ZAKOPANE

NA LATA
2027–2037

PRZESTRZEŃ | MIESZKAŃCY | ŚRODOWISKO | ROZWÓJ | WSPÓLNOTA

Spis treści

Wprowadzenie w proces strategiczny **4**
Struktura dokumentu Strategii **6**
Wnioski z diagnozy **9**
Główne wnioski z diagnozy strategicznej w sferze społecznej 10
Główne wnioski z diagnozy strategicznej w sferze gospodarczej 16
Główne wnioski z diagnozy strategicznej w sferze przestrzennej 22
Główne wnioski z diagnozy strategicznej w sferze klimatyczno-środowiskowej 25
Wizja rozwoju Miasta Zakopane **32**
Plany działań dla obszarów strategicznego rozwoju **38**
Sfera społeczna – cele i kierunki działań 40
Sfera gospodarcza – cele i kierunki działań 49
Sfera przestrzenna – cele i kierunki działań 53
Sfera klimatyczno-środowiskowa – cele i kierunki działań 58
Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) 61
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej **66**
Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne i środowiskowe 67
Uwarunkowania środowiskowe – opis aspektów hydrologicznych, ruchów masowych ziemi oraz susz 76
Zalecenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej gminy 81
System realizacji Strategii **96**
Zarządzanie realizacją Strategii 96
Podmioty zaangażowane we wdrażanie Strategii 100
Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych 101
Monitoring i ewaluacja Strategii 103
Procedura prowadzenia sprawozdawczości oraz weryfikacji i oceny postępów w realizacji zamierzeń strategicznych 113
Procedura aktualizacji Strategii 113
Ewaluacja ex-ante 114
Zgodność Strategii z dokumentami wyższego rzędu 114
Ramy finansowe i źródła finansowania 114

01

WSTĘP

Wprowadzenie oraz struktura dokumentu przedstawiają proces opracowania Strategii Rozwoju Miasta Zakopane oraz logikę jej budowy. Stanowią wprowadzenie do części merytorycznej dokumentu.

Wprowadzenie w proces strategiczny

Prace nad **Strategią Rozwoju Miasta Zakopane** rozpoczęto na podstawie uchwały Nr XIV/138/2025 Rady Miasta Zakopane z dnia 27 marca 2025 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027-2037 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu dokumentu, w tym zasad prowadzenia konsultacji społecznych. Dokument Strategii został przygotowany jako podstawowy instrument prowadzenia polityki rozwoju miasta w perspektywie najbliższych lat, wyznaczający kierunki działań samorządu oraz pozostałych partnerów rozwoju.

Za opracowanie Strategii odpowiadał zespół Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, J. Szymańska, M. Widuch, który prowadził prace we współpracy z władzami miasta, pracownikami Urzędu Miasta oraz przedstawicielami lokalnych instytucji i środowisk.

Strategia została przygotowana z wykorzystaniem wzajemnie uzupełniających się metod analitycznych i partycypacyjnych. Podstawę prac stanowiła diagnoza strategiczna obejmująca analizę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej oraz środowiskowej miasta, opracowana w oparciu o dane statystyczne, opracowania branżowe oraz dokumenty strategiczne i planistyczne.

Istotnym elementem procesu opracowania Strategii był szeroki udział mieszkańców oraz lokalnych interesariuszy. W ramach prac przeprowadzono badanie ankietowe mieszkańców, którego celem było nie tylko rozpoznanie najważniejszych problemów i wyzwań rozwojowych miasta, lecz również poznanie opinii dotyczących oczekiwanych kierunków rozwoju oraz proponowanych działań strategicznych. Wyniki badań stanowiły ważne uzupełnienie analiz eksperckich i zostały wykorzystane zarówno na etapie diagnozy, jak i formułowania celów rozwojowych.

Równolegle z badaniami społecznymi zrealizowano cykl warsztatów strategicznych z udziałem przedstawicieli samorządu, jednostek organizacyjnych miasta, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz innych lokalnych partnerów. Prace warsztatowe pozwoliły na identyfikację najważniejszych wyzwań i potencjałów rozwojowych Zakopanego, przeprowadzenie analizy otoczenia rozwojowego, określenie wizji miasta oraz wypracowanie celów strategicznych i kierunków działań.

Uzupełnieniem procesu było otwarte spotkanie z mieszkańcami, które stworzyło możliwość przedstawienia opinii, zgłaszania propozycji oraz wspólnej dyskusji nad przyszłością Zakopanego. Dzięki połączeniu wiedzy eksperckiej z doświadczeniami mieszkańców oraz lokalnych partnerów możliwe było wypracowanie rozwiązań odpowiadających rzeczywistym potrzebom miasta i jego społeczności.

Projekt Strategii Rozwoju Miasta Zakopane zostanie poddany konsultacjom społecznym zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Konsultacje obejmą mieszkańców, partnerów

społeczno-gospodarczych oraz podmioty wskazane w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Projekt dokumentu zostanie również przekazany do zaopiniowania właściwym instytucjom, zgodnie z obowiązującymi procedurami.

Strategia Rozwoju Miasta Zakopane stanowi efekt wspólnej pracy samorządu, mieszkańców oraz lokalnych interesariuszy nad określeniem kierunków rozwoju miasta. Dokument porządkuje najważniejsze wyzwania i potencjały rozwojowe Zakopanego oraz wyznacza cele i działania, które mają sprzyjać poprawie jakości życia mieszkańców, wzmacnianiu lokalnej gospodarki, ochronie wyjątkowych walorów przyrodniczych i kulturowych oraz budowaniu odporności miasta na wyzwania przyszłości.

Przebieg procesu tworzenia Strategii przedstawia poniższy schemat.

Struktura dokumentu Strategii

Zawartość **Strategii Rozwoju Miasta Zakopane** uwzględnia wymagania określone w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności w:

- ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska;
- ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

Struktura dokumentu odpowiada logice procesu strategicznego i odzwierciedla kolejne etapy prowadzenia polityki rozwoju – od rozpoznania uwarunkowań i wyzwań rozwojowych, poprzez określenie wizji i celów aż po wskazanie kierunków działań, zasad prowadzenia polityki przestrzennej oraz mechanizmów wdrażania i monitorowania Strategii.

Dokument składa się z pięciu zasadniczych części.

Część diagnostyczna obejmuje wnioski **z diagnozy strategicznej,** w której przedstawiono syntetyczne podsumowanie najważniejszych uwarunkowań rozwoju miasta w czterech ustawowych sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej oraz środowiskowej. Zaprezentowane wnioski są wynikiem analizy danych statystycznych, dokumentów branżowych, wyników badań społecznych oraz procesu partycypacyjnego i stanowią podstawę do określenia celów strategicznych.

Część strategiczna przedstawia wizję rozwoju Zakopanego oraz cele strategiczne i kierunki rozwoju miasta w poszczególnych sferach. Określa najważniejsze priorytety polityki rozwoju oraz opisuje oczekiwane zmiany, jakie powinny zostać osiągnięte w perspektywie obowiązywania Strategii.

Część operacyjna zawiera zestaw kierunków działań służących realizacji celów strategicznych. Wskazuje przedsięwzięcia i typy działań, które powinny być podejmowane przez samorząd oraz partnerów lokalnych, tworząc podstawę do przygotowywania programów wykonawczych i planowania inwestycji.

Część przestrzenna prezentuje model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta oraz ustalenia i rekomendacje dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej. Uwzględnia powiązania pomiędzy rozwojem społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, wskazując kierunki kształtowania struktury miasta oraz zasady gospodarowania przestrzenią.

Część wdrożeniowa opisuje system realizacji Strategii, obejmujący zasady monitorowania, ewaluacji i aktualizacji dokumentu, a także mechanizmy współpracy pomiędzy samorządem i partnerami lokalnymi. Wskazuje również sposób zapewnienia spójności Strategii z dokumentami wyższego rzędu oraz ramy dla przygotowywania dokumentów wykonawczych wspierających realizację polityki rozwoju miasta.

Przyjęta struktura dokumentu zapewnia przejrzyste powiązanie diagnozy z celami strategicznymi i planowanymi działaniami oraz umożliwia wykorzystanie Strategii jako praktycznego narzędzia zarządzania rozwojem Zakopanego. Dokument ma wspierać podejmowanie decyzji strategicznych, planowanie inwestycji, pozyskiwanie środków zewnętrznych oraz koordynację działań prowadzonych przez samorząd i jego partnerów na rzecz zrównoważonego rozwoju miasta.

02

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Kluczowe wnioski z diagnozy strategicznej syntetyzują najważniejsze procesy i zjawiska wpływające na rozwój Miasta Zakopane. Stanowią punkt wyjścia do określenia celów strategicznych oraz kierunków działań rozwojowych.

Wnioski z diagnozy

Rozdział prezentuje kluczowe dla strategicznego rozwoju Miasta Zakopane wnioski diagnostyczne, uporządkowane w podziale na główne sfery rozwoju: społeczną, gospodarczą, przestrzenną oraz klimatyczno-środowiskową. Wnioski zostały opracowane na podstawie kompleksowej diagnozy strategicznej, integrującej analizy danych statystycznych i przestrzennych z wynikami badań społecznych oraz procesu partycypacyjnego prowadzonego z udziałem mieszkańców i lokalnych interesariuszy.

Analiza danych zastanych została przeprowadzona w ujęciu dynamicznym i porównawczym, co umożliwiło ocenę nie tylko aktualnej sytuacji miasta, lecz także identyfikację kierunków i tempa zachodzących zmian. Podstawę opracowania stanowiły dane pochodzące z ogólnodostępnych źródeł statystycznych, w szczególności Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Państwowej Komisji Wyborczej, analiz Banku Gospodarstwa Krajowego dotyczących odporności samorządów oraz danych Ministerstwa Finansów. W celu pogłębienia diagnozy oraz uchwycenia zjawisk niewidocznych w klasycznej statystyce publicznej wykorzystano również specjalistyczne opracowania i analizy zewnętrzne, w tym wyniki badań eksperymentalnych GUS **„Ślady życia”**, umożliwiające oszacowanie rzeczywistej liczby osób przebywających na terenie miasta, **„Indeks codziennej demokracji lokalnej”** opracowany przez Fundację im. Stefana Batorego, pozwalający ocenić poziom partycypacji i relacji na linii samorząd–mieszkańcy, oraz analizę przepływów środków z mechanizmu **1,5% podatku PIT** przygotowaną przez Fundację Stocznia, stanowiącą źródło wiedzy o kondycji i odporności lokalnego sektora organizacji pozarządowych. W diagnozie wykorzystano ponadto **Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu**, opracowany z wykorzystaniem analiz teledetekcyjnych i danych satelitarnych, wyniki badań ruchu turystycznego opartych na analizie danych Big Data oraz inne dostępne opracowania branżowe odnoszące się do rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego Zakopanego. Istotnym źródłem informacji były również coroczne **Raporty o stanie Miasta Zakopane**, pozwalające na ocenę zmian zachodzących w funkcjonowaniu miasta oraz skuteczności prowadzonej polityki rozwojowej.

Analizę porównawczą przeprowadzono w odniesieniu do jednostek o zbliżonym profilu funkcjonalnym i turystycznym oraz odpowiednich poziomów odniesienia statystycznego. W zależności od charakteru analizowanych wskaźników wykorzystano porównania z województwem małopolskim, powiatem tatrzańskim oraz miastami o podobnym charakterze społeczno-gospodarczym i turystycznym, w szczególności: **Sopotem, Wisłą, Karpaczem, Krynicą-Zdrojem oraz Szczawnicą**.

Podstawowy zakres czasowy analiz obejmuje lata **2020–2024**, co pozwala na identyfikację najnowszych trendów rozwojowych. W przypadku wskaźników, dla których dostępne były bardziej aktualne informacje (m.in. liczba mieszkańców, wynagrodzenia, przedsiębiorczość,

ruch turystyczny czy wybrane dane finansowe), wykorzystano również dane według stanu na **2025 r.**, a w uzasadnionych przypadkach także dane z początku **2026 r.**

Pełne zestawienia danych statystycznych, analiz porównawczych oraz materiałów źródłowych zostały opracowane jako odrębne opracowania diagnostyczne. Zgodnie z charakterem Strategii Rozwoju Miasta, w niniejszym rozdziale przedstawiono wyłącznie najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz. Mają one charakter strategiczny i koncentrują się na identyfikacji kluczowych problemów, wyzwań oraz potencjałów rozwojowych Zakopanego, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w celach i kierunkach działań rozwojowych miasta.

Wnioski diagnostyczne zostały opracowane z wykorzystaniem zasady **triangulacji źródeł**, polegającej na łączeniu wyników analiz ilościowych z materiałem jakościowym pozyskanym w procesie partycypacyjnym. Dla każdej ze sfer rozwoju zestawiono dane statystyczne z wynikami badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców, przedsiębiorców i interesariuszy miasta, a także z wnioskami wypracowanymi podczas warsztatów strategicznych, spotkań konsultacyjnych oraz analiz eksperckich. Takie podejście umożliwiło skonfrontowanie obiektywnych wskaźników rozwoju z ocenami, doświadczeniami i oczekiwaniami lokalnej społeczności, dzięki czemu przedstawione wnioski odzwierciedlają zarówno rzeczywiste procesy rozwojowe, jak i sposób ich postrzegania przez użytkowników miasta.

Zestawienia danych, wyniki badań społecznych, analizy porównawcze oraz materiał wypracowany w procesie partycypacyjnym stanowią odrębne opracowania i są materiałem źródłowym dla niniejszej Strategii Rozwoju Miasta Zakopane.

GŁÓWNE WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ W **SFERZE SPOŁECZNEJ**

Utrzymanie funkcji mieszkaniowej Zakopanego staje się jednym z najważniejszych wyzwań rozwojowych miasta

Analiza danych demograficznych wskazuje, że Zakopane znajduje się w fazie stopniowego osłabiania swojego potencjału ludnościowego. W latach 2020–2024 liczba mieszkańców zmniejszyła się z 25 867 do 25 059 osób, tj. o 808 osób (ok. 3%), co było efektem jednoczesnego utrzymywania się ujemnego przyrostu naturalnego (średnio -5,72 na 1000 mieszkańców) oraz ujemnego salda migracji. Jednocześnie udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 26,1% do 28,2%, podczas gdy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się z 16,1% do 15,7%, a w wieku produkcyjnym z 57,8% do 56,1%, co potwierdza postępujący proces starzenia się społeczności lokalnej. Procesy te nie wynikają wyłącznie z uwarunkowań demograficznych, lecz pozostają ściśle powiązane z malejącą dostępnością mieszkań, wysokimi kosztami życia oraz odpływem części mieszkańców do gmin sąsiednich. Potwierdzają to również wyniki badań społecznych,

w których 87,9% respondentów wskazało wysokie ceny nieruchomości jako jedną z głównych barier jakości życia.

Jednocześnie wyniki eksperymentalnego badania GUS „Ślady życia”[1] wskazują, że rzeczywista liczba osób przebywających na terenie Zakopanego jest wyższa niż wynika z danych meldunkowych. Według stanu na koniec 2025 r. na terenie miasta przebywało 26 585 osób, czyli o około 1,7 tys. (6,7%) więcej niż wynosiła liczba mieszkańców ujętych w rejestrach administracyjnych. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba ta wzrosła z 26 450 do 26 585 osób, przy jednoczesnym zwiększeniu liczby cudzoziemców z 2 098 do 2 422 osób (o 15,4%). Oznacza to, że rzeczywista liczba użytkowników miasta pozostaje wyraźnie wyższa niż liczba mieszkańców wykazywana w statystykach administracyjnych, co zwiększa zapotrzebowanie na usługi publiczne i infrastrukturę miejską, przy jednoczesnym ograniczaniu bazy podatkowej miasta wynikającym z depopulacji ludności zameldowanej.

W perspektywie strategicznej jednym z najważniejszych wyzwań będzie utrzymanie funkcji mieszkaniowej Zakopanego poprzez tworzenie warunków sprzyjających pozostawaniu mieszkańców w mieście, przy jednoczesnym uwzględnianiu w planowaniu rozwoju rzeczywistej liczby osób korzystających z jego infrastruktury i usług publicznych. Pozwoli to lepiej dostosować politykę mieszkaniową, społeczną i finansową miasta do rzeczywistych procesów zachodzących w Zakopanem.

Rozwój funkcji turystycznej wymaga zachowania równowagi pomiędzy potrzebami gospodarki a jakością życia mieszkańców

Turystyka pozostaje podstawowym filarem rozwoju gospodarczego Zakopanego oraz źródłem jego silnej pozycji ekonomicznej i rozpoznawalności, jednak z przeprowadzonych analiz wynika, że coraz wyraźniej ujawniają się społeczne konsekwencje intensywnego rozwoju tej funkcji. Aż 65,1% mieszkańców wskazuje, że natężenie ruchu turystycznego obniża komfort codziennego życia, a podczas warsztatów strategicznych wielokrotnie podkreślano postępującą zmianę funkcji centrum miasta z przestrzeni służącej mieszkańcom na przestrzeń zdominowaną przez usługi turystyczne i bazę noclegową. Rozwój najmu krótkoterminowego zwiększa konkurencję o zasoby mieszkaniowe, wpływa na wzrost cen nieruchomości oraz generuje konflikty sąsiedzkie związane z rotacją turystów w budynkach mieszkalnych. Jednocześnie sezonowe natężenie ruchu powoduje zwiększone obciążenie układu komunikacyjnego, przestrzeni publicznych oraz części usług miejskich. Oznacza to, że jednym z najważniejszych wyzwań rozwojowych Zakopanego będzie wypracowanie trwałej równowagi pomiędzy dalszym rozwojem funkcji turystycznej a ochroną jakości życia mieszkańców oraz zachowaniem społecznego charakteru miasta.

[1] https://publikacje.new.stat.gov.pl/portal-publikacje/liczba-osob-przebywajacych-w-polsce-na-podstawie-tak-zwanych-sladow-zycia-31122025-r

O przyszłym potencjale rozwojowym Zakopanego będzie decydowała zdolność do zatrzymania młodych mieszkańców oraz tworzenia warunków dla ich rozwoju

Jednym z najbardziej niekorzystnych procesów zidentyfikowanych w diagnozie jest stopniowe osłabianie atrakcyjności miasta jako miejsca budowania długofalowej ścieżki edukacyjnej i zawodowej. Wyniki egzaminów ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki pozostają poniżej średniej wojewódzkiej, natomiast oferta szkolnictwa ponadpodstawowego koncentruje się głównie na kierunkach związanych z turystyką i budownictwem. Równocześnie 84,6% mieszkańców uznaje lokalny rynek pracy za mało atrakcyjny dla ludzi młodych, wskazując na niewielką różnorodność możliwości zatrudnienia poza sektorem turystycznym. Wyniki badań ankietowych pokazują również, że najmłodsi mieszkańcy wyraźnie gorzej niż pozostałe grupy wiekowe oceniają Zakopane jako miejsce do życia, co świadczy o rosnącym rozdźwięku pomiędzy oczekiwaniami młodego pokolenia a lokalnymi możliwościami rozwoju. W konsekwencji część młodych mieszkańców podejmuje decyzję o kontynuowaniu nauki oraz budowaniu kariery zawodowej poza Zakopanem, co w dłuższej perspektywie może ograniczać dostępność wykwalifikowanych kadr, zmniejszać potencjał innowacyjny miasta oraz utrudniać dywersyfikację jego gospodarki.

Starzenie się społeczeństwa będzie wymagało stopniowego dostosowania usług publicznych do zmieniającej się struktury potrzeb mieszkańców

Zmiany demograficzne zachodzące w Zakopanem oznaczają systematyczny wzrost znaczenia polityki senioralnej oraz usług zdrowotnych, opiekuńczych i społecznych. W latach 2020–2024 udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym zwiększył się z 26,1% do 28,2%, podczas gdy liczba dzieci i osób w wieku produkcyjnym systematycznie maleje. Jednocześnie ponad 60% mieszkańców negatywnie ocenia dostępność usług medycznych, wskazując przede wszystkim na trudności w dostępie do lekarzy specjalistów, zwłaszcza z zakresu kardiologii, pulmonologii i onkologii. Pomimo wzrostu wydatków miasta na ochronę zdrowia oraz relatywnie dobrze rozwiniętej podstawowej opieki medycznej, sezonowy wzrost liczby osób przebywających w Zakopanem powoduje dodatkowe obciążenie części infrastruktury ochrony zdrowia. W podobny sposób funkcjonowanie miasta jako całorocznego ośrodka turystycznego wpływa na zwiększone obciążenie systemu pomocy społecznej, w tym usług związanych ze wsparciem osób w kryzysie bezdomności przybywających spoza Zakopanego. W kolejnych latach jednym z kluczowych wyzwań będzie zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych odpowiadających jednocześnie potrzebom starzejącej się społeczności lokalnej oraz specyfice miasta pełniącego funkcje ponadlokalne.

Rozwój funkcji społecznych miasta nie nadąża za zmieniającymi się oczekiwaniami mieszkańców

Zakopane dysponuje bogatą ofertą wydarzeń kulturalnych oraz wysokiej jakości infrastrukturą sportową o znaczeniu regionalnym i krajowym, jednak wyniki diagnozy wskazują na rosnącą rozbieżność pomiędzy ofertą miasta a potrzebami jego stałych mieszkańców. Ponad połowa respondentów (51,7%) negatywnie ocenia ofertę wydarzeń kulturalnych adresowanych do mieszkańców, natomiast 56,7% wskazuje na niewystarczającą dostępność infrastruktury rekreacyjno-sportowej, służącej codziennej aktywności mieszkańców. Dodatkowo 60,7% badanych negatywnie ocenia dostępność usług ochrony zdrowia, a blisko 38% zwraca uwagę na niewystarczającą ofertę skierowaną do osób starszych. W trakcie warsztatów strategicznych podkreślano również, że charakter lokalnej gospodarki powoduje dużą intensywność pracy mieszkańców, przez co możliwości korzystania z oferty społecznej i kulturalnej są ograniczone. W kolejnych latach istotnego znaczenia nabierze rozwój usług i działań odpowiadających codziennym potrzebom mieszkańców oraz wzmacniających funkcję Zakopanego jako miasta dobrego do życia, a nie wyłącznie atrakcyjnego celu podróży.

Tożsamość lokalna stanowi jeden z najważniejszych zasobów rozwojowych Zakopanego, wymagający świadomej ochrony i wzmacniania

Jednym z największych atutów społecznych Zakopanego pozostaje silna tożsamość lokalna oparta na kulturze góralskiej, gwarze, dziedzictwie Podhala oraz wielopokoleniowych więziach społecznych. Proces partycypacyjny potwierdził, że tradycja regionalna pozostaje żywym elementem codziennego życia mieszkańców – obserwowany jest wzrost zainteresowania kulturą regionalną wśród dzieci i młodzieży, aktywnie funkcjonują liczne zespoły regionalne, wydarzenia folklorystyczne oraz inicjatywy popularyzujące lokalne dziedzictwo. Jednocześnie uczestnicy warsztatów zwracali uwagę, że rozwój turystyki masowej sprzyja postępującej komercjalizacji części elementów kultury regionalnej, co może prowadzić do osłabienia jej autentyczności i sprowadzania jej roli wyłącznie do funkcji produktu turystycznego. W perspektywie długoterminowej zachowanie autentycznego charakteru lokalnego dziedzictwa oraz wzmacnianie jego roli jako czynnika integrującego społeczność należy postrzegać jako jeden z podstawowych warunków utrzymania wyjątkowego charakteru Zakopanego i jego przewagi konkurencyjnej.

Zakopane dysponuje znacznym potencjałem kapitału społecznego, jednak nie jest on w pełni wykorzystywany na rzecz rozwoju miasta

Zakopane wyróżnia się na tle miast o podobnym profilu dobrze rozwiniętym sektorem organizacji pozarządowych. Analizy porównawcze wskazują, że miasto osiąga najwyższe wartości wskaźników liczby funkcjonujących organizacji pozarządowych oraz dynamiki powstawania nowych NGO. Jednocześnie potencjał ten nie przekłada się na równie wysoki

poziom aktywności obywatelskiej i współpracy społecznej. W Indeksie Aktywności Obywatelskiej Zakopane uzyskało 43 pkt, osiągając wynik niższy od Sopotu (71 pkt), Krynicy-Zdroju (68 pkt) czy Szczawnicy (54 pkt)[2]. Miasto nie wykorzystuje również części podstawowych mechanizmów demokracji uczestniczącej, takich jak obywatelska inicjatywa uchwałodawcza czy lokalna inicjatywa obywatelska.

Również analiza sektora organizacji pożytku publicznego wskazuje na niewykorzystany potencjał lokalnego kapitału społecznego. Pomimo relatywnie wysokiej kwoty środków przekazywanych z tytułu 1,5% podatku PIT (ponad 6 mln zł), jedynie 21,04% tych środków trafia do organizacji działających w Zakopanem. Dla porównania wskaźnik lokalności wynosi 53,26% w Szczawnicy oraz 94,61% w Krynicy-Zdroju. Jednocześnie przy 19 organizacjach pożytku publicznego odnotowano jedynie 5 wolontariuszy, podczas gdy w Szczawnicy funkcjonuje 59 wolontariuszy przy dwóch organizacjach, a w Nowym Targu 120 wolontariuszy przy trzynastu organizacjach. Wskaźnik udziału kosztów statutowych w wydatkach organizacji (66,24%) pozostaje również niższy niż w porównywalnych miastach regionu[3].

Zestawienie tych danych prowadzi do wniosku, że Zakopane dysponuje znacznym potencjałem organizacyjnym i społecznym, który nie przekłada się jeszcze na równie wysoki poziom współpracy, wolontariatu oraz zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne. Jednym z kluczowych wyzwań rozwojowych będzie budowanie trwałych sieci współpracy pomiędzy samorządem, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami oraz rozwój mechanizmów wzmacniających zaufanie społeczne, odpowiedzialność obywatelską i lokalną filantropię.

Budowanie odporności społecznej powinno stać się jednym z horyzontalnych kierunków rozwoju Zakopanego

Analiza wyników diagnozy strategicznej oraz Indeksu Odporności Samorządów BGK[4] wskazuje, że Zakopane charakteryzuje się relatywnie wysokim poziomem odporności społeczno-gospodarczej przy umiarkowanym poziomie zagrożeń. Do najważniejszych atutów miasta należą wysoka aktywność gospodarcza mieszkańców, rozwinięty sektor przedsiębiorczości, relatywnie dobra kondycja finansów samorządowych, silna tożsamość lokalna oraz rozbudowany potencjał organizacyjny sektora społecznego. Jednocześnie analiza składowych indeksu wskazuje na obszary wymagające dalszego wzmacniania, związane przede wszystkim z postępującym starzeniem się społeczeństwa (wskaźnik zagrożenia demograficznego 0,58), ograniczoną aktywnością obywatelską, dostępnością

[2] Indeks codziennej demokracji lokalnej pokazuje, jak funkcjonuje demokracja we wszystkich gminach w Polsce między wyborami samorządowymi. Dotyczy codziennych relacji władz z mieszkańcami – przejrzystości działań, otwartości na dialog, gotowości do reagowania na potrzeby wspólnoty i poziomu obywatelskiego zaangażowania - https://www.batory.org.pl/publikacja/indeks-codziennej-demokracji-lokalnej/.
[3] https://poltoraprocent.stocznia.org.pl/.
[4] https://www.bgk.pl/info/odpornosc-samorzadow/.

części usług publicznych oraz odpornością infrastruktury społecznej na rosnące obciążenia wynikające z funkcjonowania miasta jako całorocznego ośrodka turystycznego.

Odporność Zakopanego należy rozumieć nie tylko jako zdolność reagowania na sytuacje kryzysowe, lecz przede wszystkim jako umiejętność utrzymania wysokiej jakości życia mieszkańców pomimo zachodzących zmian demograficznych, gospodarczych i środowiskowych. W perspektywie realizacji Strategii do 2037 roku wzmacnianie odporności społecznej powinno opierać się na rozwoju kapitału społecznego, poprawie jakości usług publicznych, zwiększaniu aktywności obywatelskiej oraz budowaniu zdolności miasta do skutecznego reagowania na wyzwania wynikające z dynamicznie zmieniających się uwarunkowań rozwoju.

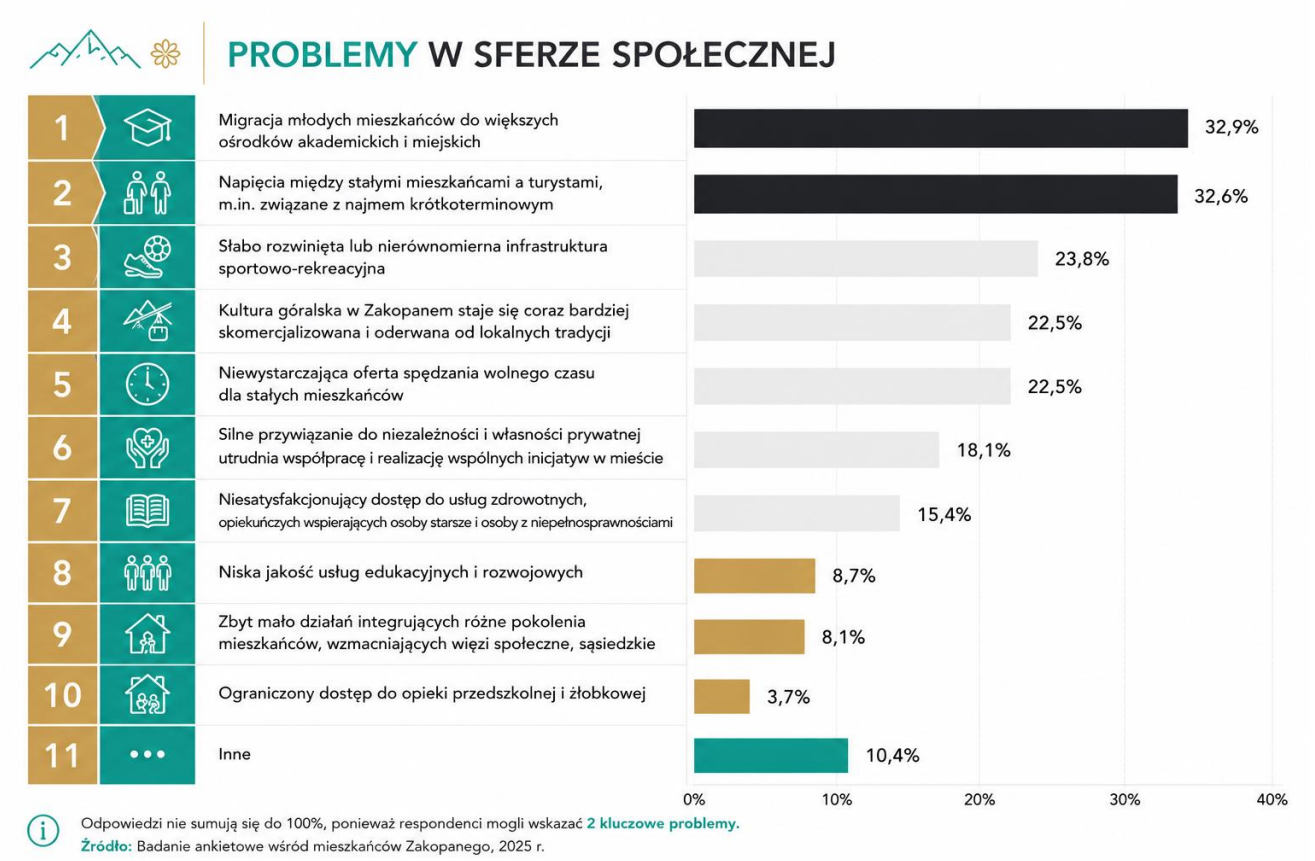
Tabela 1. Ocena wybranych aspektów życia społecznego w Mieście Zakopane.

OCENA WYBRANYCH ASPEKTÓW ŻYCIA SPOŁECZNEGO W MIEŚCIE ZAKOPANE – OPINIE MIESZKAŃCÓW

	ASPEKTY ŻYCIA SPOŁECZNEGO	1–3 (nie zgadzam się)	4 (neutralnie)	5–7 (zgadzam się)	NIE MAM ZDANIA/ NIE DOTYCZY
1	W Zakopanem czuję się bardzo bezpiecznie	25,80%	13,80%	58,10%	2,30%
2	Mieszkańcy Zakopanego chętnie się integrują, większość z nich to pomocni i przyjaźni sąsiedzi	43,60%	20,50%	32,60%	3,40%
3	Zakopane oferuje atrakcyjny wachlarz wydarzeń kulturalnych przede wszystkim z myślą o mieszkańcach	51,70%	17,10%	29,90%	1,30%
4	Jakość nauczania i standard bazy oświatowej w Zakopanem są na wysokim poziomie	33,90%	20,10%	29,90%	16,10%
5	W Zakopanem można uprawiać amatorski sport, korzystając z nowoczesnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	56,70%	15,40%	23,50%	4,40%
6	Na terenie Zakopanego są łatwo dostępne, dobrej jakości usługi medyczne i opiekuńcze	60,70%	15,40%	21,10%	2,70%
7	Zakopane jest spokojne, żyje się tu komfortowo, pomimo ruchu turystycznego	65,10%	15,40%	19,50%	0,00%
8	Zakopane zapewnia odpowiednie wsparcie i usługi dla seniorów	37,90%	11,10%	14,10%	36,90%

Skala: 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam", 7 – „zdecydowanie się zgadzam".
Źródło: Badanie ankietowe wśród mieszkańców Zakopanego, 2025 r.

Tabela 2. Problemy w sferze społecznej wskazane przez mieszkańców miasta Zakopane.

GŁÓWNE WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ W **SFERZE GOSPODARCZEJ**

Model gospodarczy Zakopanego oparty na turystyce stanowi największą przewagę konkurencyjną miasta, ale jednocześnie jest głównym źródłem jego wrażliwości gospodarczej

Gospodarka Zakopanego charakteryzuje się wysokim stopniem specjalizacji w działalnościach związanych z obsługą ruchu turystycznego. Podmioty prowadzące działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii stanowią 28,02% wszystkich przedsiębiorstw, a wraz z handlem tworzą dominującą część lokalnej struktury gospodarczej. Wyniki badań mieszkańców potwierdzają tę ocenę – 77,9% respondentów wskazuje, że dominacja turystyki utrudnia rozwój pozostałych sektorów gospodarki. Jednocześnie analiza najnowszych raportów dotyczących ruchu turystycznego[5] wskazuje na zmianę charakteru wyzwań rozwojowych. Po okresie dominacji ruchu jednodniowego w 2023 r., w latach 2024–2025 nastąpiło wyraźne wydłużenie pobytów turystów oraz

[5] Raporty Małopolskiej Organizacji Turystycznej: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2023 roku, Raport badania ruchu turystycznego 2024 oraz Ruch turystyczny w Małopolsce w 2025 roku – raport skrócony - https://ruchturystyczny.mot.krakow.pl/pl/home.

wzrost ich wydatków. Udział osób odwiedzających region bez noclegu zmniejszył się z ponad 61% w 2023 r. do 26,9% w 2025 r., natomiast udział pobytów 2–3-dniowych wzrósł z 12,5% do 21,9%. Oznacza to, że strategicznym wyzwaniem nie jest już zwiększanie liczby odwiedzających, lecz wzrost wartości ekonomicznej generowanej przez pojedynczy pobyt. Długofalowy rozwój miasta będzie zależał od stopniowej dywersyfikacji gospodarki oraz przechodzenia od modelu wzrostu opartego na skali ruchu turystycznego do modelu, w którym większe znaczenie ma jakość oferty, wysokość wydatków odwiedzających oraz tworzenie usług i produktów o wysokiej wartości dodanej.

Potwierdzają to również wyniki badań mieszkańców. 77,9% respondentów uważa, że gospodarka Zakopanego jest zbyt silnie uzależniona od turystyki, natomiast 79,2% wskazuje, że rozwój usług i zabudowy ukierunkowanych na potrzeby turystów zmienia charakter centrum miasta oraz ogranicza jego funkcję jako przestrzeni codziennego życia mieszkańców. W trakcie warsztatów strategicznych podkreślano ponadto potrzebę większej dywersyfikacji oferty gospodarczej oraz wzmacniania działalności całorocznej i usług kierowanych do mieszkańców.

Rozwój rynku nieruchomości zaczyna ograniczać konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz dostępność zasobów pracy

Rosnące ceny nieruchomości i intensywny rozwój najmu krótkoterminowego wywierają coraz większy wpływ na funkcjonowanie lokalnej gospodarki. 87,9% mieszkańców wskazuje wysokie ceny mieszkań jako jedną z najważniejszych barier stabilizacji życiowej. W toku warsztatów strategicznych podkreślano, że coraz trudniejsze staje się pozyskiwanie i utrzymanie pracowników, szczególnie spoza regionu, z uwagi na wysokie koszty zamieszkania. Zjawisko to wpływa również na decyzje młodych mieszkańców o osiedlaniu się w gminach ościennych, pogłębiając proces suburbanizacji oraz ograniczając dostępność kadr dla lokalnych przedsiębiorstw. W perspektywie strategicznej rynek mieszkaniowy staje się jednym z kluczowych czynników determinujących konkurencyjność gospodarczą Zakopanego oraz zdolność miasta do utrzymania potencjału ludzkiego.

Wyniki badań jakościowych wskazują, że wysokie ceny mieszkań postrzegane są nie tylko jako problem społeczny, lecz również jako jedna z głównych barier rozwoju gospodarczego miasta. 59,1% mieszkańców wskazało wysokie koszty życia jako jedno z największych wyzwań rozwojowych Zakopanego, natomiast 47,7% zwróciło uwagę na nadmierną skalę przeznaczania nowych inwestycji mieszkaniowych pod apartamenty i najem krótkoterminowy. W opinii uczestników warsztatów ogranicza to dostępność mieszkań dla pracowników i młodych rodzin oraz pogłębia problemy kadrowe lokalnych przedsiębiorców.

Zakopane dysponuje bardzo wysokim potencjałem przedsiębiorczości mieszkańców, jednak tempo rozwoju lokalnej gospodarki stopniowo wyhamowuje, a rozwój działalności opartych na wiedzy pozostaje ograniczony

Zakopane należy do najbardziej przedsiębiorczych miast w grupie porównawczej. W 2024 r. na 1000 mieszkańców przypadało 265 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru

REGON, co stanowi drugi najwyższy wynik wśród analizowanych kurortów i znacząco przewyższa średnią dla powiatu tatrzańskiego (194,7) oraz województwa małopolskiego (145,6). Jednocześnie analiza zmian w latach 2020–2024 wskazuje na stopniowe wyhamowywanie tempa rozwoju przedsiębiorczości – roczny przyrost liczby podmiotów gospodarczych zmniejszył się z 1,20% do 0,93%, a dynamika zmian (-22,96%) była wyraźnie słabsza niż w powiecie tatrzańskim (-6,39%) i województwie małopolskim (-5,77%). Wzrost liczby przedsiębiorstw w przeliczeniu na mieszkańców jest przy tym częściowo konsekwencją postępującego spadku liczby ludności.

Wyniki badań mieszkańców oraz warsztatów strategicznych potwierdzają, że pomimo wysokiej aktywności gospodarczej rozwój przedsiębiorczości napotyka istotne bariery. 55,7% respondentów negatywnie ocenia działania miasta wspierające lokalnych przedsiębiorców, a uczestnicy procesu partycypacyjnego wskazywali na niedostateczny rozwój instytucji otoczenia biznesu, ograniczone możliwości współpracy między przedsiębiorcami oraz silne uzależnienie działalności gospodarczej od sezonowości ruchu turystycznego. Jednocześnie liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną pozostaje niższa od średniej wojewódzkiej. W perspektywie strategicznej oznacza to potrzebę wzmacniania jakości lokalnej przedsiębiorczości poprzez rozwój działalności całorocznej, innowacyjności oraz sektorów generujących wysoką wartość dodaną.

Ograniczona dywersyfikacja rynku pracy utrudnia zatrzymywanie młodych i wysoko wykwalifikowanych mieszkańców

Lokalny rynek pracy pozostaje silnie skoncentrowany wokół branży turystycznej oraz budowlanej, co ogranicza możliwości rozwoju zawodowego osób posiadających wysokie kwalifikacje lub aspiracje związane z nowoczesnymi sektorami gospodarki. 84,6% mieszkańców ocenia ofertę pracy dla ludzi młodych jako nieatrakcyjną. Wnioski z warsztatów strategicznych wskazują, że wielu absolwentów szkół i uczelni opuszcza Zakopane w poszukiwaniu bardziej zróżnicowanych możliwości zatrudnienia i rozwoju zawodowego. Proces ten prowadzi do odpływu kapitału ludzkiego oraz ogranicza zdolność miasta do rozwoju działalności opartych na wiedzy, innowacjach oraz wysokiej jakości produktach i usługach. Jednym z kluczowych wyzwań będzie tworzenie warunków dla rozwoju sektorów oferujących stabilne, dobrze wynagradzane miejsca pracy, odpowiadające aspiracjom młodego pokolenia. W badaniu otwartym 36,9% mieszkańców wskazało trudności w znalezieniu dobrze płatnej, całorocznej pracy poza branżą turystyczną jako jeden z najważniejszych problemów rozwojowych Zakopanego.

Korzyści ekonomiczne wynikające z rozwoju turystyki nie przekładają się proporcjonalnie na poziom wynagrodzeń mieszkańców

Zakopane funkcjonuje jako jedna z najbardziej rozpoznawalnych gospodarek turystycznych w Polsce, jednak skala generowanego ruchu i obrotów nie znajduje pełnego odzwierciedlenia w poziomie wynagrodzeń. W styczniu 2026 r. przeciętne wynagrodzenie

w Zakopanem wyniosło 8 164 zł, a mediana 6 229 zł[6], co oznacza wartości niższe zarówno od średnich dla województwa małopolskiego (9 446 zł / 7 494 zł), jak i dla kraju (9 355 zł / 7 448 zł). Pracownik Zakopanego zarabia przeciętnie około 14% mniej niż statystyczny pracownik w Polsce, a w ujęciu medianowym różnica wynosi około 17%. Jednocześnie wśród analizowanych kurortów Zakopane osiąga najniższą medianę wynagrodzeń, niższą niż Krynica-Zdrój (6 953 zł), Szczawnica (6 529 zł), Karpacz (6 465 zł) czy Wisła (6 449 zł). Wysokie koszty życia przy relatywnie niższych wynagrodzeniach zostały również jednoznacznie zidentyfikowane w badaniach mieszkańców jako jedna z najważniejszych barier jakości życia i rozwoju gospodarczego miasta.

Dodatkowym sygnałem jest relacja mediany do przeciętnego wynagrodzenia, wynosząca 76,3%, należąca do najniższych w analizowanej grupie porównawczej. Może to wskazywać na zróżnicowany rozkład korzyści ekonomicznych – ograniczoną grupę osób osiągających wysokie dochody przy jednoczesnej dużej liczbie niżej opłacanych miejsc pracy w sektorach związanych z turystyką, gastronomią, handlem i usługami sezonowymi. Co istotne, w latach 2024–2026 przeciętne wynagrodzenie w Zakopanem wzrosło o ok. 17,8%, podczas gdy średnia krajowa zwiększyła się o 21,7%, co oznacza, że dystans płacowy wobec kraju nie ulega zmniejszeniu. W perspektywie strategicznej jednym z najważniejszych wyzwań będzie wzrost jakości miejsc pracy, stabilizacja zatrudnienia oraz rozwój działalności generujących wyższą wartość dodaną i wyższe wynagrodzenia.

Marka Zakopanego stanowi jeden z najcenniejszych zasobów gospodarczych miasta, wymagający świadomego i odpowiedzialnego zarządzania

Silna rozpoznawalność Zakopanego należy do najważniejszych czynników budujących jego przewagę konkurencyjną. Jednocześnie proces partycypacyjny wykazał narastające obawy mieszkańców dotyczące postępującej komercjalizacji lokalnej kultury oraz obniżania jakości części produktów i usług wykorzystujących markę Zakopanego. Wyniki badań mieszkańców wskazują, że 79,2% respondentów dostrzega postępującą zmianę charakteru centrum Zakopanego pod wpływem rozwoju usług turystycznych, natomiast 78,5% zwraca uwagę na trudności z identyfikacją autentycznej kultury regionalnej w obecnej ofercie miasta. Wnioski te potwierdzono również podczas warsztatów strategicznych. Analizy ruchu turystycznego[7] pokazują ponadto wysoką koncentrację ruchu wokół głównych atrakcji – infrastruktura związana z Gubałówką i Kasprowym Wierchem generuje około 59% ruchu w kategorii infrastruktury górskiej Małopolski. Ogranicza to dyfuzję korzyści ekonomicznych na pozostałe części miasta i sprzyja koncentracji wydatków turystów w niewielkiej liczbie lokalizacji. W kolejnych latach rozwój gospodarczy Zakopanego powinien opierać się na wzmacnianiu jakości oferty, wydłużaniu ścieżki konsumpcji turystycznej poprzez wydłużanie pobytów turystycznych i zwiększanie wydatków

[6] Główny Urząd Statystyczny, *Rozkład wynagrodzeń w gospodarce narodowej w latach 2024-2026.*

[7] Raporty Małopolskiej Organizacji Turystycznej: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2023 roku, Raport badania ruchu turystycznego 2024 oraz Ruch turystyczny w Małopolsce w 2025 roku – raport skrócony - https://ruchturystyczny.mot.krakow.pl/pl/home.

odwiedzających oraz lepszym wykorzystaniu potencjału marki w całym lokalnym systemie gospodarczym.

Rozwój nowoczesnych sektorów gospodarki wymaga wzmocnienia lokalnego ekosystemu przedsiębiorczości i współpracy

Pomimo wysokiej aktywności przedsiębiorczej mieszkańców Zakopane dysponuje ograniczonym zapleczem instytucjonalnym wspierającym rozwój nowoczesnych form przedsiębiorczości. 55,7% mieszkańców negatywnie ocenia działania miasta w zakresie wspierania przedsiębiorców. W trakcie warsztatów strategicznych wskazywano na brak instytucji otoczenia biznesu, przestrzeni coworkingowych, programów inkubacyjnych oraz narzędzi wspierających rozwój startupów i działalności opartych na wiedzy. Jednocześnie analizy porównawcze wskazują, że choć Zakopane osiąga najwyższe wartości wskaźników liczby organizacji pozarządowych oraz dynamiki ich powstawania, potencjał współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, organizacjami społecznymi i samorządem pozostaje niewystarczająco wykorzystany. W kolejnych latach rozwój miasta będzie wymagał tworzenia warunków sprzyjających innowacyjności, współpracy międzysektorowej oraz rozwojowi działalności wykraczających poza tradycyjne funkcje turystyczne.

Długookresowa odporność gospodarki Zakopanego będzie zależała od zwiększania jej różnorodności oraz wartości dodanej

Analiza danych społeczno-gospodarczych wskazuje, że Zakopane dysponuje silnymi fundamentami rozwoju wynikającymi z wysokiej przedsiębiorczości mieszkańców, rozpoznawalnej marki, atrakcyjności turystycznej oraz rozwiniętego sektora usług. Jednocześnie gospodarka miasta pozostaje silnie uzależniona od jednego dominującego kierunku rozwoju, co zwiększa jej podatność na zmiany koniunktury, procesy demograficzne oraz czynniki zewnętrzne. Wyniki badań ruchu turystycznego[8] pokazują, że coraz większego znaczenia nabiera jakość i wartość ekonomiczna pobytu, a nie wyłącznie liczba odwiedzających. Turyści zagraniczni wydają średnio ponad 1 800 zł na pobyt, podczas gdy turyści krajowi około 570 zł, co wskazuje na istotny potencjał wzrostu wartości lokalnej gospodarki poprzez rozwój oferty kierowanej do segmentów o wyższej sile nabywczej oraz wydłużanie pobytów. W okresie realizacji zamierzeń strategicznych gospodarka Zakopanego powinna być wzmacniana poprzez dywersyfikację działalności gospodarczej, rozwój sektorów wysokiej wartości dodanej, zwiększanie innowacyjności przedsiębiorstw oraz pełniejsze wykorzystanie potencjału marki miasta i lokalnego kapitału społecznego.

[8] Jw.

Tabela 3. Ocena wybranych aspektów życia gospodarczego w Mieście Zakopane.

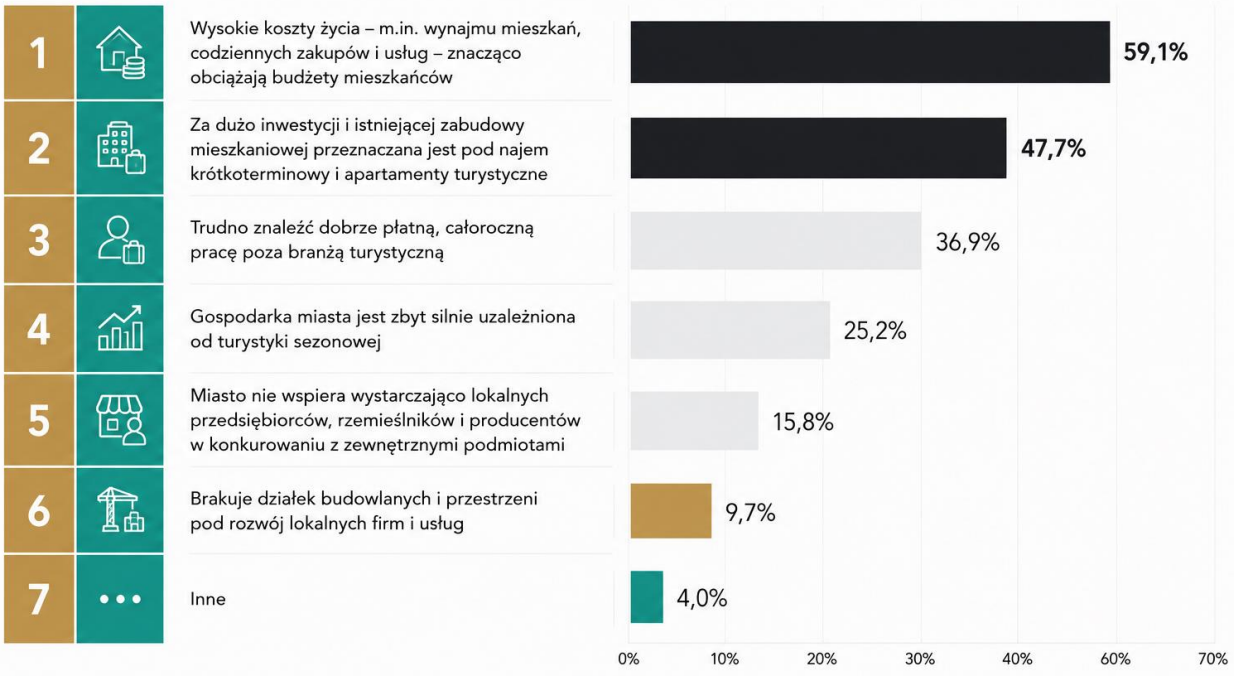
OCENA WYBRANYCH ASPEKTÓW ŻYCIA GOSPODARCZEGO W MIEŚCIE ZAKOPANE – OPINIE MIESZKAŃCÓW

	ASPEKTY ŻYCIA GOSPODARCZEGO	1–3 (nie zgadzam się)	4 (neutralnie)	5–7 (zgadzam się)	NIE MAM ZDANIA/ NIE DOTYCZY
1	Ceny wynajmu i zakupu nieruchomości w Zakopanem są zbyt wysokie w stosunku do dochodów mieszkańców.	7,00%	1,30%	87,90%	3,70%
2	Rozwój usług i zabudowy pod potrzeby turystów zmienia charakter centrum Zakopanego i ogranicza jego rolę jako miejsca codziennego życia mieszkańców.	13,80%	3,00%	79,20%	4,00%
3	Zakopane jest zbyt silnie uzależnione od turystyki, co utrudnia rozwój innych sektorów gospodarki.	13,40%	6,00%	77,90%	2,70%
4	Zyski z turystyki w Zakopanem trafiają głównie do podmiotów zewnętrznych, a nie do lokalnej społeczności.	12,10%	14,80%	65,40%	7,70%
5	Miasto skutecznie wspiera lokalnych przedsiębiorców, rzemieślników i producentów w konkurowaniu z zewnętrznymi firmami.	55,70%	13,40%	12,80%	18,10%
6	Zakopane oferuje atrakcyjne miejsca pracy, które zachęcają młodych ludzi do pozostania w mieście lub powrotu po studiach.	84,60%	4,70%	8,10%	2,70%

Skala: 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam", 7 – „zdecydowanie się zgadzam".
Źródło: Badanie ankietowe wśród mieszkańców Zakopanego, 2025 r.

Tabela 4. Problemy w sferze gospodarczej wskazane przez mieszkańców miasta Zakopane.

PROBLEMY W SFERZE GOSPODARCZEJ

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać **2 kluczowe problemy**.
Źródło: Badanie ankietowe wśród mieszkańców Zakopanego, 2025 r.

GŁÓWNE WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ W **SFERZE PRZESTRZENNEJ**

Wysoki stopień pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego nie eliminuje presji inwestycyjnej na przestrzeń miejską

Zakopane dysponuje bardzo wysokim stopniem sformalizowania polityki przestrzennej – miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmują ok. 96% powierzchni miasta, z wyłączeniem terenów Tatrzańskiego Parku Narodowego. Jest to istotny atut instytucjonalny, który odróżnia Zakopane od wielu gmin o podobnym poziomie presji inwestycyjnej. Jednocześnie wyniki diagnozy wskazują, że sama skala pokrycia planami nie gwarantuje pełnej ochrony ładu przestrzennego, krajobrazu i funkcji mieszkaniowej miasta. W procesie partycypacyjnym wielokrotnie wskazywano na presję intensyfikacji zabudowy, rozbudowę funkcji apartamentowych oraz trudności w utrzymaniu spójnego charakteru architektonicznego miasta. Oznacza to, że w kolejnych latach kluczowe znaczenie będzie miało nie tylko utrzymanie wysokiego poziomu planowania miejscowego, lecz również wykorzystanie planu ogólnego jako narzędzia porządkującego politykę przestrzenną oraz konsekwentne egzekwowanie przyjętych standardów zagospodarowania.

Rozwój funkcji turystycznych prowadzi do stopniowej zmiany struktury funkcjonalnej centrum miasta

Jednym z najważniejszych procesów przestrzennych w Zakopanem jest rosnąca presja funkcji turystycznych na obszary centralne. 79,2% mieszkańców uważa, że rozwój usług i zabudowy pod potrzeby turystów zmienia charakter centrum Zakopanego oraz ogranicza jego rolę jako miejsca codziennego życia mieszkańców. Proces ten ma wymiar zarówno przestrzenny, jak i społeczny – przekształcanie lokali mieszkalnych w apartamenty turystyczne i obiekty najmu krótkoterminowego prowadzi do zmiany struktury użytkowania budynków, osłabienia funkcji sąsiedzkich oraz ograniczenia dostępności usług adresowanych do stałych mieszkańców. W trakcie warsztatów strategicznych wskazywano, że część centrum miasta pełni coraz silniej funkcję przestrzeni obsługi ruchu turystycznego, a nie lokalnego życia społecznego. W perspektywie strategicznej oznacza to konieczność ochrony funkcji mieszkaniowej i społecznej centrum oraz zachowania równowagi pomiędzy funkcją mieszkaniową, usługową i turystyczną.

Układ komunikacyjny miasta osiąga granice swojej przepustowości, a nadmierny ruch samochodowy pozostaje najpoważniejszą uciążliwością przestrzenną

Najsilniej identyfikowanym przez mieszkańców problemem przestrzennym jest nadmierne natężenie ruchu samochodowego i deficyt przestrzeni publicznych – wskazało go 70,5% respondentów w pytaniu dotyczącym najważniejszych problemów środowiskowo-przestrzennych. Jednocześnie aż 85,2% mieszkańców uznaje, że samochody i zatłoczone ulice negatywnie wpływają na jakość przestrzeni publicznych. Historyczny, wąski układ ulic

Zakopanego oraz ograniczone możliwości jego rozbudowy powodują, że dalsze zwiększanie przepustowości infrastruktury drogowej nie może być podstawową odpowiedzią na narastające problemy mobilności. W trakcie warsztatów strategicznych podkreślano, że parkingi w centrum zwiększają dostępność atrakcji turystycznych, ale jednocześnie utrwalają presję samochodową i generują zatory. W perspektywie strategicznej kluczowe znaczenie będzie miało ograniczanie wjazdu samochodów do centrum, rozwój parkingów buforowych oraz wzmacnianie transportu zbiorowego i ruchu pieszego.

Priorytetem polityki przestrzennej staje się poprawa jakości i dostępności przestrzeni przeznaczonych dla pieszych

Diagnoza wskazuje na wyraźny deficyt komfortu i bezpieczeństwa ruchu pieszego. Jedynie 17,1% mieszkańców pozytywnie ocenia Zakopane jako miasto przyjazne pieszym, a 25,5% respondentów wskazuje braki w infrastrukturze pieszej i rowerowej jako jeden z ważnych problemów przestrzennych. W trakcie warsztatów strategicznych wskazywano na brak spójnej sieci ciągów pieszych, niewystarczającą szerokość chodników, bariery architektoniczne oraz utrudnienia w poruszaniu się osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami. Problem ten nasila się szczególnie w sezonie zimowym, gdy utrzymanie ciągów pieszych wpływa bezpośrednio na dostępność przestrzeni miejskiej. Oznacza to, że jednym z najważniejszych kierunków polityki przestrzennej powinno być stopniowe przesuwanie priorytetów z ruchu samochodowego na ruch pieszy oraz wdrażanie standardów projektowania przestrzeni dostępnej, bezpiecznej i wygodnej dla mieszkańców.

Pomimo rozwoju transportu zbiorowego jego konkurencyjność wobec samochodu pozostaje ograniczona

W ostatnich latach Zakopane rozwijało system komunikacji publicznej, a praca przewozowa autobusów miejskich przekroczyła 640 tys. wozokilometrów rocznie[9]Jednocześnie diagnoza wskazuje, że sam wzrost skali obsługi nie wystarcza do trwałej zmiany zachowań transportowych mieszkańców i turystów. W procesie partycypacyjnym wskazywano na brak pełnej integracji transportu zbiorowego z Centrum Komunikacyjnym (rejon dworca PKP), niewystarczający rozwój węzłów przesiadkowych na obrzeżach miasta oraz fakt, że autobusy często poruszają się w tych samych zatorach co samochody osobowe. Ogranicza to ich atrakcyjność jako realnej alternatywy dla transportu indywidualnego. W perspektywie strategicznej rozwój mobilności powinien koncentrować się nie tylko na zwiększaniu liczby połączeń, ale przede wszystkim na integracji systemu transportowego, poprawie niezawodności przejazdów oraz powiązaniu komunikacji zbiorowej z polityką parkingową i ograniczaniem ruchu w centrum.

[9] Opracowanie własne na podstawie danych operacyjnych Urzędu Miasta Zakopane oraz sprawozdawczości spółki TESKO TKGK Sp. z o.o.

Estetyka przestrzeni miejskiej i ochrona krajobrazu kulturowego pozostają jednym z kluczowych wyzwań rozwoju Zakopanego

Zakopane jest miastem o wyjątkowo silnej tożsamości krajobrazowej i architektonicznej, jednak wyniki diagnozy wskazują na rosnące napięcie pomiędzy presją komercyjną a potrzebą ochrony charakteru miejsca. 85,2% mieszkańców wskazuje, że nadmierna liczba reklam zasłania architekturę i naturalny krajobraz miasta, a 78,5% respondentów uważa, że w nowej zabudowie coraz trudniej rozpoznać tradycyjny styl zakopiański. W warsztatach strategicznych podkreślano szczególnie problem nadmiernej ekspozycji nośników reklamowych, chaosu wizualnego przy wjazdach do miasta oraz pojawiania się obiektów niedostosowanych skalą, formą lub estetyką do lokalnego kontekstu. Oznacza to, że ochrona krajobrazu kulturowego powinna być traktowana nie tylko jako kwestia estetyczna, ale również jako warunek utrzymania marki Zakopanego, jakości przestrzeni publicznych i przewagi konkurencyjnej miasta jako ośrodka turystycznego. Na pozytywną ocenę zasługuje podejmowanie przez miasto działań wzmacniających ochronę krajobrazu, w szczególności utworzenie Parku Kulturowego obszaru ulicy Krupówki (2016) oraz przyjęcie w maju 2026 r. uchwały krajobrazowej. Instrumenty te powinny być konsekwentnie wdrażane, egzekwowane oraz – w razie potrzeby – rozwijane, aby skutecznie ograniczać proces degradacji krajobrazu i wzmacniać unikalny charakter przestrzeni miejskiej.

Wysokie koszty życia oraz presja inwestycyjna wzmacniają procesy suburbanizacji i zmieniają układ funkcjonalny obszaru Zakopanego

Zakopane doświadcza stopniowego odpływu mieszkańców przy jednoczesnym wzroście presji mieszkaniowej i inwestycyjnej. Liczba mieszkańców miasta spadła poniżej 25 tys. osób, a równocześnie 87,9% badanych wskazuje wysokie ceny zakupu i najmu mieszkań jako istotną barierę stabilizacji życiowej. W procesie partycypacyjnym podkreślano, że część młodych rodzin i pracowników przenosi się do gmin sąsiednich, zachowując jednocześnie powiązania zawodowe i usługowe z Zakopanem. Proces ten prowadzi do rozlewania się funkcji mieszkaniowej poza granice miasta, zwiększa presję na układ transportowy oraz powoduje wzrost codziennych dojazdów do Zakopanego. W perspektywie strategicznej suburbanizacja powinna być traktowana nie tylko jako konsekwencja sytuacji mieszkaniowej, lecz również jako zjawisko przestrzenne wymagające współpracy ponadlokalnej w zakresie transportu, planowania przestrzennego i infrastruktury publicznej.

Dalsza poprawa jakości przestrzeni publicznych wymaga skuteczniejszego zarządzania sposobem ich użytkowania

Diagnoza wskazuje, że problemy przestrzenne Zakopanego wynikają nie tylko z układu urbanistycznego, lecz również ze sposobu organizacji i egzekwowania zasad korzystania z przestrzeni publicznych. W 2024 r. Straż Miejska podjęła blisko 3,8 tys. interwencji drogowych, co stanowiło szczytowy punkt trendu wzrostowego (w 2021 r. odnotowano 2,2 tys. takich działań). Skalę naruszeń potwierdzają najnowsze dane za 2025 r., w którym

– przy rekordowej liczbie wszystkich podjętych działań (12,5 tys.) – sporządzono 2 672 karty PRD oraz założono 2 555 blokad na koła[10]. Dane te obrazują wysoką skalę naruszeń związanych z ruchem, nieprawidłowym parkowaniem i bezprawnym wjazdem do stref ograniczonych. Podczas warsztatów strategicznych wskazywano na bezprawne wjazdy do stref ograniczonego ruchu, presję handlu i usług w przestrzeni publicznej oraz potrzebę bardziej konsekwentnego porządkowania zasad korzystania z miejsc szczególnie obciążonych ruchem turystycznym. Oznacza to, że poprawa jakości przestrzeni miejskiej wymaga nie tylko inwestycji infrastrukturalnych, ale również lepszej organizacji, nadzoru i zarządzania ruchem, handlem, parkowaniem oraz sezonowym użytkowaniem przestrzeni publicznych.

GŁÓWNE WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ W **SFERZE KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ**

Poprawa jakości powietrza zmienia priorytety polityki środowiskowej miasta

W ostatnich latach obserwuje się systematyczną poprawę jakości powietrza wynikającą m.in. z konsekwentnej realizacji działań ograniczających niską emisję. Średnioroczne stężenie pyłu PM10 zmniejszyło się z 25,1 µg/m³ w 2020 r. do 19,7 µg/m³ w 2024 r., pozostając poniżej obowiązujących norm jakości powietrza[11]. Jednocześnie od 2018 r. zlikwidowano ponad 740 pozaklasowych źródeł ogrzewania, co znacząco ograniczyło emisję z sektora komunalno-bytowego. Mimo pozytywnych zmian 53% mieszkańców nadal wskazuje smog jako jedną z najistotniejszych uciążliwości okresu zimowego, a podczas warsztatów strategicznych zwracano uwagę na rosnące znaczenie emisji komunikacyjnej oraz uwarunkowań topograficznych ograniczających przewietrzanie miasta. W perspektywie strategicznej oznacza to konieczność kontynuacji działań antysmogowych, także w warstwie świadomościowej, przy jednoczesnym większym ukierunkowaniu polityki środowiskowej na ograniczanie emisji transportowych.

Modernizacja infrastruktury wodociągowej pozostaje jednym z kluczowych wyzwań środowiskowych miasta

Zakopane dysponuje zasobami wody o bardzo wysokiej jakości, jednak stan techniczny infrastruktury wodociągowej ogranicza efektywność całego systemu. Straty w sieci wodociągowej szacowane są na około 40%[12] a w części miasta okresowo występują problemy związane z niewystarczającym ciśnieniem wody. Jednocześnie analizy Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu wskazują, że infrastruktura wodociągowa jest szczególnie

[10] Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań Straży Miejskiej zawartych w: Raportach o stanie Miasta Zakopane za lata: 2021-2025.
[11] Dane pomiarowe Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.
[12] SEWiK Tatrzańska Komunalna Grupa Kapitałowa Sp. z o.o.

narażona na skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych – zarówno silnych mrozów powodujących awarie sieci, jak i okresów wysokich temperatur zwiększających zapotrzebowanie na wodę. Wraz ze wzrostem liczby osób korzystających z miasta, szczególnie w sezonach turystycznych, zwiększa się obciążenie infrastruktury komunalnej. Oznacza to konieczność kontynuacji i przyspieszenia modernizacji sieci wodociągowej oraz zwiększania jej odporności na skutki zmian klimatu. Odpowiedzią na te wyzwania jest rozpoczęcie przez spółkę SEWiK realizacji III etapu projektu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, na który pozyskano finansowanie o łącznej wartości ponad 210 mln zł (w tym ponad 119 mln zł dofinansowania unijnego).

Niedobór zieleni urządzonej ogranicza odporność miasta na skutki zmian klimatu

Ponad 52% powierzchni Zakopanego stanowią lasy, jednak udział terenów zieleni urządzonej wynosi zaledwie 0,68% powierzchni miasta, co jest wartością znacząco niższą niż w wielu porównywalnych ośrodkach turystycznych, m.in. Sopocie (12,3%) czy Krynicy-Zdroju (4,8%). Wyniki badań mieszkańców potwierdzają, że 51,3% respondentów odczuwa niedobór ogólnodostępnych terenów zieleni zapewniających możliwość codziennego wypoczynku, szczególnie podczas okresów wysokich temperatur. Analizy Miejskiego Planu Adaptacji wskazują ponadto na występowanie zjawiska Miejskiej Powierzchniowej Wyspy Ciepła – średnia temperatura powierzchni w ścisłym centrum osiąga 24,4°C, podczas gdy na terenach o najwyższym udziale zieleni wynosi 13,8°C. W perspektywie strategicznej wyzwaniem pozostaje zwiększanie dostępności zieleni urządzonej oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury poprawiającej odporność miasta na skutki zmian klimatu.

Gospodarka odpadami wymaga dostosowania do sezonowej zmienności liczby użytkowników miasta

System gospodarowania odpadami funkcjonuje w warunkach znacznych sezonowych zmian liczby osób korzystających z miasta. Na przestrzeni lat 2020–2024 odnotowano systematyczny wzrost poziomu selektywnej zbiórki odpadów — jej udział w ogólnej masie odpadów komunalnych zwiększył się z poziomu 23,8% w 2020 r. do blisko 40% w 2024 r., co oznacza wzrost o 16,2 punktu procentowego. Mimo tej pozytywnej dynamiki (wzrost masy odpadów zebranych selektywnie o blisko 80% w ciągu 5 lat), wskaźniki te pozostają niższe niż w części jednostek porównawczych. Zgodnie z danymi za 2024 r., masa odpadów zebranych selektywnie (ok. 7,0 tys. Mg) w relacji do odpadów zmieszanych (ok. 10,6 tys. Mg) wciąż plasuje Zakopane wśród miast o najniższym udziale segregacji w zestawieniu z takimi kurortami jak Sopot czy Karpacz[13]. Jednocześnie 57% mieszkańców wskazuje zwiększoną ilość odpadów i pogorszenie estetyki przestrzeni publicznych w okresach największego natężenia ruchu turystycznego. W trakcie warsztatów diagnostycznych zwracano uwagę na konieczność dalszego doskonalenia organizacji systemu odbioru odpadów oraz dostosowania jego funkcjonowania do sezonowych zmian liczby

[13] Bank Danych Lokalnych (BDL) Głównego Urzędu Statystycznego i Raporty o stanie Miasta Zakopane za lata: 2021-2025.

użytkowników miasta. Oznacza to potrzebę dalszego rozwoju infrastruktury gospodarki odpadami oraz działań edukacyjnych wspierających właściwe postawy ekologiczne mieszkańców i turystów.

Geotermia pozostaje jednym z najważniejszych zasobów transformacji energetycznej Zakopanego

Zakopane dysponuje wyjątkowym na skalę krajową potencjałem zasobów hydrogeotermalnych niecki podhalańskiej. Efektywne wykorzystanie energii geotermalnej w miejskiej sieci ciepłowniczej pozwala obecnie na pokrycie około 40% zapotrzebowania miasta na ciepło, co bezpośrednio przyczynia się do systematycznego ograniczania niskiej emisji oraz poprawy jakości powietrza[14]. W trakcie warsztatów strategicznych geotermia była wskazywana jako jeden z najważniejszych kierunków dalszego rozwoju miasta, wymagający zwiększenia skali wykorzystania poprzez nowe odwierty i rozbudowę infrastruktury przesyłowej. Rozwój tego sektora pozwoli zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne miasta, ograniczyć emisję zanieczyszczeń oraz poprawić odporność lokalnego systemu energetycznego na wzrost cen paliw konwencjonalnych. W perspektywie strategicznej potencjał geotermii powinien pozostać jednym z filarów transformacji energetycznej Zakopanego.

Odporność miasta na skutki zmian klimatu wymaga dalszego rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury

Postępujące zmiany klimatyczne powodują wzrost częstotliwości i intensywności zjawisk pogodowych wpływających na funkcjonowanie miasta. Zakopane posiada Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu, jednak diagnoza wskazuje na utrzymujące się ryzyko występowania powodzi błyskawicznych, lokalnych podtopień oraz przeciążenia kanalizacji deszczowej podczas intensywnych opadów. Jednocześnie analizy MPA wskazują, że w centrum miasta udział powierzchni uszczelnionych dochodzi do 60%, co przy górskim ukształtowaniu terenu znacząco zwiększa tempo spływu wód opadowych. W procesie partycypacyjnym zwracano uwagę na potrzebę zwiększenia retencji wód opadowych oraz ochrony terenów biologicznie czynnych. Oznacza to konieczność dalszego rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury oraz wdrażania rozwiązań, które jednocześnie przysłużą się wzmocnieniu odporność miasta na skutki zmian klimatu.

Zmiany klimatu zwiększają potrzebę dywersyfikacji modelu rozwoju turystyki

Skracanie sezonu zimowego oraz coraz większa zmienność warunków śniegowych powodują konieczność dostosowywania modelu rozwoju gospodarczego miasta do nowych uwarunkowań klimatycznych. W badaniach społecznych 66,1% mieszkańców uznało, że Zakopane powinno intensywniej przygotowywać się do skutków zmian klimatu wpływających na turystykę. Jednocześnie przywoływane wcześniej analizy ruchu turystycznego MOT wskazują na rosnące znaczenie pobytów całorocznych oraz potrzebę

[14] https://www.geotermia.pl/sprawozdania.html.

dalszego rozwijania oferty niezależnej od sezonu zimowego. W perspektywie strategicznej oznacza to konieczność dalszej dywersyfikacji produktów turystycznych oraz wzmacniania całorocznej atrakcyjności miasta.

Rosnąca presja ruchu turystycznego wymaga skuteczniejszej ochrony zasobów przyrodniczych

Zasoby przyrodnicze stanowią podstawę konkurencyjności Zakopanego jako ośrodka turystycznego, jednak ich wykorzystanie wiąże się z bardzo wysoką koncentracją ruchu. Tatrzański Park Narodowy odnotowuje ponad 5,2 mln wejść rocznie, co stanowi blisko 80% ruchu we wszystkich parkach narodowych Małopolski, natomiast infrastruktura Kasprowego Wierchu i Gubałówki generuje około 59% ruchu górskiego regionu[15]. Tak wysoka koncentracja ruchu zwiększa presję na środowisko przyrodnicze oraz infrastrukturę turystyczną. W trakcie warsztatów strategicznych zwracano również uwagę na potrzebę wzmacniania działań edukacyjnych dotyczących odpowiedzialnego korzystania z walorów przyrodniczych oraz ograniczania negatywnego oddziaływania ruchu turystycznego na najcenniejsze obszary przyrodnicze. W perspektywie strategicznej konieczne jest rozwijanie działań służących bardziej równomiernemu rozproszeniu ruchu turystycznego oraz ochronie zasobów przyrodniczych miasta i jego otoczenia.

Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej warunkuje dalszy rozwój miasta i ochronę środowiska

Zakopane charakteryzuje się wysokim poziomem skanalizowania, obejmującym około 84% mieszkańców, jednak dalszy rozwój miasta uzależniony jest od zwiększenia wydajności infrastruktury kanalizacyjnej. Oczyszczalnia ścieków „Łęgi" funkcjonuje obecnie blisko granic swoich możliwości technologicznych, co zostało wskazane jako jedna z istotnych barier dalszego rozwoju inwestycyjnego miasta. Trwająca rozbudowa oczyszczalni wraz z budową instalacji do produkcji biogazu stanowi ważny element poprawy bezpieczeństwa środowiskowego oraz efektywności gospodarki komunalnej. W perspektywie strategicznej utrzymanie wysokiej jakości wody będzie wymagało dalszych inwestycji w infrastrukturę kanalizacyjną oraz systemy oczyszczania ścieków.

[15] Raporty Małopolskiej Organizacji Turystycznej: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2023 roku, Raport badania ruchu turystycznego 2024 oraz Ruch turystyczny w Małopolsce w 2025 roku – raport skrócony - https://ruchturystyczny.mot.krakow.pl/pl/home.

Tabela 5. Ocena wybranych aspektów środowiskowo-przestrzennych w Mieście Zakopane.

OCENA WYBRANYCH ASPEKTÓW ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNYCH W MIEŚCIE ZAKOPANE – OPINIE MIESZKAŃCÓW

	ASPEKTY PRZESTRZENNE I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE	1–3 (nie zgadzam się)	4 (neutralnie)	5–7 (zgadzam się)	NIE MAM ZDANIA/ NIE DOTYCZY
1	Szpetne reklamy, banery i szyldy zasłaniają w Zakopanem piękno architektury i krajobrazu.	9,40%	3,70%	85,20%	1,70%
2	Coraz trudniej rozpoznać w nowej zabudowie Zakopanego jego tradycyjny styl i klimat.	14,80%	4,70%	78,50%	2,00%
3	Miasto nie ma pomysłu, jak reagować na coraz cieplejsze zimy i krótszy sezon narciarski	10,10%	9,40%	66,10%	14,40%
4	Po weekendach lub w szczycie sezonu miasto tonie w śmieciach.	28,90%	11,40%	57,00%	2,70%
5	Zimą w Zakopanem często nie da się oddychać – smog i dym z kominów zatruwają powietrze.	30,20%	15,40%	53,00%	1,30%
6	W Zakopanem brakuje zieleni, drzew i chłodnych miejsc, które dawałyby wytchnienie w upalne dni oraz przestrzeń do wyciszenia i odpoczynku na co dzień.	33,60%	14,10%	51,30%	1,00%
7	Zakopane z roku na rok staje się coraz ładniejsze i bardziej zadbane.	43,60%	22,10%	32,20%	2,00%
8	Zakopane to miasto przyjazne pieszym i rowerzystom – ich potrzeby są traktowane priorytetowo.	70,80%	10,40%	17,10%	1,70%

Skala: 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam", 7 – „zdecydowanie się zgadzam".
Źródło: Badanie ankietowe wśród mieszkańców Zakopanego, 2025 r.

Tabela 6. Problemy w sferze przestrzennej oraz środowiskowo-klimatycznej wskazane przez mieszkańców Miasta Zakopane.

Tabela 7. Główne priorytety rozwojowe Miasta Zakopane wskazane przez mieszkańców.

03

CZĘŚĆ STRATEGICZNA

Część strategiczna przedstawia wizję rozwoju Miasta Zakopane oraz pożądany obraz miasta w czterech kluczowych sferach rozwoju. Stanowi podstawę wyznaczenia celów strategicznych i kierunków prowadzenia polityki rozwoju.

Wizja rozwoju Miasta Zakopane

Strategia rozwoju jest dokumentem wyznaczającym długofalowy kierunek rozwoju miasta. Zanim zostaną określone cele strategiczne, kierunki działań i konkretne przedsięwzięcia, konieczne jest udzielenie odpowiedzi na podstawowe pytania: jakie Zakopane chcemy wspólnie budować, jakie wartości powinny wyznaczać jego rozwój oraz czym miasto ma wyróżniać się w perspektywie kolejnych lat. Odpowiedzią na te pytania jest wizja rozwoju – syntetyczny obraz pożądanej przyszłości miasta, stanowiący wspólną aspirację samorządu, mieszkańców i partnerów lokalnych.

Wizja nie jest prognozą ani katalogiem planowanych inwestycji. Określa docelowy model rozwoju Zakopanego oraz wskazuje wartości i kierunki, które powinny stanowić punkt odniesienia dla podejmowanych decyzji strategicznych. Wyraża ambicję wspólnoty samorządowej dotyczącą tego, jakim miastem Zakopane chce być w perspektywie 2037 roku oraz jakie zmiany uznaje za najważniejsze dla swojej przyszłości.

Sformułowanie wizji zostało poprzedzone diagnozą strategiczną obejmującą analizę uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych miasta oraz dyskusją prowadzoną podczas warsztatów strategicznych z udziałem przedstawicieli samorządu, jednostek organizacyjnych miasta, partnerów społeczno-gospodarczych oraz mieszkańców. W trakcie prac poszukiwano odpowiedzi między innymi na następujące pytania:

- Jakie powinno być Zakopane w perspektywie 2037 roku?
- Jakie cechy i wartości powinny wyróżniać miasto w przyszłości?
- Jaka powinna być główna aspiracja rozwojowa dla Miasta Zakopane?
- Co powinno stanowić wspólną ambicję mieszkańców i samorządu?

Efektem tych prac jest wizja rozwoju, która stanowi **fundament całej architektury Strategii Rozwoju Miasta Zakopane**. To z niej wynikają cele strategiczne, kierunki działań oraz przedsięwzięcia rozwojowe, których realizacja ma prowadzić do stopniowego osiągania przyjętej koncepcji rozwoju. Dzięki temu Strategia tworzy spójny system – od diagnozy i identyfikacji kluczowych wyzwań, poprzez określenie pożądanego obrazu przyszłości, aż do zaplanowania konkretnych działań służących jego urzeczywistnieniu.

Zakopane w 2037 roku jest przede wszystkim **miastem do życia – wygodnym, dostępnym, bezpiecznym i spójnym przestrzennie, w którym priorytetem jest wysoka jakość życia mieszkańców, a turystyka rozwija się w sposób świadomy, odpowiedzialny i zrównoważony**. Rozwój miasta opiera się na jakości codziennego życia lokalnej społeczności, a nie wyłącznie na intensywności ruchu turystycznego. Turystyka pozostaje ważną funkcją Zakopanego, lecz jest podporządkowana potrzebom miasta i prowadzona w sposób świadomy, zrównoważony i respektujący rytm życia mieszkańców.

To miasto, w którym **mieszkańcy chcą i mogą mieszkać, pracować oraz wychowywać kolejne pokolenia**, dzięki dostępnemu mieszkalnictwu, zróżnicowanemu rynkowi pracy wykraczającemu poza sektor turystyczny, nowoczesnej edukacji oraz ofercie sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych. Zakopane przywraca funkcje miasta codziennego – z usługami, przestrzeniami publicznymi i infrastrukturą zaprojektowaną przede wszystkim dla mieszkańców, rodzin, dzieci, młodzieży i seniorów.

Zakopane **chroni i pielęgnuje swoją autentyczną, bogatą tradycję oraz unikalne dziedzictwo kulturowe i architektoniczne**, oparte na stylu zakopiańskim, drewnianej architekturze, folklorze i żywej kulturze góralskiej, przekazywanej kolejnym pokoleniom, szanowanej i obecnej w codziennym życiu miasta. Dziedzictwo to jest konsekwentnie chronione, a prywatni właściciele obiektów zabytkowych otrzymują realne wsparcie w jego zachowaniu.

Miasto jest **uporządkowane, estetyczne i wolne od chaosu przestrzennego** – z ograniczoną presją deweloperską, bez nadmiaru reklam i wielkokubaturowej zabudowy, z poszanowaniem ładu przestrzennego, osi widokowych i terenów niezabudowanych. Ład przestrzenny, dostęp do zieleni, ciszy i rekreacji oraz wysoka jakość przestrzeni publicznych służą przede wszystkim mieszkańcom miasta.

Zakopane rozwija się jako **miasto ekologiczne, z czystym powietrzem, ograniczonym ruchem samochodowym w centrum**, nowoczesnym i dostępnym transportem publicznym, rozbudowaną infrastrukturą pieszą i rowerową oraz konsekwentną ochroną środowiska naturalnego Tatr i ich otoczenia.

Jest to **miasto bezpieczne**, w którym prawo jest przestrzegane przez wszystkich, przestrzeń publiczna sprzyja codziennemu życiu mieszkańców, a porządek, dostępność i dobrostan są wspólną wartością.

Zakopane w 2037 roku posiada **silną, spójną markę opartą na jakości, autentyczności i prestiżu**, będąc rozpoznawalnym w Polsce i Europie ośrodkiem kultury, sportu i turystyki górskiej – zimowej i całorocznej – przyciągającym turystów świadomych, szanujących miejsce i jego mieszkańców.

To miasto, które **słucha swoich mieszkańców, buduje wspólnotę i równowagę między życiem codziennym a funkcją turystyczną**, rozwijając się w oparciu o jakość, a nie ilość. Zakopane **odzyskuje charakter wspólnoty, w której mieszkańcy są obecni w przestrzeni miasta przez cały rok, także poza sezonami turystycznymi**. Miasto tworzy warunki do integracji międzypokoleniowej, aktywności społecznej, sportowej i kulturalnej, a czas mniejszego ruchu turystycznego staje się naturalnym okresem odbudowy relacji społecznych i jakości życia.

SFERY STRATEGICZNEGO ROZWOJU MIASTA ZAKOPANE

Strategia Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027–2037 obejmuje działania w czterech podstawowych sferach rozwoju: społecznej, gospodarczej, przestrzennej oraz klimatyczno-środowiskowej. Zakres planowanej interwencji odpowiada na zidentyfikowane potrzeby i wyzwania rozwojowe miasta, a poszczególne działania mają charakter komplementarny i wzajemnie się uzupełniają.

Sfera społeczna – odbudowa funkcji miasta do życia

Przyjęty model rozwoju w **sferze społecznej** stanowi odpowiedź na zdiagnozowane procesy, które w ostatnich latach coraz silniej wpływają na funkcjonowanie Zakopanego. Postępujący spadek liczby mieszkańców, starzenie się społeczeństwa, trudności młodych rodzin z pozostaniem w mieście, rosnące koszty życia oraz podporządkowanie wielu funkcji miasta potrzebom ruchu turystycznego powodują stopniowe osłabianie jego funkcji osiedleńczej. Jednocześnie diagnoza wskazuje na potrzebę poprawy dostępności usług społecznych, ochrony zdrowia, edukacji oraz stworzenia lepszych warunków do codziennego życia mieszkańców. Odpowiedzią na te wyzwania jest przyjęcie modelu rozwoju, którego podstawowym założeniem jest przywrócenie Zakopanemu charakteru miasta do życia, a nie wyłącznie miasta odwiedzanego przez turystów. Dlatego działania ujęte w sferze społecznej koncentrują się na wzmacnianiu potencjału mieszkańców na każdym etapie życia – od wsparcia rodzin i wysokiej jakości edukacji, przez rozwój usług społecznych i zdrowotnych, po tworzenie warunków do aktywnego starzenia się. Istotnym elementem Strategii jest również odbudowa lokalnej wspólnoty poprzez rozwój kultury, sportu i aktywności społecznej, które mają sprzyjać integracji mieszkańców oraz wzmacnianiu lokalnej tożsamości. Przyjęto jednocześnie założenie, że rozwój miasta nie może odbywać się wyłącznie poprzez działania samorządu, lecz wymaga aktywnego udziału mieszkańców, organizacji społecznych i lokalnych partnerów. Z tego względu jednym z filarów polityki społecznej staje się rozwój mechanizmów współdecydowania, partnerstw oraz trwałego dialogu społecznego. Realizacja przyjętych celów ma prowadzić do odbudowy funkcji osiedleńczej Zakopanego oraz stworzenia miasta, w którym mieszkańcy chcą pozostać, zakładać rodziny, rozwijać się zawodowo i współtworzyć lokalną wspólnotę.

Sfera gospodarcza – od gospodarki opartej na ilości do gospodarki opartej na jakości

Silna pozycja Zakopanego jako jednego z najważniejszych ośrodków turystycznych w Polsce pozostaje jednym z jego największych atutów, jednak diagnoza wskazuje również na ograniczenia dotychczasowego modelu rozwoju. Wysoka zależność lokalnej gospodarki od turystyki, sezonowość zatrudnienia oraz rosnąca presja ruchu turystycznego na mieszkańców, przestrzeń i środowisko powodują, że dalszy rozwój miasta nie powinien opierać się wyłącznie na zwiększaniu liczby odwiedzających.

Strategia rozwoju przewiduje zatem dwie równoległe odpowiedzi na zidentyfikowane wyzwania. Pierwszą z nich jest reorientacja rozwoju turystyki z modelu ilościowego na model oparty na jakości, autentyczności oraz wysokiej wartości dodanej, poprzez rozwój całorocznej oferty, świadome zarządzanie marką Zakopanego oraz zwiększanie korzyści osiąganych przez mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców. Drugą jest stopniowa dywersyfikacja lokalnej gospodarki, obejmująca rozwój działalności całorocznych, przedsiębiorczości kreatywnej, nowoczesnych usług oraz nowych specjalizacji wykorzystujących potencjał kulturowy, edukacyjny i przyrodniczy miasta. Towarzyszyć temu będzie budowa systemu wsparcia przedsiębiorczości, rozwój współpracy pomiędzy samorządem, biznesem i instytucjami otoczenia gospodarczego oraz tworzenie przyjaznych warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Jednocześnie osiągnięcie tych celów nie będzie możliwe bez uporządkowania przestrzeni miasta, która stanowi jeden z najcenniejszych zasobów rozwojowych Zakopanego.

Sfera przestrzenna – odzyskanie przestrzeni dla mieszkańców i zachowanie tożsamości miasta

Przestrzeń Zakopanego jest jednym z najważniejszych elementów jego tożsamości i przewagi konkurencyjnej, jednak diagnoza wskazuje na narastającą presję inwestycyjną, postępującą komercjalizację oraz stopniową utratę ładu przestrzennego. Nadmierna intensyfikacja zabudowy, chaos reklamowy, ograniczanie terenów otwartych oraz rosnące problemy komunikacyjne wpływają nie tylko na estetykę miasta, ale również na jakość życia mieszkańców i atrakcyjność turystyczną Zakopanego. W sferze przestrzennej Strategia zakłada, że przestrzeń miejska powinna być projektowana przede wszystkim z myślą o mieszkańcach, a dopiero w drugiej kolejności odpowiadać na potrzeby ruchu turystycznego. Dlatego działania koncentrują się na ochronie krajobrazu i dziedzictwa architektonicznego, przywracaniu ładu przestrzennego, rozwoju zrównoważonej mobilności oraz modernizacji infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do rzeczywistego obciążenia miasta. Ważnym elementem będzie także rozwój nowoczesnych modeli zarządzania centrum miasta oraz przestrzenią turystyczną, umożliwiających lepsze godzenie interesów mieszkańców, przedsiębiorców i odwiedzających. Celem tych działań jest stworzenie uporządkowanego, estetycznego i funkcjonalnego miasta, którego przestrzeń sprzyja codziennemu życiu oraz wzmacnia lokalną tożsamość. Tak rozumiany rozwój przestrzenny powinien jednocześnie respektować ograniczenia środowiskowe oraz wzmacniać odporność miasta na skutki zmian klimatu.

Sfera klimatyczno-środowiskowa – ochrona zasobów jako fundament długofalowego rozwoju

Walory przyrodnicze stanowią podstawę tożsamości Zakopanego i jeden z najważniejszych czynników decydujących o jego atrakcyjności jako miejsca do życia i wypoczynku. Jednocześnie diagnoza wskazuje, że miasto coraz silniej odczuwa skutki zmian klimatu oraz narastającej presji środowiskowej związanej z intensywnym użytkowaniem przestrzeni.

Strategia, w sferze klimatyczno-środowiskowej zakłada stopniowe zwiększanie odporności miasta poprzez poprawę jakości powietrza, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, modernizację infrastruktury technicznej oraz lepsze dostosowanie systemów komunalnych do rzeczywistej liczby użytkowników miasta. Równocześnie rozwijane będą rozwiązania sprzyjające ochronie krajobrazu, racjonalnemu gospodarowaniu zasobami oraz kształtowaniu postaw odpowiedzialności ekologicznej zarówno wśród mieszkańców, jak i turystów. Przyjęte podejście zakłada, że ochrona środowiska nie jest odrębnym obszarem polityki miejskiej, lecz warunkiem utrzymania wysokiej jakości życia mieszkańców, trwałości lokalnej gospodarki oraz zachowania wyjątkowego charakteru Zakopanego dla przyszłych pokoleń.

Przyjęty zakres interwencji zapewnia kompleksowe oddziaływanie Strategii i pozwala równolegle wzmacniać potencjał społeczny, gospodarczy, przestrzenny oraz klimatyczno-środowiskowy Miasta Zakopane.

04

CZĘŚĆ OPERACYJNA

Część operacyjna przedstawia cele strategiczne, kierunki działań oraz przykładowe i możliwe działania służące realizacji Strategii. Stanowi narzędzie operacjonalizacji celów strategicznych, wskazując rekomendowane obszary interwencji wspierające rozwój Miasta Zakopane.

Plany działań dla obszarów strategicznego rozwoju

W ramach rozdziału przedstawiono plany działań dla każdego z czterech obszarów strategicznego rozwoju Miasta Zakopane.

Plan działania dla każdego z obszarów strategicznego rozwoju obejmuje dwa poziomy:

1. Poziom **celów strategicznych** (zwanych inaczej celami kierunkowymi, odpowiadających na pytanie: po co to robimy?);
2. Poziom **kierunków działań** (zwanych inaczej celami operacyjnymi, wskazujących na sposoby realizacji – odpowiadających na pytanie: jak to robimy?);
    a. Poziom **przykładowych przedsięwzięć** (odpowiadających na pytanie: co konkretnie robimy?).

Tak przyjęty układ pozwala zachować czytelną logikę interwencji – od ogólnych założeń strategicznych po konkretne działania operacyjne możliwe do realizacji – oraz stanowi obiektywną podstawę do późniejszego wdrażania i monitorowania postępów Strategii Rozwoju Miasta Zakopane.

CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH SFERACH

SFERA SPOŁECZNA

	CEL STRATEGICZNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1.	**Wzmacnianie funkcji osiedleńczej i stabilności demograficznej**	1.1. Rozwój dostępnego mieszkalnictwa społecznego i najmu długoterminowego 1.2. Wzmocnienie atrakcyjności stałego zamieszkania w Zakopanem 1.3. Tworzenie warunków sprzyjających pozostawaniu i powrotom młodych mieszkańców
2.	**Nowoczesne i dostępne usługi społeczne odpowiadające na codzienne potrzeby mieszkańców**	2.1. Rozwój dostępnych i elastycznych form opieki nad dziećmi dostosowanych do specyfiki lokalnego rynku pracy o silnej specjalizacji turystycznej 2.2. Budowa systemu wsparcia psychologicznego sprzyjającego budowaniu odporności psychicznej mieszkańców w mieście o intensywnym, sezonowym rytmie życia 2.3. Podniesienie jakości edukacji jako fundamentu długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego Zakopanego 2.4. Poprawa informacji o usługach zdrowotnych i dostępności do specjalistycznej opieki 2.5. Rozwój dostępnych i zintegrowanych usług społecznych dla osób wymagających wsparcia
3.	**Aktywna i zintegrowana społeczność oparta na kulturze, sporcie i dziedzictwie Zakopanego**	3.1. Rozwój dostępnej i integrującej oferty kulturalnej dla mieszkańców Zakopanego 3.2. Wzmacnianie lokalnych miejsc aktywności społecznej i kulturalnej 3.3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej oraz rozwój współpracy na rzecz ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego 3.4. Nowe otwarcie – reaktywacja narciarskiego DNA Zakopanego i rozwój sportowy miasta
4.	**Partnerskie współzarządzanie rozwojem miasta**	4.1. Rozwój partnerskiego modelu współpracy samorządu z organizacjami społecznymi 4.2. Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych i lokalnych inicjatyw społecznych 4.3. Zwiększanie udziału mieszkańców we współdecydowaniu o rozwoju miasta

CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH SFERACH

SFERA GOSPODARCZA

	CEL STRATEGICZNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1.	**Wysokiej jakości gospodarka turystyczna oparta na marce i autentyczności Zakopanego**	1.1. Rozwój jakościowej i całorocznej oferty turystycznej 1.2. Odpowiedzialne zarządzanie marką Zakopanego i wysokimi standardami jakości 1.3. Zwiększanie korzyści miasta i mieszkańców z turystyki
2.	**Konkurencyjna i zróżnicowana gospodarka oparta na przedsiębiorczości, innowacjach i współpracy**	2.1. Rozwój działalności całorocznych i nowych specjalizacji gospodarczych 2.2. Wzmacnianie potencjału przedsiębiorczości i innowacji 2.3. Współpraca samorządu, biznesu i instytucji otoczenia biznesu 2.4. Tworzenie przyjaznych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej

CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH SFERACH

SFERA PRZESTRZENNA

	CEL STRATEGICZNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1.	**Przywrócenie ładu przestrzennego oraz ochrona krajobrazu i tożsamości architektonicznej Zakopanego.**	1.1. Ochrona struktury urbanistycznej i ograniczenie presji inwestycyjnej 1.2. Podniesienie standardów estetycznych i uporządkowanie przestrzeni publicznej 1.3. Nowoczesne modele zarządzania centrum miasta i przestrzenią turystyczną
2.	**Zintegrowany system mobilności miejskiej i regionalnej ograniczający presję transportową.**	2.1. Rozwój nowoczesnego i atrakcyjnego transportu zbiorowego 2.2. Ograniczenie ruchu samochodowego i poprawa organizacji ruchu 2.3. Rozwój całorocznej infrastruktury komunikacyjno-rekreacyjnej
3.	**Wydolna infrastruktura techniczna i społeczna dostosowana do rzeczywistego obciążenia miasta.**	3.1. Modernizacja i zwiększenie przepustowości infrastruktury technicznej 3.2. Zrównoważona polityka mieszkaniowa i rozwój infrastruktury społeczno-kulturowej

CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ W POSZCZEGÓLNYCH SFERACH

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

	CEL STRATEGICZNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1.	Poprawa jakości powietrza i ograniczenie niskiej emisji na terenie miasta.	1.1. Rozwój niskoemisyjnych źródeł ciepła i ograniczenie spalania paliw stałych 1.2. Ochrona przestrzeni miasta przed zjawiskami pogarszającymi jakość środowiska
2.	Zwiększenie odporności miasta na skutki zmian klimatu poprzez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury.	2.1. Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i poprawa bezpieczeństwa hydrologicznego 2.2. Rozwój terenów zielonych przyjaznych mieszkańcom i środowisku
3.	Uporządkowanie systemu gospodarki odpadami i ograniczenie presji turystycznej na środowisko.	3.1. Poprawa organizacji i estetyki systemu gospodarowania odpadami 3.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców i turystów

SFERA SPOŁECZNA – CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny 1: Wzmacnianie funkcji osiedleńczej i stabilności demograficznej

Realizacja celu służy utrzymaniu Zakopanego jako miasta zamieszkiwanego przez trwałą, całoroczną wspólnotę lokalną, a nie wyłącznie jako przestrzeni obsługującej ruch turystyczny. Szczególnego znaczenia nabiera zwiększanie dostępności mieszkań oraz innych form najmu długoterminowego, wspieranie rodzin oraz tworzenie warunków sprzyjających pozostawaniu i osiedlaniu się osób wykonujących zawody kluczowe dla funkcjonowania miasta. Jest to odpowiedź na spadek liczby mieszkańców, postępujące starzenie się społeczności oraz rosnące koszty nieruchomości, wskazywane jako jedna z najważniejszych barier jakości życia.

Kierunek działań 1.1 Rozwój dostępnego mieszkalnictwa społecznego i najmu długoterminowego

Propozycje działań:

- Systematyczne zwiększanie zasobu mieszkań komunalnych i socjalnych dostępnych w mieście oraz dostosowanie mieszkań do specyficznych potrzeb osób starszych czy osób z niepełnosprawnościami;
- Realizacja inwestycji mieszkaniowych na terenie Miasta w formule Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej (SIM);

- Opracowanie miejskiego programu rozwoju mieszkalnictwa społecznego (umiarkowany czynsz);
- Identyfikacja gruntów oraz obiektów miejskich możliwych do adaptacji lub przekształcenia na cele mieszkaniowe;
- Współpraca z podmiotami publicznymi i prywatnymi przy tworzeniu zasobu mieszkań na wynajem długoterminowy (wykorzystanie dostępnych narzędzi i inicjatyw np. SAN) ;
- Monitorowanie wpływu najmu krótkoterminowego na dostępność mieszkań i warunki życia stałych mieszkańców.

Kierunek działań 1.2 Wzmocnienie atrakcyjności stałego zamieszkania w Zakopanem

Propozycje działań:

- Rozwój Zakopiańskiej Karty Mieszkańca jako narzędzia wzmacniania lokalnej tożsamości i systemu korzyści dla mieszkańców;
- Rozszerzenie katalogu ulg i preferencji w miejskich instytucjach kultury, sportu i rekreacji;
- Pakiet wsparcia „tu mieszkam – tu korzystam" - wprowadzenie preferencji dla mieszkańców w korzystaniu z wybranych usług komunalnych i społecznych;
- Prowadzenie kampanii zachęcającej mieszkańców do rozliczania podatku dochodowego w Zakopanem;
- Tworzenie okresowych pakietów korzyści adresowanych do rodzin, seniorów i młodych mieszkańców.

Kierunek działań 1.3 Tworzenie warunków sprzyjających pozostawaniu i powrotom młodych mieszkańców

Propozycje działań:

- Tworzenie pakietów osiedleńczych łączących wsparcie mieszkaniowe, zawodowe i społeczne;
- Promocja możliwości rozwoju zawodowego w sektorach innych niż turystyka;
- Rozwój programów stypendialnych dla studentów zobowiązujących się do podjęcia pracy w Zakopanem;
- Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości młodych mieszkańców;
- Wspieranie inicjatyw społecznych, kulturalnych i sportowych adresowanych do młodych osób;
- Włączanie młodzieży w projektowanie polityk i usług miejskich.

Cel strategiczny 2: Nowoczesne i dostępne usługi społeczne odpowiadające na codzienne potrzeby mieszkańców

Głównym założeniem celu strategicznego jest dążenie do rozwoju dostępnych i wysokiej jakości usług publicznych, które odpowiadać będą na zmieniającą się strukturę demograficzną miasta, sezonowy rytm lokalnego rynku pracy oraz rosnące oczekiwania mieszkańców. Działania będą koncentrowały się przede wszystkim na poprawie jakości edukacji, zwiększaniu dostępności opieki nad dziećmi, wsparcia psychologicznego, ochrony zdrowia, a także usług dla seniorów i osób wymagających pomocy. Dostosowanie usług zarówno do potrzeb starzejącej się społeczności miasta, jak również zadbanie o wsparcie funkcjonowania rodzin staje się ważnym wyzwaniem strategicznym miasta. Rozwój usług społecznych powinien wzmacniać funkcję osiedleńczą miasta i przeciwdziałać sytuacji, w której Zakopane jest coraz lepiej dostosowane do potrzeb turystów, a coraz mniej do potrzeb stałych mieszkańców.

Kierunek działań 2.1 Rozwój dostępnych i elastycznych form opieki nad dziećmi dostosowanych do specyfiki lokalnego rynku pracy o silnej specjalizacji turystycznej

Propozycje działań:

- Rozbudowa sieci placówek wsparcia dziennego dla najmłodszych mieszkańców miasta w postaci świetlic szkolnych i osiedlowych;
- Wspieranie powstawania i funkcjonowania niepublicznych form opieki nad dziećmi;
- Rozwój oferty wsparcia dziennego dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Kierunek działań 2.2 Budowa systemu wsparcia psychologicznego sprzyjającego budowaniu odporności psychicznej mieszkańców w mieście o intensywnym, sezonowym rytmie życia.

Propozycje działań:

- Opracowanie lokalnej mapy dostępnych form wsparcia psychologicznego, psychiatrycznego, terapeutycznego i interwencyjnego (oferta publiczna, prywatna i społeczna) oraz zapewnienie powszechnego dostępu do tej informacji;
- Rozwój lokalnej sieci specjalistów (psychologów, terapeutów) oraz budowanie stałej współpracy pomiędzy specjalistami działającymi w szkołach, placówkach medycznych, pomocy społecznej, organizacjach społecznych i sektorze prywatnym;
- Zwiększanie obecności psychologów i pedagogów w placówkach oświatowych i ich dostępności dla uczniów, rodziców i nauczycieli (indywidualne konsultacje, zajęcia dotyczące zdrowia psychicznego, wsparcie całych zespołów klasowych);
- Program wsparcia kompetencji dla nauczycieli, pracowników pomocy społecznej, instytucji kultury i sportu z zakresu rozpoznawania symptomów kryzysu;
- Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych dotyczących depresji, uzależnień, przemocy, samotności, radzenia sobie ze stresem, czy budowania poczucia własnej wartości;

– Kampanie społeczne normalizujące korzystanie z pomocy psychologicznej, przeciwdziałające stygmatyzacji korzystania z niej.

Kierunek działań 2.3 Podniesienie jakości edukacji jako fundamentu długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego Zakopanego.

Propozycje działań:

– Przygotowanie programu podnoszenia jakości edukacji w szkołach podstawowych, obejmującego diagnozę potrzeb placówek, rozwój kompetencji uczniów i nauczycieli, doskonalenie metod nauczania oraz monitorowanie efektów podejmowanych działań.
– Tworzenie warunków zwiększających dostępność wykwalifikowanej kadry pedagogicznej poprzez system zachęt dla nauczycieli podejmujących pracę w Zakopanem (pakiet rozwiązań zwiększających atrakcyjność pracy w zakopiańskich szkołach, obejmujący m.in. wsparcie mieszkaniowe, dodatki motywacyjne oraz możliwości rozwoju zawodowego).
– Wdrażanie nowoczesnych metod zarządzania szkołami opartych na planowaniu strategicznym, wykorzystaniu danych do podejmowania decyzji, współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym oraz skutecznym zarządzaniu zasobami i rozwojem kadry.
– Rozwój systemu wczesnego wspomagania rozwoju dzieci oraz wsparcia rodzin (WWR).
– Zwiększenie dostępności opieki i edukacji dla dzieci ze szczególnymi potrzebami poprzez utworzenie oddziałów integracyjnych w placówkach oświatowych i opiekuńczych.
– Rozwijanie programu pracy z uczniami zdolnymi poprzez m.in. organizację dodatkowych zajęć, kół zainteresowań, programów mentoringowych, konkursów oraz współpracę z uczelniami, instytucjami kultury i organizacjami wspierającymi rozwój talentów.
– Rozwój programów stypendialnych i mentorskich dla uczniów oraz młodzieży osiągającej wysokie wyniki w nauce, sporcie, działalności społecznej i artystycznej (wsparcie finansowe, możliwość współpracy z mentorami, udział w projektach rozwijających kompetencje).
– Poszerzanie oferty zajęć dodatkowych, językowych, cyfrowych, naukowych i artystycznych wspierających rozwój zainteresowań, kompetencji przyszłości oraz talentów dzieci i młodzieży.
– Rozwijanie działań edukacyjnych wzmacniających wiedzę o historii, kulturze, tradycjach i przyrodzie Podhala oraz budujących poczucie tożsamości lokalnej wśród dzieci i młodzieży.

Kierunek działań 2.4 Poprawa informacji o usługach zdrowotnych i dostępności do specjalistycznej opieki

Propozycje działań:

- Stworzenie miejskiej bazy informacji o świadczeniach zdrowotnych dostępnych na terenie Zakopanego (zarówno w publicznych jak i prywatnych placówkach) - uporządkowanie i upowszechnienie wiedzy o dostępnych specjalistach i ofercie opieki zdrowotnej świadczonej na terenie miasta.
- Organizacja badań profilaktycznych i programów zdrowotnych;
- Prowadzenie kampanii dotyczących profilaktyki chorób cywilizacyjnych;
- Współpraca z powiatem i samorządem województwa w zakresie rozwoju specjalistycznych usług medycznych;

Kierunek działań 2.5 Rozwój dostępnych i zintegrowanych usług społecznych dla osób wymagających wsparcia

Propozycje działań:

- Opracowanie i wdrożenie lokalnego programu rozwoju usług społecznych określającego potrzeby poszczególnych grup mieszkańców, dostępne zasoby, standardy świadczenia usług oraz zasady współpracy pomiędzy miastem, jednostkami organizacyjnymi, placówkami ochrony zdrowia i organizacjami społecznymi.
- Rozwój środowiskowych i domowych form wsparcia - zwiększanie dostępności usług świadczonych możliwie blisko miejsca zamieszkania, w tym usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, asystenckich, sąsiedzkich oraz opieki wytchnieniowej.
- Tworzenie i rozwijanie oferty usług aktywizacyjnych i integracyjnych skierowanych do osób starszych, z niepełnosprawnościami, samotnych w postaci np. dziennych form wsparcia, klubów, zajęć aktywizujących, grup samopomocowych oraz działań międzypokoleniowych.
- Rozwój partnerskiego modelu realizacji usług społecznych - zwiększanie udziału organizacji społecznych i innych partnerów lokalnych w projektowaniu i świadczeniu usług społecznych.
- Eliminowanie barier architektonicznych, komunikacyjnych i informacyjnych w usługach publicznych, infrastrukturze oraz przestrzeni miejskiej.

Cel strategiczny 3: Aktywna i zintegrowana społeczność oparta na kulturze, sporcie i dziedzictwie Zakopanego

Realizacja celu będzie służyć budowaniu silnej, aktywnej i zintegrowanej wspólnoty lokalnej, dla której kultura, sport i dziedzictwo stanowią nie tylko element promocji miasta, ale przede wszystkim fundament wysokiej jakości życia, lokalnej tożsamości oraz trwałego rozwoju społecznego. Działania będą koncentrowały się na rozwoju oferty kulturalnej i sportowej odpowiadającej na potrzeby mieszkańców, wzmacnianiu lokalnej tożsamości oraz ochronie i promocji autentycznego dziedzictwa Zakopanego i Podhala. Ważnym elementem będzie także rozwój lokalnych miejsc aktywności społecznej, wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców oraz odbudowa sportowej tożsamości Zakopanego poprzez rozwój narciarstwa, zwiększanie dostępności infrastruktury sportowej i rozwijanie powszechnej aktywności fizycznej mieszkańców w każdym wieku.

Kierunek działań 3.1 Rozwój dostępnej i integrującej oferty kulturalnej dla mieszkańców Zakopanego.

Propozycje działań:

- Rozwój systemu informowania mieszkańców o wydarzeniach i inicjatywach kulturalnych poprzez opracowanie wspólnego miejskiego kalendarza wydarzeń, integrację informacji publikowanych przez instytucje kultury; koordynację terminów wydarzeń organizowanych przez różne podmioty, wykorzystanie zróżnicowanych kanałów komunikacji (online i offline).
- Rozwijanie zróżnicowanej oferty wydarzeń kulturalnych odpowiadającej na potrzeby różnych grup mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, rodzin, osób aktywnych zawodowo oraz seniorów.
- Rozwijanie oferty wydarzeń kulturalnych wzmacniających integrację lokalnej społeczności, w tym wydarzenia sąsiedzkie, święta ulic, inicjatywy osiedlowe i mikro-wydarzenia w mniejszych skupiskach mieszkańców jak również wzmacniającej lokalne środowiska mieszkańców (np. Wigilia dla Seniora, Spotkania przy kawie na Pl. Niepodległości, Kino letnie na Pl. Niepodległości, Śniadania na trawie z Burmistrzem Zakopanego, Targi Bożonarodzeniowe, itp.).
- Rozwój warunków sprzyjających realizacji inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez mieszkańców, grupy nieformalne i organizacje społeczne poprzez wsparcie organizacyjne, promocyjne, infrastrukturalne oraz finansowe (np. program mikrograntów).
- Rozwój dostępności wydarzeń dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- Rozwój kultury jako narzędzia integracji międzypokoleniowej - wspólne uczestnictwo różnych pokoleń w kulturze, wymiana doświadczeń, wzmacnianie poczucia wspólnoty i tożsamości lokalnej.

– Budowa nowoczesnej infrastruktury kultury o randze ponadlokalnej, w tym sali widowiskowo-koncertowej wyłonionej w międzynarodowym konkursie architektonicznym.

Kierunek działań 3.2 Wzmacnianie lokalnych miejsc aktywności społecznej i kulturalnej

Propozycje działań:

– Wzmacnianie roli istniejących miejsc aktywności społecznej i kulturalnej w szczególności Sokolni oraz Miejskiej Galerii Sztuki im. Władysława hrabiego Zamoyskiego;
– Rozwój placu Niepodległości jako przestrzeni spotkań mieszkańców;
– Udostępnianie przestrzeni miejskich organizacjom i grupom nieformalnym;
– Rozwój miejsc dla młodzieży;
– Wspólne programowanie działalności miejsc aktywności przez mieszkańców, instytucje i organizacje społeczne.

Kierunek działań 3.3 Wzmacnianie tożsamości lokalnej oraz rozwój współpracy na rzecz ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego

Propozycje działań:

– Ochrona i rozwój autentyczności marki tatrzańskiej poprzez wdrożenie programu certyfikacji wydarzeń i inicjatyw „Marka Tatrzańska".
– Program „Poznaj Zakopane" – spacery tematyczne po miejsca ważnych dla kultury i historii Zakopanego (oferta dla mieszkańców i turystów).
– Tworzenie warunków sprzyjających zachowaniu i rozwojowi tradycyjnego rzemiosła, rękodzieła oraz twórczości artystycznej poprzez organizację warsztatów, wystaw, kiermaszów, programów stypendialnych oraz promocję lokalnych twórców.
– Wspieranie organizacji wydarzeń kulturalnych eksponujących autentyczne elementy tradycji Podhala oraz promujących lokalnych twórców, muzyków, rzemieślników i zespoły regionalne, z zachowaniem wysokiej jakości merytorycznej i poszanowaniem lokalnego dziedzictwa.
– Wzmacnianie obecności wiedzy o historii, kulturze, tradycjach i przyrodzie Podhala w procesie edukacyjnym poprzez rozwój programów nauczania, zajęć pozalekcyjnych oraz współpracę szkół z lokalnymi instytucjami kultury i środowiskami regionalnymi.

Kierunek działań 3.4 Nowe otwarcie - reaktywacja narciarskiego DNA Zakopanego i rozwój sportowy miasta

Propozycje działań:

- Rozwój programów popularyzujących narciarstwo ze szczególnym akcentem postawionym na narciarstwo biegowe (program „Powrót biegówek do szkół / WF na biegówkach") oraz skiturowe/wysokogórskie.
- Rozwój tras biegowych (wytyczenie, oświetlenie) na Równi Krupowej, na Antałówce, pod Reglami.
- Współpraca międzygminna w zakresie turystyki narciarskiej oraz integracja transportowa i promocyjna oferty sportowej Podhala.
- Organizacja oraz wspieranie wydarzeń sportowych o randze krajowej i międzynarodowej (w tym widowiskowych imprez freestyle'owych w przestrzeni miejskiej) z wykorzystaniem lokalnych sportowców jako ambasadorów aktywności.
- Rozwój nowoczesnej infrastruktury sportowej oraz wspinaczkowej (ściana wspinaczkowa zadaszona oraz w przestrzeni otwartej).
- Rozwój miejskich tras rowerowych oraz rozwój ścieżek terenowych typu singletrack poza zwartą tkanką miejską.
- Rozwój oferty sportowej dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów.

Cel strategiczny 4: Partnerskie współzarządzanie rozwojem miasta

U podstaw celu stoi dążenie do rozwoju partnerskiego modelu zarządzania miastem, opartego na aktywnej współpracy samorządu, organizacji pozarządowych i mieszkańców. Działania będą koncentrowały się na wzmacnianiu potencjału lokalnych organizacji społecznych jako partnerów realizujących zadania publiczne, rozwoju partnerstw publiczno-społecznych oraz tworzeniu trwałych mechanizmów współpracy i dialogu. Istotnym elementem będzie również zwiększanie udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących rozwoju miasta poprzez rozwój narzędzi partycypacji i współdecydowania, w tym budżetu obywatelskiego. Realizacja celu ma sprzyjać budowaniu zaufania pomiędzy samorządem i mieszkańcami, wzmacnianiu odpowiedzialności za rozwój miasta oraz większemu zaangażowaniu społeczności lokalnej w sprawy publiczne.

Kierunek działań 4.1 Rozwój partnerskiego modelu współpracy samorządu z organizacjami społecznymi

Propozycje działań:

- Powołanie stałego forum współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi.
- Opracowanie standardów współpracy oraz zasad powierzania zadań publicznych organizacjom społecznym.
- Rozwój partnerstw publiczno-społecznych w obszarach usług społecznych, kultury, zdrowia psychicznego, polityki senioralnej oraz działań na rzecz dzieci i młodzieży.

- Rozwijanie modelu współpracy, w którym miasto zapewnia przestrzeń i infrastrukturę, a organizacje społeczne realizują działania na rzecz mieszkańców.
- Wspólne planowanie i realizacja projektów społecznych oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Kierunek działań 4.2 Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych i lokalnych inicjatyw społecznych

Propozycje działań:

- Rozwój konkursów wieloletnich na realizację usług społecznych.
- Doskonalenie systemu powierzania realizacji zadań publicznych organizacjom społecznym.
- Wdrożenie mechanizmów regrantingu i mikrograntów dla małych organizacji oraz grup nieformalnych.
- Rozwój cyfrowych narzędzi współpracy i komunikacji z organizacjami społecznymi.
- Udostępnianie organizacjom społecznym i grupom nieformalnym infrastruktury miejskiej na preferencyjnych zasadach.
- Organizacja szkoleń, doradztwa i działań wspierających rozwój kompetencji organizacji pozarządowych.
- Tworzenie warunków sprzyjających realizacji oddolnych inicjatyw społecznych (wsparcie organizacyjne, doradcze i infrastrukturalne).

Kierunek działań 4.3 Zwiększanie udziału mieszkańców we współdecydowaniu o rozwoju miasta

Propozycje działań:

- Wdrożenie Budżetu Obywatelskiego jako stałego, przejrzystego i wiarygodnego mechanizmu współdecydowania mieszkańców (transparentne zasady, stabilne finansowanie, wyodrębnienie pól tematycznych lub terytorialnych, wsparcie dla mieszkańców w przygotowywanie projektów).
- Włączenie dzieci i młodzieży w proces współdecydowania m.in. poprzez szkolny Budżet Obywatelski i działania edukacyjne.
- Rozwijanie narzędzi dialogu i partycypacji społecznej z mieszkańcami - regularne angażowanie mieszkańców w procesy konsultacyjne i współdecydowanie o kierunkach rozwoju miasta.
- Tworzenie warunków do aktywności obywatelskiej poprzez rozwój lokalnych inicjatyw, spotkań i platform współpracy mieszkańców z samorządem.
- Aktywizacja i edukacja mieszkańców w zakresie partycypacji społecznej poprzez kampanie informacyjne, warsztaty, wsparcie doradcze dla inicjatyw obywatelskich oraz działania rozwijające kompetencje obywatelskie dzieci, młodzieży i dorosłych.

SFERA GOSPODARCZA – CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny 1: Wysokiej jakości gospodarka turystyczna oparta na marce i autentyczności Zakopanego

Głównym założeniem celu jest stopniowe przechodzenie od modelu rozwoju gospodarczego opartego przede wszystkim na skali ruchu turystycznego do modelu bazującego na jakości, autentyczności i wysokiej wartości dodanej. Oznacza to rozwój turystyki, która nie tylko wzmacnia konkurencyjność Zakopanego jako całorocznej destynacji, ale również przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz trwałego rozwoju lokalnej gospodarki. Realizacja celu będzie koncentrowała się na podnoszeniu jakości oferty turystycznej, świadomym zarządzaniu marką miasta, ochronie jego wyjątkowego dziedzictwa oraz tworzeniu produktów i usług budujących większą wartość ekonomiczną przy jednoczesnym ograniczaniu negatywnych skutków turystyki masowej. Istotnym elementem będzie również zwiększanie udziału mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców w korzyściach wynikających z rozwoju funkcji turystycznej miasta.

Kierunek 1.1 Rozwój jakościowej i całorocznej oferty turystycznej

Propozycje działań:

- Określenie docelowych segmentów rynku turystycznego, do których miasto chce kierować swoją ofertę, oraz rozwój produktów odpowiadających potrzebom poszczególnych grup odwiedzających.
- Budowanie wysokiej jakości oferty turystycznej opartej na autentycznych walorach Zakopanego, zapewniającej unikalne doświadczenia i wysoką wartość dodaną dla odwiedzających oraz lokalnej gospodarki.
- Tworzenie produktów turystycznych i mechanizmów zachęcających do dłuższych, jakościowych pobytów oraz korzystania z lokalnej oferty.
- Tworzenie i rozwój nowych, całorocznych produktów turystycznych, zwiększających całoroczną atrakcyjność Zakopanego w szczególności w obszarze wellness, spa, turystyki zdrowotnej i regeneracyjnej.
- Wzmacnianie specjalizacji turystycznych stanowiących o unikalnym charakterze Zakopanego, w tym turystyki górskiej, narciarskiej, rowerowej, kulturowej i artystycznej.
- Włączanie tradycji, rzemiosła, lokalnej twórczości i dziedzictwa góralskiego do oferty turystycznej w sposób autentyczny z zachowaniem wysokiej jakości;
- Tworzenie zintegrowanych pakietów pobytowych łączących nocleg, kulturę, sport, gastronomię i transport oraz lokalne atrakcje.
- Rozwijanie oferty turystycznej poza ścisłym centrum miasta oraz wzmacnianie atrakcyjności pozostałych części Zakopanego.

Kierunek 1.2 Odpowiedzialne zarządzanie marką Zakopanego i wysokimi standardami jakości

Propozycje działań:

- Opracowanie i wdrażanie standardów jakości usług, obiektów oraz produktów wykorzystujących markę Zakopanego.
- Wdrożenie systemu certyfikacji obiektów turystycznych, usług i lokalnych produktów, obejmującego zarówno duże podmioty, jak i mniejszych przedsiębiorców.
- Rozwój systemu wyróżnień i konkursów premiujących jakość, estetykę, autentyczność i odpowiedzialne prowadzenie działalności.
- Wspieranie rozwoju i promocja autentycznego rzemiosła, lokalnych twórców i producentów oraz produktów „Made in Zakopane".
- Promowanie podmiotów działających legalnie, oferujących wysoką jakość usług respektujących wartości i charakter miasta.
- Przeciwdziałanie wykorzystywaniu marki Zakopanego przez niskiej jakości produkty, usługi i atrakcje niezwiązane z charakterem miejsca.
- Kształtowanie wysokiej jakości przestrzeni komercyjnej poprzez konsekwentne egzekwowanie zasad estetyki, ładu reklamowego oraz ochrony krajobrazu kulturowego, w tym zapisów Parku Kulturowego i uchwały krajobrazowej.
- Realizacja programów podnoszących jakość obsługi turystów oraz kompetencje przedsiębiorców i pracowników branży turystycznej.
- Prowadzenie spójnych działań promocyjnych wzmacniających markę Zakopanego jako destynacji wysokiej jakości opartej na autentyczności i wyjątkowym dziedzictwie miasta.

Kierunek 1.3 Zwiększanie korzyści miasta i mieszkańców z turystyki

Propozycje działań:

- Rozwój Zakopiańskiej Karty Turysty integrującej transport publiczny, ofertę kultury, sportu i usług wysokiej jakości oraz powiązanej z systemem legalnego zgłaszania pobytu i poborem opłaty miejscowej.
- Zwiększanie skuteczności poboru opłaty miejscowej oraz ograniczanie szarej strefy w bazie noclegowej.
- Przeznaczanie części dochodów związanych z ruchem turystycznym na rozwój transportu publicznego, terenów zieleni, przestrzeni publicznych oraz utrzymanie infrastruktury miejskiej.
- Rozwijanie partnerstw miasta z branżą turystyczną na rzecz wspólnej realizacji przedsięwzięć poprawiających jakość przestrzeni publicznych oraz jakość życia mieszkańców.

- Promowanie społecznej odpowiedzialności biznesu wśród przedsiębiorców działających w branży turystycznej poprzez wspieranie inicjatyw służących mieszkańcom i rozwojowi miasta.
- Rozwijanie systemu monitorowania ruchu turystycznego oraz jego wpływu na lokalną gospodarkę, przestrzeń miejską i jakość życia mieszkańców.
- Rozpraszanie ruchu turystycznego oraz wydatków odwiedzających poza ścisłe centrum miasta poprzez rozwój oferty i atrakcji w różnych częściach Zakopanego.

Cel strategiczny 2. Konkurencyjna i zróżnicowana gospodarka oparta na przedsiębiorczości, innowacjach i współpracy

Rozwój Zakopanego wymaga stopniowego poszerzania struktury lokalnej gospodarki oraz tworzenia możliwości prowadzenia działalności wykraczającej poza tradycyjne funkcje turystyczne miasta. Szczególne znaczenie będzie miało wspieranie przedsięwzięć całorocznych, opartych na wiedzy, kreatywności, nowoczesnych technologiach i lokalnym potencjale kulturowym oraz edukacyjnym. Równocześnie konieczne jest stworzenie spójnego systemu wsparcia nowych i rozwijających się firm, obejmującego dostęp do przestrzeni, doradztwa, finansowania, infrastruktury oraz współpracy z instytucjami otoczenia biznesu. Ważnym elementem będzie również budowanie trwałych relacji pomiędzy samorządem i przedsiębiorcami oraz ograniczanie barier utrudniających codzienne prowadzenie działalności gospodarczej. Realizacja celu powinna prowadzić do zwiększenia różnorodności i odporności lokalnej gospodarki, powstawania nowych przedsięwzięć oraz tworzenia stabilnych, całorocznych i atrakcyjnych miejsc pracy.

Kierunek 2.1 Rozwój działalności całorocznych i nowych specjalizacji gospodarczych

Propozycje działań:

- Wspieranie rozwoju sektorów kreatywnych, projektowych, artystycznych, cyfrowych, technologicznych oraz innych działalności opartych na wiedzy i innowacjach.
- Tworzenie warunków do rozwoju pracy zdalnej, modelu workation oraz działalności profesjonalnej wykorzystującej nowoczesne technologie.
- Wykorzystanie potencjału szkół artystycznych, tradycji rzemieślniczych oraz dziedzictwa kulturowego Zakopanego do rozwoju przemysłów kreatywnych i nowych produktów lokalnych.
- Wspieranie tworzenia nowych produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, wiedzy i potencjale przedsiębiorców.
- Wspieranie działalności całorocznych oraz usług odpowiadających codziennym potrzebom mieszkańców;
- Promowanie przedsiębiorstw tworzących stabilne, całoroczne i wysokiej jakości miejsca pracy.

– Rozwój przedsiębiorczości społecznej, w szczególności w obszarze usług społecznych, utrzymania zieleni, przestrzeni publicznych i usług komunalnych.
– Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw prowadzących działalność zgodną z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz ograniczających presję na środowisko i przestrzeń miasta.

Kierunek 2.2 Wzmacnianie potencjału przedsiębiorczości i innowacji

Propozycje działań:

– Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości wspierającego rozwój nowych firm i pomysłów biznesowych;
– Tworzenie przestrzeni coworkingowych dla osób pracujących zdalnie, freelancerów i mikroprzedsiębiorców;
– Tworzenie przestrzeni wspierających rozwój innowacji, projektowanie, prototypowanie i testowanie nowych produktów (np. Fablab, miejskie pracownie).
– Rozwój programów doradczych, szkoleniowych i mentoringowych dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz rozwijających własne przedsiębiorstwa.
– Uruchomienie systemu mikrograntów oraz instrumentów finansowego wsparcia dla startupów i nowych przedsięwzięć gospodarczych.
– Organizacja spotkań i wydarzeń sieciujących przedsiębiorców (np. Open Coffee), warsztatów oraz platform współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy przedsiębiorcami.
– Rozwijanie współpracy z uczelniami, szkołami i instytucjami otoczenia biznesu na rzecz realizacji innowacyjnych przedsięwzięć.
– Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury cyfrowej wspierającej rozwój przedsiębiorczości i nowoczesnych usług.

Kierunek 2.3 Współpraca samorządu, biznesu i instytucji otoczenia biznesu

Propozycje działań:

– Powołanie stałego forum współpracy gospodarczej miasta z przedsiębiorcami oraz instytucjami otoczenia biznesu.
– Organizacja spotkań branżowych i wydarzeń sieciujących wspierających współpracę oraz wymianę doświadczeń pomiędzy przedsiębiorcami.
– Rozwijanie partnerstw samorządu, przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu na rzecz realizacji przedsięwzięć gospodarczych, społecznych i infrastrukturalnych.
– Wspieranie tworzenia partnerstw branżowych służących wspólnej promocji, rozwojowi usług oraz realizacji wspólnych przedsięwzięć.
– Realizacja wspólnych działań promujących lokalnych przedsiębiorców, produkty i usługi.

- Rozwijanie współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, uczelniami oraz szkołami na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, innowacji i pozyskiwania środków zewnętrznych.
- Wypracowanie zasad dobrej współpracy oraz uczciwej konkurencji pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami.
- Wzmacnianie współpracy ponadlokalnej w ramach Podhalańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Kierunek 2.4 Tworzenie przyjaznych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej

Propozycje działań:

- Prowadzenie miejskiej polityki lokalowej wspierającej mikro/małe firmy, rzemiosło oraz działalności zgodne z kierunkami rozwoju miasta, w tym udostępnianie lokali miejskich na przejrzystych i preferencyjnych zasadach.
- Identyfikacja i adaptacja niewykorzystanych lokali oraz obiektów miejskich na potrzeby działalności gospodarczej, pracy kreatywnej i lokalnego rzemiosła.
- Tworzenie warunków do rozwoju usług codziennych poza ścisłym centrum miasta, tak aby oferta handlowa i usługowa lepiej odpowiadała potrzebom mieszkańców poszczególnych obszarów Zakopanego.
- Stosowanie preferencji dla działalności zgodnych z kierunkami rozwoju miasta, w szczególności przedsięwzięć całorocznych, innowacyjnych, proekologicznych i podnoszących jakość lokalnej oferty.
- Stosowanie instrumentów wsparcia dla właścicieli obiektów zabytkowych podejmujących działania konserwatorskie i zachowujących ich funkcje użytkowe.
- Zapewnienie przedsiębiorcom przejrzystego dostępu do informacji i doradztwa dotyczącego procedur, dostępnych lokali, instrumentów finansowych, funduszy zewnętrznych oraz możliwości współpracy z miastem.
- Monitorowanie warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz okresowa ocena skuteczności miejskich instrumentów wsparcia, prowadzona we współpracy z przedsiębiorcami i instytucjami otoczenia biznesu.

SFERA PRZESTRZENNA – CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny 1: Przywrócenie ładu przestrzennego oraz ochrona krajobrazu i tożsamości architektonicznej Zakopanego.

Realizacja celu służy uporządkowaniu rozwoju przestrzennego miasta oraz ochronie tych cech Zakopanego, które decydują o jego wyjątkowości i rozpoznawalności. Szczególne znaczenie będzie miało ograniczanie nadmiernej intensyfikacji zabudowy, ochrona obszarów o historycznie ukształtowanej zabudowie willowej, terenów otwartych i kanałów przewietrzania oraz przeciwdziałanie wypieraniu tradycyjnej struktury urbanistycznej przez

obiekty niedostosowane skalą i formą do otoczenia. Równolegle konieczne będzie podnoszenie standardów estetycznych przestrzeni publicznych i komercyjnych, ograniczanie chaosu reklamowego oraz konsekwentne egzekwowanie przyjętych zasad ochrony krajobrazu. Ważnym elementem będzie także rozwój nowoczesnych modeli zarządzania centrum i przestrzenią turystyczną, opartych na współpracy samorządu, mieszkańców i przedsiębiorców. Osiągnięcie celu powinno prowadzić do wzmocnienia tożsamości architektonicznej miasta, poprawy jakości przestrzeni oraz budowania wizerunku Zakopanego jako uporządkowanego, autentycznego i wysokiej jakości kurortu.

Kierunek działań 1.1 Ochrona struktury urbanistycznej i ograniczenie presji inwestycyjnej

Propozycje działań:

- Wprowadzanie zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w celu ochrony obszarów miasta z zabudową willową przed obiektami wielkokubaturowymi poprzez np. zwiększanie powierzchni biologicznie czynnych przy zabudowie wielkokubaturowej.
- Przeprowadzenie waloryzacji i inwentaryzacji istniejącej tkanki miejskiej jako podstawy do weryfikacji zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Weryfikacja i doprecyzowanie zapisów dotyczących kanałów przewietrzania miasta oraz stref otwartych.
- Zmniejszenie dopuszczalnej gęstości zabudowy oraz zwiększenie wymogów w zakresie powierzchni biologicznie czynnej.
- Monitorowanie jakości wdrażania ustaleń planów miejscowych.
- Wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontroli zgodności faktycznego zagospodarowania terenu (w tym liczby miejsc postojowych) z dokumentacją projektową i ustaleniami planistycznymi.

Kierunek działań 1.2 Podniesienie standardów estetycznych i uporządkowanie przestrzeni publicznej

Propozycje działań:

- Powołanie Miejskiego Architekta, Miejskiego Plastyka oraz Urbanisty odpowiedzialnych za opiniowanie inwestycji i kształtowanie estetyki miasta.
- Opracowanie i wdrożenie jednolitego Systemu Informacji Miejskiej dla instytucji publicznych i podmiotów prywatnych.
- Utworzenie „Banku Projektów” – katalogu rekomendowanych rozwiązań architektonicznych i estetycznych nawiązujących do stylu zakopiańskiego.
- Rozwijanie współpracy ze szkołami i uczelniami kształcącymi w zakresie architektury, budownictwa i projektowania przestrzeni, w tym organizacja konkursów na projekty i koncepcje dla Zakopanego.

Kierunek działań 1.3 Nowoczesne modele zarządzania centrum miasta i przestrzenią turystyczną

Propozycje działań:

- Wdrożenie modelu zarządzania centrum miasta opartego na współpracy mieszkańców, samorządu i przedsiębiorców (Town Centre Management / Business Improvement District). Rozwój mechanizmów partnerstwa publiczno-prywatnego w zakresie zarządzania przestrzenią publiczną – w szczególności obszary Parku Kulturowego.
- Wprowadzenie systemu ewidencjonowania i weryfikacji liczby miejsc noclegowych funkcjonujących w mieście, w tym w formule najmu krótkoterminowego, jako narzędzia kontroli rzeczywistej skali funkcji turystycznej oraz jej wpływu na strukturę przestrzenną i mieszkaniową miasta.
- Stworzenie „Marki Zakopiańskiej" jako znaku jakości usług i przestrzeni.
- Wypracowanie mechanizmów finansowych i regulacyjnych ograniczających negatywne skutki turystyfikacji przestrzeni, w tym rozwiązań różnicujących obciążenia związane z użytkowaniem nieruchomości o funkcji turystycznej oraz tworzących preferencje dla mieszkańców w dostępie do przestrzeni i usług miejskich.

Cel strategiczny 2: Zintegrowany system mobilności miejskiej i regionalnej ograniczający presję transportową.

Głównym założeniem celu jest stworzenie spójnego systemu przemieszczania się, który będzie odpowiadał zarówno na codzienne potrzeby mieszkańców, jak i na bardzo wysokie, sezonowo zmienne obciążenie ruchem turystycznym. Kluczowe znaczenie będzie miało wzmocnienie transportu zbiorowego, poprawa częstotliwości i dostępności połączeń oraz lepsza integracja komunikacji miejskiej, międzygminnej i kolejowej. Równocześnie miasto powinno ograniczać presję ruchu samochodowego w centrum i w najbardziej obciążonych częściach Zakopanego, stosując rozwiązania porządkujące organizację ruchu i preferujące transport zbiorowy. Ważnym elementem będzie także rozwój bezpiecznej infrastruktury rowerowej i pieszej, wykorzystywanej zarówno do codziennych dojazdów, jak i rekreacji. System mobilności powinien być projektowany całorocznie, z uwzględnieniem zimowych form przemieszczania się i rekreacji, charakterystycznych dla miasta. Realizacja celu ma prowadzić do poprawy dostępności usług publicznych, zwiększenia bezpieczeństwa oraz ograniczenia negatywnego wpływu transportu na jakość życia, środowisko i przestrzeń miejską.

Kierunek działań 2.1 Rozwój nowoczesnego i atrakcyjnego transportu zbiorowego

Propozycje działań:

- Wzmocnienie roli istniejącego centrum przesiadkowego jako głównego węzła transportowego miasta.

- Uatrakcyjnienie komunikacji publicznej poprzez zwiększenie częstotliwości kursów (15–30 minut) oraz rozbudowę siatki połączeń, tak aby transport zbiorowy stanowił realną alternatywę dla ruchu samochodowego.
- Intensyfikacja wykorzystania kolei na linii Nowy Targ – Zakopane.
- Rozwój pętli autobusowych w rejonie Cyrhli i Staszeczkówki.
- Kompleksowa weryfikacja układu połączeń komunikacyjnych oraz dostępności transportu publicznego do kluczowych instytucji (szpital, szkoły, cmentarz), wraz z analizą zapotrzebowania i możliwości infrastrukturalnych, w celu zapewnienia mieszkańcom realnej dostępności usług publicznych.

Kierunek działań 2.2 Ograniczenie ruchu samochodowego i poprawa organizacji ruchu

Propozycje działań:

- Wprowadzenie mechanizmów ograniczających wjazd do miasta dla ruchu turystycznego, przy zachowaniu swobody przemieszczania się mieszkańców.
- Wdrażanie zmian organizacji ruchu poprzez wprowadzanie ulic jednokierunkowych.
- Rozwój komunikacji międzygminnej (w kierunku Nowego Targu i Kościeliska).
- Audyt przepustowości infrastruktury drogowej w kontekście dużych inwestycji generujących ruch (np. Termy Bachleda).

Kierunek działań 2.3 Rozwój całorocznej infrastruktury komunikacyjno-rekreacyjnej

Propozycje działań:

- Rozwój systemu tras rowerowych obejmującego odseparowane ciągi komunikacyjne dla codziennych dojazdów do szkoły i pracy, przy jednoczesnym kształtowaniu ruchu rowerowego w ścisłym centrum miasta w ramach ruchu ogólnego uspokojonego. W miejscach, w których brak jest możliwości wyodrębnienia odseparowanej infrastruktury rowerowej, należy promować współdzielenie jezdni poprzez wprowadzanie rozwiązań uspokajających ruch samochodowy (m.in. ograniczenia prędkości, wyniesione skrzyżowania, zwężenia jezdni, strefy „tempo 30”), zwiększających bezpieczeństwo rowerzystów.
- Sezonowe wykorzystanie wybranych tras pieszych i rowerowych jako zimowych ścieżek dla nart biegowych i sanek obejmujące m.in. czasową zmianę organizacji ruchu, przygotowanie i ubijanie nawierzchni śnieżnej zamiast jej całkowitego usuwania, sezonowe oznakowanie tras oraz wyznaczanie alternatywnych ciągów komunikacyjnych – na wzór rozwiązań stosowanych w miastach nordyckich.
- Wyznaczenie i uregulowanie trasy narciarskiej od Kuźnic do centrum miasta, zapewniającej bezpieczny zjazd do ronda oraz zastępującej obecne, nieformalne korzystanie z poboczy dróg, z uwzględnieniem koniecznych uzgodnień własnościowych.
- Rozwój lokalnych tras rowerowych typu singletrack na odcinku Cyrhla – Huty.

- Maksymalne wykorzystanie sprzyjających warunków śniegowych poprzez sprawne przygotowanie tras narciarstwa biegowego na Równi Krupowej oraz zapewnienie mieszkańcom bieżącej informacji o ich gotowości i dostępności.
- Opracowanie koncepcji rozwoju tras narciarskich w rejonie Antałówki, Gubałówki, Cyrhli i Nosala.

Cel strategiczny 3: Wydolna infrastruktura techniczna i społeczna dostosowana do rzeczywistego obciążenia miasta.

Zakopane wymaga infrastruktury projektowanej nie tylko z uwzględnieniem liczby stałych mieszkańców, lecz także rzeczywistej skali użytkowania miasta przez osoby czasowo przebywające na jego terenie. Szczególnego znaczenia nabiera modernizacja i zwiększanie przepustowości sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, energetycznej i telekomunikacyjnej, tak aby zapewnić ich niezawodne funkcjonowanie również w okresach największego obciążenia. Rozwój infrastruktury powinien jednocześnie odpowiadać na zróżnicowanie przestrzenne miasta, w tym problemy występujące w najwyżej położonych i słabiej obsługiwanych obszarach. Równolegle konieczne jest zabezpieczenie przestrzennych warunków dla rozwoju mieszkalnictwa stałego oraz ograniczanie wypierania funkcji mieszkaniowej przez najem krótkoterminowy i zabudowę turystyczną. Istotnym elementem będzie także rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej, opiekuńczej i rekreacyjnej odpowiadającej potrzebom mieszkańców w różnym wieku. Efektem realizacji celu powinno być zwiększenie odporności miasta, poprawa jakości codziennego życia oraz dostosowanie infrastruktury do rzeczywistej intensywności funkcjonowania Zakopanego.

Kierunek działań 3.1 Modernizacja i zwiększenie przepustowości infrastruktury technicznej

Propozycje działań:

- Przebudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej z uwzględnieniem obciążenia odpowiadającego nawet 100 000 użytkowników miasta.
- Rozwiązanie problemu niskiego ciśnienia wody w najwyżej położonych strefach miasta.
- Rozbudowa mocy przesyłowych sieci średniego napięcia.
- Poprawa zasięgu telefonii komórkowej i dostępu do internetu na terenie całego miasta.

Kierunek działań 3.2 Zrównoważona polityka mieszkaniowa i rozwój infrastruktury społeczno-kulturowej

Propozycje działań:

- Zabezpieczenie w dokumentach planistycznych terenów pod budownictwo komunalne oraz zabudowę mieszkaniową przeznaczoną na pobyt stały.
- Działania planistyczne ograniczające wypieranie funkcji mieszkaniowej z centrum miasta.

– Wyznaczenie terenów pod lokalizację Domu Spokojnej Starości na obrzeżach miasta w otoczeniu zieleni.
– Budowa hal koncertowych i konferencyjnych oraz zadaszonego amfiteatru.
– Utworzenie Podhalańskiego Parku Etnograficznego na Antałówce jako terenu rekreacyjno-edukacyjnego z zabudową podhalańską, ekozagrodami i żywą hodowlą owiec i krów.

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA – CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny 1: Poprawa jakości powietrza i ograniczenie niskiej emisji na terenie miasta.

Zakopane wymaga konsekwentnych działań na rzecz poprawy jakości powietrza oraz tworzenia warunków sprzyjających poprawie zdrowia i komfortu życia mieszkańców. Szczególne znaczenie będzie miało zmniejszanie emisji z indywidualnych źródeł ogrzewania poprzez rozwój niskoemisyjnych systemów grzewczych oraz wsparcie mieszkańców w procesie transformacji energetycznej. Działania będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania Zakopanego wynikające z położenia miasta, utrudnionej wymiany powietrza oraz sezonowego wzrostu liczby użytkowników. Ważnym elementem będzie również ochrona przestrzeni miasta przed zjawiskami pogarszającymi jakość środowiska, takimi jak zabudowa ograniczająca przewietrzanie, nadmierne zanieczyszczenie światłem czy hałas związany z używaniem materiałów pirotechnicznych. Efektem realizacji celu powinno być stopniowe ograniczenie presji środowiskowej oraz poprawa jakości życia mieszkańców i atrakcyjności Zakopanego jako miejsca wypoczynku.

Kierunek działań 1.1 Rozwój niskoemisyjnych źródeł ciepła i ograniczenie spalania paliw stałych

Propozycje działań:

– Zwiększenie dostępności sieci geotermalnej oraz weryfikacja możliwości podłączenia indywidualnych budynków do sieci geotermalnej lub gazowej.
– Wprowadzenie obowiązku podłączania nowej zabudowy do dostępnych sieci niskoemisyjnych źródeł ciepła.
– Ukierunkowanie działań antysmogowych na obszary o największym problemie emisyjnym (Olcza).
– Wsparcie mieszkańców zagrożonych ubóstwem energetycznym w procesie wymiany źródeł ogrzewania.

Kierunek działań 1.2 Ochrona przestrzeni miasta przed zjawiskami pogarszającymi jakość środowiska

Propozycje działań:

- Ochrona kanałów przewietrzania miasta i stref otwartych przed zabudową ograniczającą cyrkulację powietrza.
- Ograniczenie zanieczyszczenia światłem poprzez stosowanie punktowego oświetlenia oraz ograniczanie nadmiernych iluminacji powodujących smog świetlny. Działania te mają umożliwić mieszkańcom i odwiedzającym korzystanie z waloru nocnego nieba jako elementu krajobrazu miasta, a jednocześnie przyczyniać się do poprawy komfortu życia, w tym jakości snu i ograniczenia negatywnego wpływu nadmiernego oświetlenia na zdrowie (standardy Dark Sky).
- Wprowadzenie zakazu sprzedaży i egzekwowanie zakazu używania fajerwerków hukowych.

Cel strategiczny 2: Zwiększenie odporności miasta na skutki zmian klimatu poprzez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury.

Zmiany klimatu oraz coraz częstsze występowanie zjawisk ekstremalnych wymagają dostosowania infrastruktury i sposobu zagospodarowania miasta do nowych wyzwań środowiskowych. Odpowiedzią na te wyzwania będzie rozwój błękitno-zielonej infrastruktury na terenie Zakopanego, zwiększanie retencji wód opadowych oraz wzmacnianie funkcji przyrodniczych terenów zurbanizowanych. Istotnym elementem będzie również modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz poprawa bezpieczeństwa hydrologicznego, uwzględniająca zarówno skutki zmian klimatu, jak i sezonowe obciążenie miasta wynikające z intensywnego ruchu turystycznego. Równolegle rozwijane będą tereny zieleni i przestrzenie rekreacyjne, które poprawią jakość życia mieszkańców, zwiększą odporność miasta na wysokie temperatury oraz będą sprzyjały zachowaniu bioróżnorodności. Efektem realizacji celu powinno być bardziej odporne, bezpieczne
i przyjazne środowiskowo miasto, lepiej przygotowane na wyzwania klimatyczne kolejnych dekad.

Kierunek działań 2.1 Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i poprawa bezpieczeństwa hydrologicznego

Propozycje działań:

- Przebudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni ścieżków z uwzględnieniem sezonowego obciążenia miasta (do 100.000 użytkowników miasta).
- Rozwiązanie problemu niskiego ciśnienia wody w najwyżej położonych częściach miasta, w szczególności w wysokim sezonie.

– Ograniczenie strat wody poprzez modernizację istniejących systemów przesyłowych.

Kierunek działań 2.2 Rozwój terenów zielonych przyjaznych mieszkańcom i środowisku

Propozycje działań:

– Rozwój rozproszonych, niewielkich przestrzeni rekreacyjnych poza ścisłym centrum miasta (parki kieszonkowe, tężnie, miejsca aktywności lokalnej).
– Zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej oraz stosowanie nawierzchni przepuszczalnych w przestrzeni publicznej np. parkingi.

Cel strategiczny 3: Uporządkowanie systemu gospodarki odpadami i ograniczenie presji turystycznej na środowisko.

Realizacja celu będzie koncentrować się na dostosowaniu systemu gospodarowania odpadami do rzeczywistej skali użytkowania miasta oraz ograniczaniu negatywnego wpływu intensywnego ruchu turystycznego na środowisko i przestrzeń publiczną. Osiągnięcie tego celu wymaga zarówno usprawnienia organizacji i uszczelnienia systemu gospodarki odpadami, jak również podnoszenia jego estetyki i funkcjonalności w przestrzeniach najintensywniej wykorzystywanych przez mieszkańców i turystów. Ważnym elementem będzie kształtowanie postaw proekologicznych poprzez działania edukacyjne skierowane do różnych grup użytkowników miasta oraz promowanie odpowiedzialnego korzystania z jego walorów przyrodniczych i przestrzeni publicznych. Równolegle rozwijane będą rozwiązania organizacyjne i infrastrukturalne ułatwiające właściwą segregację odpadów oraz ograniczające zjawisko zaśmiecania miasta. Efektem realizacji celu powinien być nowoczesny, sprawny i estetyczny system gospodarowania odpadami, odpowiadający specyfice Zakopanego jako całorocznego ośrodka turystycznego oraz przyczyniający się do poprawy jakości środowiska i wizerunku miasta.

Kierunek działań 3.1 Poprawa organizacji i estetyki systemu gospodarowania odpadami

Propozycje działań:

– Weryfikacja i egzekwowanie deklaracji śmieciowych oraz liczby osób faktycznie korzystających z nieruchomości turystycznych.
– Przeprowadzenie analizy możliwości zastosowania podziemnych lub alternatywnych systemów gromadzenia odpadów w przestrzeni publicznej, z uwzględnieniem kosztów, uwarunkowań technicznych oraz wpływu na estetykę miasta.
– Stosowanie koszy ulicznych o konstrukcji ograniczającej możliwość wrzucania odpadów bytowych, w celu przeciwdziałania podrzucaniu śmieci do przestrzeni publicznej.
– Rozwój dodatkowych punktów zbiórki tekstyliów poza Punktem Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, aby ułatwić mieszkańcom oddawanie zużytej odzieży i ograniczyć jej wyrzucanie do odpadów zmieszanych.

Kierunek działań 3.2 Edukacja ekologiczna mieszkańców i turystów

Propozycje działań:

- Programy edukacyjne dotyczące ograniczania spalania odpadów w piecach i poprawy jakości powietrza.
- Kampanie informacyjne promujące odpowiedzialne korzystanie z przestrzeni publicznej oraz właściwą segregację odpadów.
- Wprowadzenie elementów edukacji estetycznej i ekologicznej już od poziomu przedszkola.
- Promowanie postaw odpowiedzialności wśród mieszkańców i turystów, m.in. w zakresie oszczędzania wody i zmiany codziennych nawyków.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI (OSI)

Obszary Strategicznej Interwencji określone na poziomie regionalnym

Jednym z istotnych elementów współczesnej polityki rozwoju jest dostosowanie działań publicznych do specyfiki poszczególnych terytoriów. W praktyce oznacza to, że różne obszary wymagają odmiennych instrumentów wsparcia, odpowiadających ich problemom, potencjałom oraz funkcjom pełnionym w systemie osadniczym. Takie terytoria określane są mianem **Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI)**. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to wyodrębnione w dokumentach strategicznych terytoria, które ze względu na swoje specyficzne uwarunkowania, pełnione funkcje lub powiązania funkcjonalne wymagają ukierunkowanego podejścia rozwojowego. Mogą to być zarówno obszary zmagające się z trwałymi barierami rozwoju, jak i miejsca dysponujące istotnymi potencjałami, których pełne wykorzystanie wymaga skoordynowanych działań różnych podmiotów. W odniesieniu do takich obszarów koncentrowana jest interwencja publiczna obejmująca przedsięwzięcia społeczne, gospodarcze, przestrzenne i infrastrukturalne finansowane z różnych źródeł. Ich wyznaczanie służy zatem lepszemu ukierunkowaniu działań rozwojowych oraz koordynacji polityk publicznych na różnych poziomach zarządzania.

Na poziomie krajowym zagadnienie Obszarów Strategicznej Interwencji zostało ujęte w **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)**, która wskazuje dwa podstawowe typy takich obszarów:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

Z kolei w **Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”** wskazano regionalne Obszary Strategicznej Interwencji obejmujące:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze wskazanych w KSRR 2030 – w województwie małopolskim zidentyfikowano 6 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze: Chrzanów, Gorlice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Tarnów, Zakopane;
- miejskie obszary funkcjonalne (obszary wzrostu) - MOF Krakowa, MOF Tarnowa, MOF Nowego Sącza, MOF Gorlic, MOF Podhala, MOF Chrzanowa,
- obszar transformacji energetycznej Małopolski Zachodniej,
- gminy zmarginalizowane – wynikające z KSRR 2030 lub rozszerzonej analizy regionalnej wymagające szczególnego wsparcia ze względu na problemy społeczno-gospodarcze (62 gminy w Małopolsce),
- miejscowości uzdrowiskowe,
- gminy, na których terenie znajdują się obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody.

Miasto Zakopane w systemie Obszarów Strategicznej Interwencji Województwa Małopolskiego

Ze względu na swoje uwarunkowania rozwojowe oraz funkcje pełnione w strukturze osadniczej regionu Zakopane zostało objęte trzema Obszarami Strategicznej Interwencji wskazanymi w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030".

- Pierwszym z nich jest **Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF)**, realizowany obecnie w formule Podhalańskiego Obszaru Funkcjonalnego. W odniesieniu do tej kategorii obszarów polityka regionalna akcentuje potrzebę rozwijania współpracy pomiędzy samorządami w zakresie planowania przestrzennego, transportu, ochrony środowiska, rozwoju usług publicznych oraz wzmacniania wspólnych potencjałów gospodarczych i turystycznych. Przyjmuje się, że wiele wyzwań rozwojowych wykracza poza granice administracyjne pojedynczych gmin i wymaga wspólnego planowania oraz realizacji przedsięwzięć o znaczeniu ponadlokalnym.
- Drugim Obszarem Strategicznej Interwencji są **gminy posiadające na swoim obszarze tereny objęte prawnymi formami ochrony przyrody**. W odniesieniu do tej grupy jednostek Strategia Małopolska 2030 wskazuje na potrzebę prowadzenia rozwoju z poszanowaniem wyjątkowych walorów środowiskowych i krajobrazowych, ochrony bioróżnorodności oraz racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Szczególny nacisk położono również na zwiększanie odporności na zmiany klimatu, ochronę zasobów przyrodniczych oraz ograniczanie presji inwestycyjnej na obszary o najwyższych wartościach środowiskowych.
- Zakopane zostało również zaliczone do krajowego Obszaru Strategicznej Interwencji obejmującego **miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze**. W odniesieniu do tej kategorii miast polityka rozwoju koncentruje się na przeciwdziałaniu procesom osłabiającym ich potencjał społeczny i gospodarczy, wzmacnianiu funkcji osiedleńczych, poprawie jakości życia mieszkańców oraz

tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości, rynku pracy i usług publicznych. Celem interwencji jest zwiększenie atrakcyjności miast jako miejsc zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej oraz świadczenia usług dla otaczających je obszarów.

Spójność Strategii Rozwoju Miasta Zakopane z regionalnymi Obszarami Strategicznej Interwencji

Przyjęte w Strategii Rozwoju Miasta Zakopane cele strategiczne oraz kierunki działań stanowią lokalne rozwinięcie kierunków interwencji wskazanych dla Obszarów Strategicznej Interwencji określonych w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030". Oznacza to, że działania planowane przez miasto nie tylko odpowiadają na lokalne potrzeby rozwojowe, ale jednocześnie wpisują się w szerszą politykę rozwoju województwa, wzmacniając jej efekty na poziomie lokalnym.

W odniesieniu do **Podhalańskiego Obszaru Funkcjonalnego** Strategia Województwa akcentuje potrzebę rozwijania współpracy ponadlokalnej, wspólnego planowania rozwoju, integracji systemów transportowych oraz realizacji przedsięwzięć wykraczających poza granice pojedynczych gmin. Cele te znajdują odzwierciedlenie w Strategii Rozwoju Miasta Zakopane przede wszystkim w **celu gospodarczym 2 „Konkurencyjna i zróżnicowana gospodarka oparta na przedsiębiorczości, innowacjach i współpracy"**, w szczególności poprzez **kierunek 2.3 „Rozwój współpracy samorządu, biznesu i instytucji otoczenia gospodarczego"**, zakładający rozwój współpracy ponadlokalnej w ramach Podhalańskiego Obszaru Funkcjonalnego. Spójność tę wzmacniają również zapisy **celu przestrzennego 2 „Zintegrowany system mobilności miejskiej i regionalnej ograniczający presję transportową"**, obejmujące rozwój komunikacji międzygminnej, integrację transportu publicznego oraz rozwiązania służące ograniczaniu ruchu samochodowego w całym obszarze funkcjonalnym.

W przypadku **gmin posiadających obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody** polityka regionalna koncentruje się na ochronie krajobrazu, zachowaniu wysokiej jakości środowiska, adaptacji do zmian klimatu oraz prowadzeniu rozwoju w sposób respektujący walory przyrodnicze. Założenia te znajdują szerokie odzwierciedlenie w Strategii Rozwoju Miasta Zakopane. Szczególnie widoczne jest to w **celu przestrzennym 1 „Przywrócenie ładu przestrzennego oraz ochrona krajobrazu i tożsamości architektonicznej Zakopanego"**, którego kierunki obejmują ochronę struktury urbanistycznej, ograniczenie presji inwestycyjnej oraz podnoszenie standardów estetycznych przestrzeni. Jednocześnie **cel klimatyczno-środowiskowy 1 dotyczący poprawy jakości powietrza**, **cel 2 ukierunkowany na rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz adaptację do zmian klimatu**, a także działania związane z ochroną terenów zielonych i zwiększaniem retencji stanowią bezpośrednią odpowiedź na regionalne kierunki interwencji dotyczące ochrony środowiska i zwiększania odporności klimatycznej.

Kierunki interwencji przewidziane **dla miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze** znajdują szerokie odzwierciedlenie w Strategii Rozwoju Miasta Zakopane. Jednym z podstawowych założeń dokumentu jest **wzmocnienie funkcji osiedleńczej miasta** oraz **poprawa jakości życia mieszkańców**, tak aby Zakopane było przede wszystkim atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, pracy i wychowywania kolejnych pokoleń. Cel ten realizowany jest poprzez cele społeczne, obejmujące rozwój dostępnych usług społecznych, edukacji, ochrony zdrowia, mieszkalnictwa, oferty kulturalnej i sportowej oraz wzmacnianie kapitału społecznego i aktywności obywatelskiej. Z kolei drugim filarem Strategii jest **zmiana modelu rozwoju gospodarczego miasta**, odpowiadająca na wyzwania wynikające z nadmiernego uzależnienia lokalnej gospodarki od turystyki. W tym zakresie **cel gospodarczy 1 „Wysokiej jakości gospodarka turystyczna oparta na marce i autentyczności Zakopanego"** zakłada reorientację rozwoju turystyki z modelu ilościowego na model oparty na jakości, autentyczności oraz wysokiej wartości dodanej, natomiast **cel gospodarczy 2 „Konkurencyjna i zróżnicowana gospodarka oparta na przedsiębiorczości i innowacjach"** przewiduje stopniową dywersyfikację lokalnej gospodarki poprzez rozwój działalności całorocznych, przedsiębiorczości, nowych specjalizacji oraz tworzenie stabilnych miejsc pracy poza tradycyjnym sektorem turystycznym. Uzupełnieniem tych działań są przedsięwzięcia z zakresu rozwoju przestrzeni publicznych, mobilności oraz infrastruktury technicznej i społecznej, które zwiększają atrakcyjność Zakopanego jako miejsca do życia, pracy i prowadzenia działalności gospodarczej.

Realizacja Strategii Rozwoju Miasta Zakopane będzie zatem jednocześnie wspierać osiąganie celów określonych w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030". Oznacza to, że lokalna polityka rozwoju nie tylko uwzględnia regionalne priorytety, ale również stanowi ich praktyczną realizację w odniesieniu do specyfiki Zakopanego i jego wyjątkowych uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych.

05

CZĘŚĆ PRZESTRZENNA

Część przestrzenna przedstawia terytorialny wymiar Strategii oraz zasady prowadzenia polityki przestrzennej Miasta Zakopane. Określa model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz kierunki zagospodarowania przestrzeni.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

WPROWADZENIE

Strategia rozwoju gminy, zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym (art. 10e ust. 3 pkt 4, Dz. U. 2026 r. poz. 662, 912) ma zawierać model struktury funkcjonalno-przestrzennej (zwany Modelem) rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni w tym:

- strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- system powiązań przyrodniczych,
- główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
- główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

Kolejno ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2026 r. poz. 538, 781, 864, 912) wskazuje na powiązanie założeń zawartych w strategii rozwoju gminy i modelu struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy z ustaleniami planu ogólnego - art. 13b pkt 1. Dodatkowo art. 15 ust. 1 ustawy planistycznej nakazuje uwzględniać politykę przestrzenną określoną w strategii przy sporządzaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Tym samym Model jest narzędziem do efektywnego kształtowania i prowadzenie polityki przestrzennej, zgodnie z celami rozwojowymi i potrzebami społeczności lokalnej. Model jest także podstawą ustaleń i rekomendacji dotyczących formułowania i wdrażania lokalnych polityk przestrzennych.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta Zakopane wynika z przyjętej w Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027–2037 wizji rozwoju gminy, która służy osiągnięciu celów rozwojowych o charakterze przestrzennym. W Modelu zostały ujęte obszary określone w Strategii jako istotne dla osiągnięcia celów strategicznych, obszary wymagające ochrony oraz powiązania funkcjonalne pomiędzy poszczególnymi obszarami. Struktura funkcjonalno-przestrzenna, zobrazowana w Modelu, obejmuje zatem rozmieszczenie i powiązania obiektów oraz zjawisk społecznych, gospodarczych i środowiskowych.
W treści Modelu ujęto także zagadnienia hydrologiczne oraz kwestie związane z ochroną środowiska i krajobrazu. Treść i forma Modelu funkcjonalno-przestrzennego odpowiada cechom i specyfice Miasta Zakopane uwzględniając charakterystykę terenu gminy.

Część graficzna rozdziału składa się z kilku dopełniających się plansz/map zawierających:

- strukturę funkcjonalno-przestrzenną (sieć osadniczą wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, podstawowe formy użytkowania terenu, powiązania

komunikacyjne/ciągi drogowe – sieć transportową, główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej, itd.);
- aspekty środowiskowe w układzie systemu powiązań przyrodniczych, w tym także aspekty złóż naturalnych kopalin, górnictwa oraz hydrologii terenu;

oraz:

- założenia rozwoju przestrzennego gminy.

Do przygotowania poniższych plansz wykorzystano najbardziej aktualne dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (GUGiK) udostępniane w zestawieniu BDOT10K, Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID), Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ), Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIG-PIB), OpenStreetMap, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Posiłkowano się także projektem Planu Ogólnego Miasta Zakopane.

UWARUNKOWANIA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNE I ŚRODOWISKOWE

Poniższe plansze/mapy prezentują uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne oraz środowiskowe Miasta Zakopane. Ostatnia, plansza/mapa, przedstawia docelowy układ elementów składowych przestrzeni Miasta Zakopane, o charakterze rekomendacji do kształtowania polityki przestrzennej w postaci wskazania kierunków i funkcji zagospodarowania przestrzeni gminy.

Plansza 1.

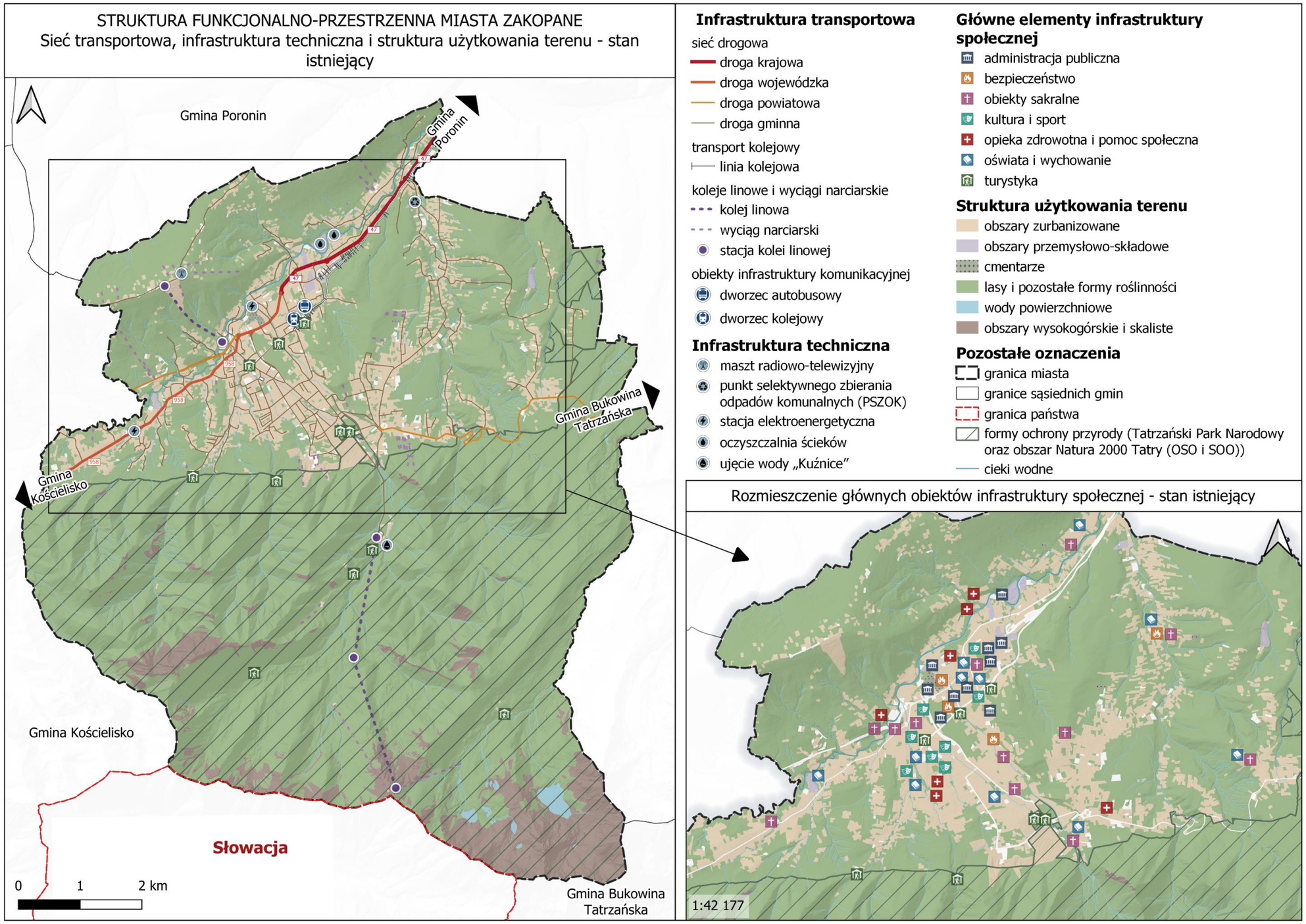
Plansza przedstawia **układ sieci osadniczej**[16] Miasta Zakopane wraz z głównymi korytarzami i elementami sieci transportowej, elementami infrastruktury technicznej i społecznej. Dodatkowo prezentuje strukturę użytkowania terenu.

Plansza 2.

Plansza przedstawia formy ochrony przyrody i korytarze ekologiczne, uwarunkowania geologiczno-górnicze oraz obszary zagrożenia powodziowego.

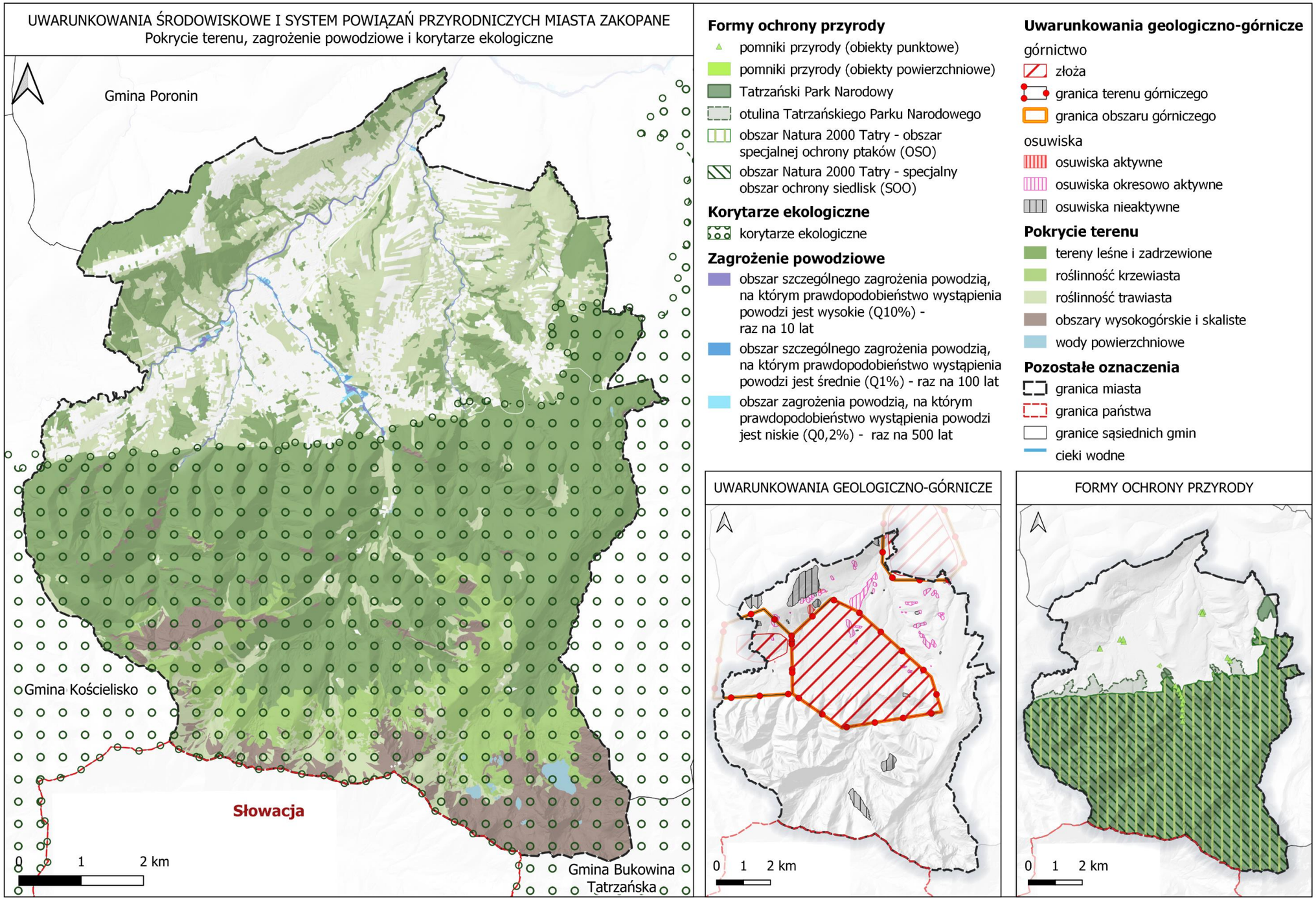
[16] Sieć osadnicza to zbiór izolowanych od siebie osiedli, które są współzależne w swym rozmieszczeniu, wielkości i funkcjach (Liszewski i Maik 2000).

Plansza 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Miasta Zakopane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK (BDOT10K), GDOŚ, OpenStreetMap.

Plansza 2. Uwarunkowania środowiskowe i system powiązań przyrodniczych Miasta Zakopane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK (BDOT10K), Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie – Hydroportal, GDOŚ, PIG-PIB.

Plansza 3.

Plansza prezentuje **proponowany układ elementów składowych przestrzeni** Miasta Zakopane, **o charakterze rekomendacji** do kształtowania polityki przestrzennej w postaci wskazania kierunków i funkcji zagospodarowania przestrzeni gminy.
Struktura funkcjonalno-przestrzenna obejmuje obszary:

- zainwestowane oraz możliwe do zainwestowania (m.in. tereny zabudowy mieszkaniowej, usługowo-handlowe, gospodarcze, cmentarze, itp.),
- obszar infrastruktury i komunikacji wraz z głównymi węzłami komunikacyjnymi,
- obszary wyłączone z zabudowy (m.in. tereny zieleni i rekreacji, rolnicze itp.),
- obszary wyłączone z zabudowy o szczególnych walorach przyrodniczych (m.in. Tatrzański Park Narodowy wraz z otuliną, Natura 2000, korytarze ekologiczne itp.).

Ponadto Plansza 3 prezentuje także **rolę i hierarchię jednostek osadniczych** gminy. Miasto Zakopane ma charakter monocentryczny, uzupełniony przez wyspecjalizowane węzły funkcjonalne oraz słabiej wykształcone centra lokalne.
Jej rdzeń – główny ośrodek ogólnomiejski - stanowi stosunkowo zwarty, intensywnie zagospodarowany obszar śródmiejski (zwany też „Centrum"). Centrum obejmuje śródmiejski układ rozciągający się od dworca i Centrum Komunikacyjnego, przez ul. Kościuszki i Równień Krupową, po Krupówki, Plac Niepodległości oraz dolną część ul. Kościeliskiej. Jest to obszar największej koncentracji usług publicznych, administracyjnych, handlowych, gastronomicznych, kulturalnych i turystycznych oraz głównych przepływów pieszych i transportowych. W jego obrębie można wyróżnić dwa wzajemnie uzupełniające się bieguny:

- Krupówki – Równień Krupowa – Plac Niepodległości – główne centrum handlowe, gastronomiczne, turystyczne, kulturalne i reprezentacyjne, skupiające największy ruch pieszy;
- ul. Chramcówki i Szymony – koncentracja instytucji publicznych (m.in. Starostwo Powiatowe, Urząd Skarbowy, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna);
- Dworzec – Centrum Komunikacyjne – ul. Kościuszki – główny węzeł transportowy, administracyjny i usług publicznych, obsługujący zarówno mieszkańców, jak i osoby przyjezdne.

Układ ten uzupełniają wyspecjalizowane ośrodki o znaczeniu ogólnomiejskim:

- Kuźnice – wyspecjalizowany ośrodek turystyczno-transportowy i główna brama wejściowa w Tatry, związana z dostępem do Tatrzańskiego Parku Narodowego, koleją na Kasprowy Wierch oraz intensywnym ruchem autobusowym i pieszym;
- rejon ronda Jana Pawła II, ul. Bronisława Czecha i Wielkiej Krokwi – ośrodek sportowo-rekreacyjny i turystyczny o znaczeniu ogólnomiejskim;
- dolna stacja kolei na Gubałówkę i rejon targowicy – silny węzeł ruchu turystycznego bezpośrednio powiązany z centrum;

- Polana Szymoszkowa i Harenda – wyspecjalizowane węzły rekreacyjno-turystyczne, których znaczenie wzrasta sezonowo.

Funkcje lokalnych ośrodków obsługi mieszkańców (lokalne ośrodki wewnątrzmiejskie) pełnią przede wszystkim Olcza, Harenda, rejon Skibówek i Krzeptówek oraz Cyrhla.

- Olcza – najczytelniejszy lokalny ośrodek północno-wschodniej części miasta, skupiony przede wszystkim w rejonie kościoła, szkoły i Janosówki; obsługuje również sąsiednie zespoły zabudowy, m.in. Walkosze, Mrowce, Huty i Oberconiówkę;
- Harenda – lokalne centrum północnej części miasta, związane ze szkołą, kościołem, muzeum, podstawowymi usługami oraz funkcjami rekreacyjnymi;
- Skibówki – Krzeptówki – lokalne pasmo usługowe południowo-zachodniej części miasta, posiadające także istotne funkcje religijne i turystyczne;
- Cyrhla – niewielki, peryferyjny ośrodek lokalny skupiony wokół szkoły, kościoła, przystanków i podstawowych usług.

Ośrodki te rozwinęły się na bazie centrów dawnych osad i skupiają podstawowe usługi, placówki oświatowe, obiekty sakralne, przystanki komunikacji miejskiej i miejsca lokalnej aktywności społecznej.

Miasto Zakopane nie ma oficjalnego podziału na dzielnice czy też osiedla w sensie ściśle administracyjnym. Funkcjonują natomiast liczne zwyczajowe nazwy części miasta, osiedli, dawnych przysiółków, pól i skupisk zabudowy, utrwalone w lokalnej tradycji i nazewnictwie. Według rejestru TERYT/SIMC[17] zwyczajowo Zakopane składa się z 66 integralnych części miasta takich jak: Antałówka, Bachledówka, Gubałówka, Jaszczurówka, Olcza, itd. W urbanistyce miejskiej (szczególnie w powojennej architekturze mieszkaniowej) funkcjonują ponadto formalne osiedla blokowe o charakterze zwartym, wytyczone wewnątrz powyższych obszarów. Są to m.in.: Osiedle Kasprusie, Osiedle Szymony, Osiedle Łukaszówki oraz nowe rejony zabudowy wielorodzinnej na Pardałówce i Krzeptówkach. Wszystkie one budują strukturę osadniczą Miasta Zakopane.

Dopełnieniem Planszy 3 jest zestaw poniższych zaleceń do kształtowania **sieci pieszo-rowerowej oraz rowerowej** obejmującej rozwój obecnie istniejącej, fragmentarycznej sieci pieszo–rowerowej / rowerowej w spójny układ powiązań przestrzennych, pozwalający na efektywną i bezpieczną komunikację po terenie Miasta Zakopane. Proponowane połączenia pozwalają na stworzenie sieci powiązań, uwzględniającej główne korytarze komunikacyjne Miasta Zakopane spinające wewnątrz miejskie centra lokalne gdzie występują tzw. główne generatory ruchu[18] dla mieszkańców, ale też odwiedzających Miasto Zakopane, a więc miejsca koncentracji usług, zatrudnienia, handlu, edukacji, administracji, turystyki i rekreacji, w spójny, bezpieczny i całoroczny system komunikacyjny.

[17] TERYT – Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju. SIMC – System Identyfikatorów i Nazw Miejscowości, będący częścią rejestru TERYT.

[18] Generator ruchu to obiekt, obszar lub funkcja przestrzenna, która ze względu na swoją rangę, skalę działalności i liczbę użytkowników powoduje znaczące przemieszczenia ludności oraz zwiększa natężenie ruchu pieszego, rowerowego, samochodowego lub transportu zbiorowego.

Zalecenia i rekomendacje:

- objęcie siecią rowerową głównych osi transportowych Miasta Zakopane: północ–południe i wschód–zachód wraz z połączeniami obwodowymi w centrum miasta (centrum) oraz trasami doprowadzającymi do poszczególnych osiedli;
- sieć pieszo-rowerowa i rowerowa Miasta Zakopane powinna łączyć główny ośrodek ogólnomiejski (Centrum) z wyspecjalizowanymi ośrodkami o znaczeniu ogólnomiejskim (Kuźnice, rejon ronda Jana Pawła II, ul. Bronisława Czecha i Wielkiej Krokwi, dolną stację kolei na Gubałówkę, ul. Powstańców Śląskich) oraz lokalne ośrodki wewnątrzmiejskie (m.in. Antałówka, Olcza, Harenda, Skibówki, Cyrla i inne);
- włączenie obecnie występujących, pojedynczych, o charakterze głównie rekreacyjnym, odcinków tras rowerowych (m.in. ul. Bronisława Czecha w kierunku Wielkiej Krokwi i Kuźnic, ciągi na Równi Krupowej, itp.) w okołomiejską, ciągłą sieć transportu rowerowego;
- powiązanie tras rowerowych z generatorami ruchu, czyli zapewnienie dojazdu trasami dochodzącymi bezpośrednio (a nie jedynie „w pobliże") do: dworca kolejowego i autobusowego, przystanków komunikacji miejskiej, szkół i obiektów sportowych, Urzędu Miasta Zakopane i instytucji publicznych, większych osiedli mieszkaniowych, Równi Krupowej i centrum, targowiska i obszarów handlowych, Kuźnic, Wielkiej Krokwi, Harendy i Gubałówki, parkingów buforowych. Przy tych miejscach powinny powstać zadaszone i bezpieczne parkingi rowerowe, a przy dworcu i parkingach buforowych również punkty naprawcze, przechowalnie oraz możliwość ładowania rowerów elektrycznych;
- w najbardziej uczęszczanych przestrzeniach miasta (m.in. Rówień Krupowa), wspólna infrastruktura dla pieszych i rowerzystów powinna być stosowana ostrożnie, aby nie tworzyć konfliktów funkcji;
- rozwojowi infrastruktury rowerowej powinno towarzyszyć uspokojenie ruchu na ulicach lokalnych, bezpieczne parkingi rowerowe, integracja z transportem zbiorowym oraz dostosowanie tras do górskiego ukształtowania terenu i rosnącego wykorzystania rowerów elektrycznych;
- powiązanie sieci rowerowej Miasta Zakopane z gminami sąsiednimi i regionalnymi trasami turystycznymi;

<u>Proponowany układ sieci rowerowej Miasta Zakopane:</u>

1. Główna oś północ–południe stanowiąca kręgosłup sieci integrująca: północne obszary mieszkaniowe, centrum administracyjne i usługowe, szkoły i obiekty sportowe, główne atrakcje turystyczne, „wejście do Tatr" w Kuźnicach.

Proponowane połączenie: Ustup – Harendę – Spyrkówkę – rejon dworca i centrum komunikacyjnego – Rówień Krupowa – centrum miasta – Wielka Krokiew – Kuźnice. Uwaga uzupełniająca: istniejąca droga rowerowa przy ul. Bronisława Czecha (długość ok. 0,8 km) może stanowić fragment osi północ – południe.

2. Główna oś wschód–zachód której zadaniem podstawowym byłoby powiązanie rozproszonych ośrodków mieszkaniowych i turystycznych z centrum oraz stworzenie ciągłego połączenia między wschodnią i zachodnią częścią miasta. Trasa powinna mieć odgałęzienia do szkół, obiektów sportowych, większych zespołów mieszkaniowych i przystanków komunikacji miejskiej

Proponowane połączenie: Olcza i Jaszczurówka – Pardałówka – Antałówka - centrum – rejon ul. Kościeliskiej – ul. Powstańców Śląskich – granica z Kościeliskiem.

3. Obwodowe połączenie śródmiejskie wokół najbardziej zatłoczonej części centrum – forma **rowerowego ringu śródmiejskiego**, umożliwiającego ominięcie Krupówek i najbardziej intensywnie użytkowanych przestrzeni pieszych.

Ring powinien łączyć między innymi: dworzec i centrum komunikacyjne, Rówień Krupową, Urząd Miasta, rejon Krupówek, ulicę Kościeliską, dolną stację kolei na Gubałówkę, obiekty sportowe i szkoły, początek trasy w kierunku Bystrego i Kuźnic.

Uwaga uzupełniająca: Krupówki nie powinny pełnić funkcji głównej trasy tranzytowej dla rowerów. W tej przestrzeni pierwszeństwo powinni mieć piesi, natomiast rowerzystom należy zapewnić czytelną, krótką i bezpieczną trasę alternatywną.

4. Połączenia między ośrodkami wewnątrzmiejskimi

Każdy z lokalnych ośrodków (m.in. Harenda, Spyrkówka, Olcza, Pardałówka, Antałówka, Jaszczurówka, Bystre i inne) powinien mieć co najmniej jedno bezpieczne połączenie z centrum oraz z najbliższym sąsiednim ośrodkiem - w sytuacji jeśli nie jest zagwarantowane połączenie z wykorzystaniem osi północ – południe albo wschód – zachód.

Układ wzbogacony powinien zostać o połączenia łącznikowe („poprzeczne") np.: Harenda – Olcza, Spyrkówka – Pardałówka, Pardałówka – Antałówka – Bystre, centrum – ul. Powstańców Śląskich – Kościelisko, Antałówka – Bachledzki Wierch – Ustup.

Uwaga uzupełniająca: planowana trasa spacerowa przez Drogę Homolacką, łącząca Antałówkę z Ustupem, może stać się częścią takiego układu, pod warunkiem zapewnienia odpowiedniego standardu i rozwiązania konfliktów między pieszymi a rowerzystami.

Trzy poziomy sieci – założenia podstawowe:

- **Sieć główna -** trasy o znaczeniu ogólnomiejskim, prowadzące pomiędzy największymi generatorami ruchu. Powinny być: ciągłe, możliwie bezpośrednie, całoroczne, oświetlone, odseparowane od intensywnego ruchu samochodowego, prowadzone przez skrzyżowania bez utraty pierwszeństwa i nagłego urywania się.
- **Sieć uzupełniająca** - połączenia osiedlowe i lokalne, doprowadzające do sieci głównej. Na spokojniejszych ulicach nie zawsze trzeba budować osobną drogę rowerową. Lepszym rozwiązaniem mogą być: strefy Tempo 30, kontrapasy

i kontraruch rowerowy, ulice jednokierunkowe dostępne dla rowerów w obu kierunkach, uspokojenie ruchu, likwidacja parkowania ograniczającego widoczność.

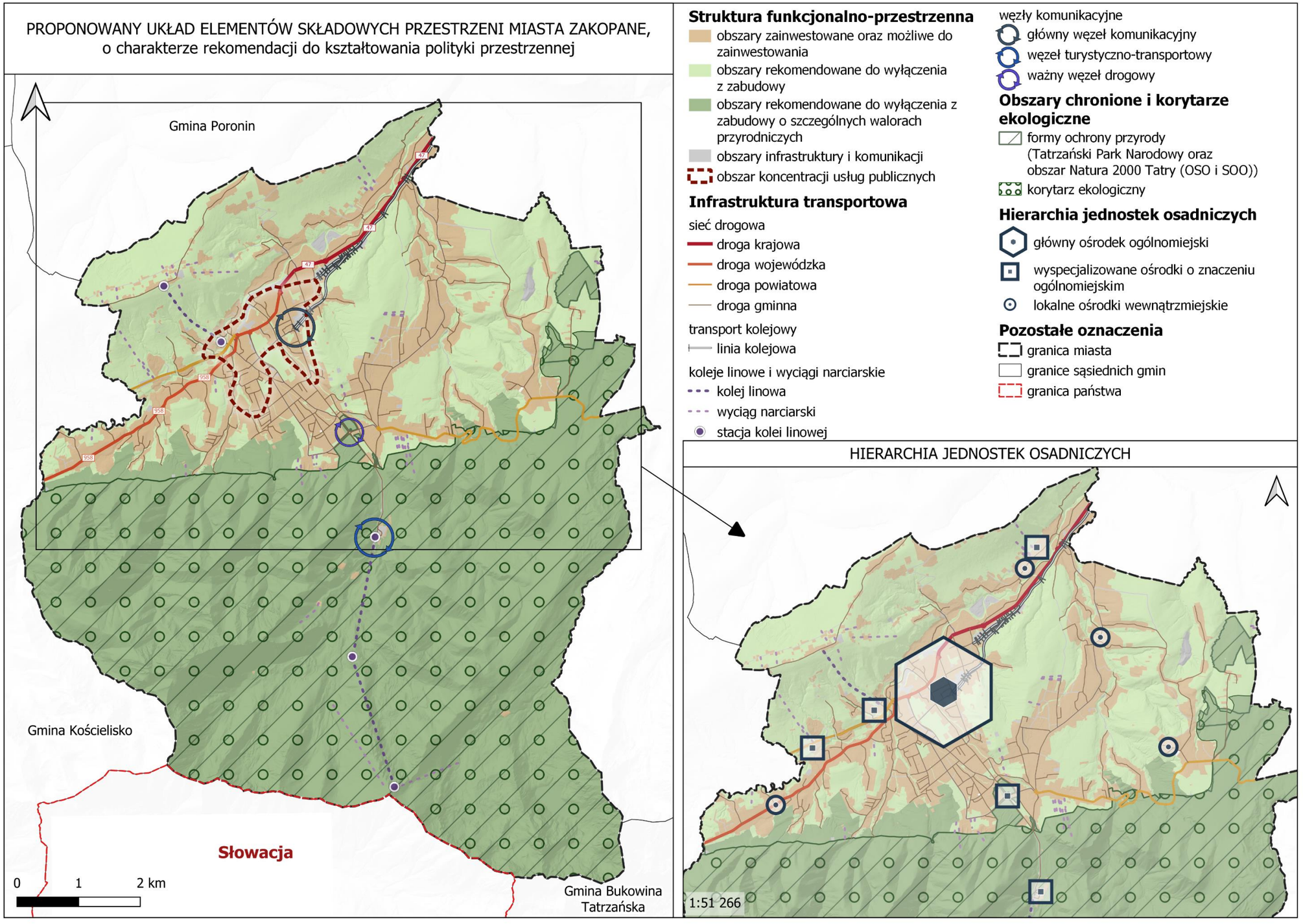
- **Sieć rekreacyjno-turystyczna** - powinna obejmować połączenia z: Kuźnicami i Wielką Krokwią, Harendą i Gubałówką, Bachledzkim Wierchem, Kościeliskiem, Poroninem i pozostałymi gminami powiatu, trasami regionalnymi, w tym Szlakiem wokół Tatr i VeloDunajec. Co ważne: sieć ta nie powinna zastępować miejskiej sieci służącej mieszkańcom.

Standard sieci rowerowej Miasta Zakopane:

Ze względu na ukształtowanie terenu i dużą liczbę użytkowników przestrzeni sieć rowerowa i pieszo–rowerowa powinna uwzględniać:

- możliwość korzystania z rowerów elektrycznych;
- unikanie tras o nadmiernych nachyleniach, a tam, gdzie nie jest to możliwe — wskazywanie wariantów łatwiejszych i trudniejszych;
- rozdzielanie ruchu pieszego i rowerowego w miejscach o dużym natężeniu ruchu;
- unikanie stosowania ciągów pieszo-rowerowych jako rozwiązania domyślnego;
- bezpieczne skrzyżowania i przejazdy rowerowe;
- całoroczne odśnieżanie głównych tras;
- nawierzchnie odporne na warunki górskie;
- spójne oznakowanie kierunkowe z podaniem czasu dojazdu;
- punkty odpoczynku na trasach o większych różnicach wysokości;
- monitoring rzeczywistego ruchu rowerowego.

Plansza 3. Proponowany układ elementów składowych przestrzeni Miasta Zakopane wraz z hierarchią jednostek osadniczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGIK (BDOT10K), GDOŚ.

UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE – OPIS ASPEKTÓW HYDROLOGICZNYCH, RUCHÓW MASOWYCH ZIEMI ORAZ SUSZ

Sieć hydrologiczna

Zakopane charakteryzuje się gęstą siecią cieków wodnych o typowo górskim charakterze, należących do dorzecza Wisły i zlewni Białego Dunajca. Główną osią układu hydrograficznego Miasta Zakopane jest ciąg Cicha Woda – Zakopianka, przebiegający przez Kotlinę Zakopiańską z południowego zachodu na północny wschód. Zakopianka, po połączeniu w Poroninie z Porońcem, tworzy Biały Dunajec.

Do najważniejszych cieków przepływających przez obszar miasta należą: Bystra, Młyniska, Strążyski Potok, Biały Potok, Czarny Potok, Foluszowy Potok, Olczyski Potok oraz Chyców Potok. Sieć zasilana jest przede wszystkim przez potoki spływające z tatrzańskich dolin reglowych, m.in. Doliny Strążyskiej, Doliny Białego, Doliny Bystrej i Doliny Olczyskiej, a także przez mniejsze cieki odwadniające zbocza Antałówki, Bachledzkiego Wierchu oraz Pogórza Gubałowskiego. Układ cieków ma miejscami charakter promienisty – potoki zbiegają się z otaczających wzniesień ku obniżeniu Kotliny Zakopiańskiej i głównemu korytu Zakopianki.

Potoki cechują się dużymi i nierównomiernymi spadkami, wartkim nurtem oraz szybką reakcją na intensywne opady i roztopy. Powoduje to możliwość występowania gwałtownych, krótkotrwałych wezbrań, po których poziom wody stosunkowo szybko opada. W obszarach intensywnie zabudowanych część koryt została uregulowana i umocniona obudową kamienną lub betonową, co ogranicza zagrożenie podmywaniem brzegów, ale jednocześnie może osłabiać ich funkcje przyrodnicze.

Doliny i koryta potoków pozostają ważnymi elementami systemu odwodnienia miasta, lokalnymi korytarzami ekologicznymi oraz osiami powiązań terenów tatrzańskich z otwartymi obszarami położonymi na północ od Zakopanego.

Jednolite Części Wód Powierzchniowych

Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) oznaczają podstawowe, wydzielone części wód na powierzchni ziemi. Zaliczamy do nich m.in.: cieki wodne (rzeki, potoki), zbiorniki wód stojących (jeziora) czy fragmenty morza. W kontekście prowadzenia polityki przestrzennej gminy stan JCWP może narzucać pewne ograniczenia wpływające wprost na decyzje strategiczne, w tym planistyczne.

Tabela 8. Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie Miasta Zakopane na podstawie Karty Charakterystyk JCWP

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status JCWP	Stan chemiczny	Stan (ogólny)	Stan/potencjał ekologiczny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
RW20000 4214119	Dunajec od Dzianiskiego Potoku do Białego Dunajca	SZCW - silnie zmieniona część wód	brak danych	brak danych	dobry potencjał ekologiczny	zagrożona
RW20000 4214129 99	Biały Dunajec od Porońca do ujścia	SZCW - silnie zmieniona część wód	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny	zagrożona
RW20000 1214127	Biały Dunajec do Porońca	SZCW - silnie zmieniona część wód	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód	słaby potencjał ekologiczny	zagrożona
RW20000 1214154 59	Białka do Jaworowego Potoku	NAT - naturalna część wód	stan chemiczny dobry	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	niezagrożona

Źródło: Karty Charakterystyk JCWP – http://karty.apgw.gov.pl

Analizowane jednolite części wód powierzchniowych w regionie Zakopanego i okolic w większości charakteryzują się statusem JCWP silnie zmienionym, przy czym tylko jeden odcinek (Białka do Jaworowego Potoku) został sklasyfikowany jako naturalna część wód.

Stan chemiczny wód jest w zdecydowanej większości oceniany jako ‘poniżej dobrego’, z wyjątkiem wspomnianego fragmentu rzeki Białki, gdzie stan ten jest ‘dobry’. Stan ogólny wskazuje najczęściej na ‘zły stan wód’ z wyjątkiem odcinka: Dunajec od Dzianiskiego Potoku do Białego Dunajca, dla którego wskazano brak danych pozwalających na określenie stanu ogólnego wód.

Ocena potencjału i stanu ekologicznego jest zróżnicowana, ponieważ waha się od dobrego potencjału ekologicznego (Dunajec od Dzianiskiego Potoku do Białego Dunajca), przez potencjał umiarkowany (Biały Dunajec od Porońca do ujścia oraz Białka do Jaworowego Potoku), aż po słaby potencjał ekologiczny (Biały Dunajec do Porońca).

Większość analizowanych części wód powierzchniowych została zaklasyfikowana jako zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych. Jedynie odcinek Białki (RW20000121415459) uznano za niezagrożony, co wyróżnia go pozytywnie na tle pozostałych wód powierzchniowych poddanych analizie.

Powyższe wnioski pozwalają stwierdzić, że Jednolite Części Wód Powierzchniowych jakie występują na obszarze Miasta Zakopane są na ogół silnie zmienione i znajdują się w złym stanie, a większość z nich jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Pozytywnie wyróżnia się jedynie odcinek Białki do Jaworowego Potoku, sklasyfikowany jako naturalna część wód o dobrym stanie chemicznym i niezagrożona realizacją celów środowiskowych.

Jednolite Części Wody Podziemnych

Zgodnie z obowiązującym podziałem Polski na jednolite części wód podziemnych (JCWPd), obszar Miasta Zakopane położony jest w granicach dwóch jednostek: JCWPd nr 165 (PLGW2000165) oraz JCWPd nr 172 (PLGW2000172), należących do obszaru dorzecza Wisły i regionu wodnego Górnej Wisły.

Tabela 9. Stan Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie Miasta Zakopane

Kod JCWPd	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Stan JCWPd	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
GW2000165	dobry	dobry	dobry	niezagrożona
GW2000172	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło: Karty Charakterystyk JCWPd - http://karty.apgw.gov.pl

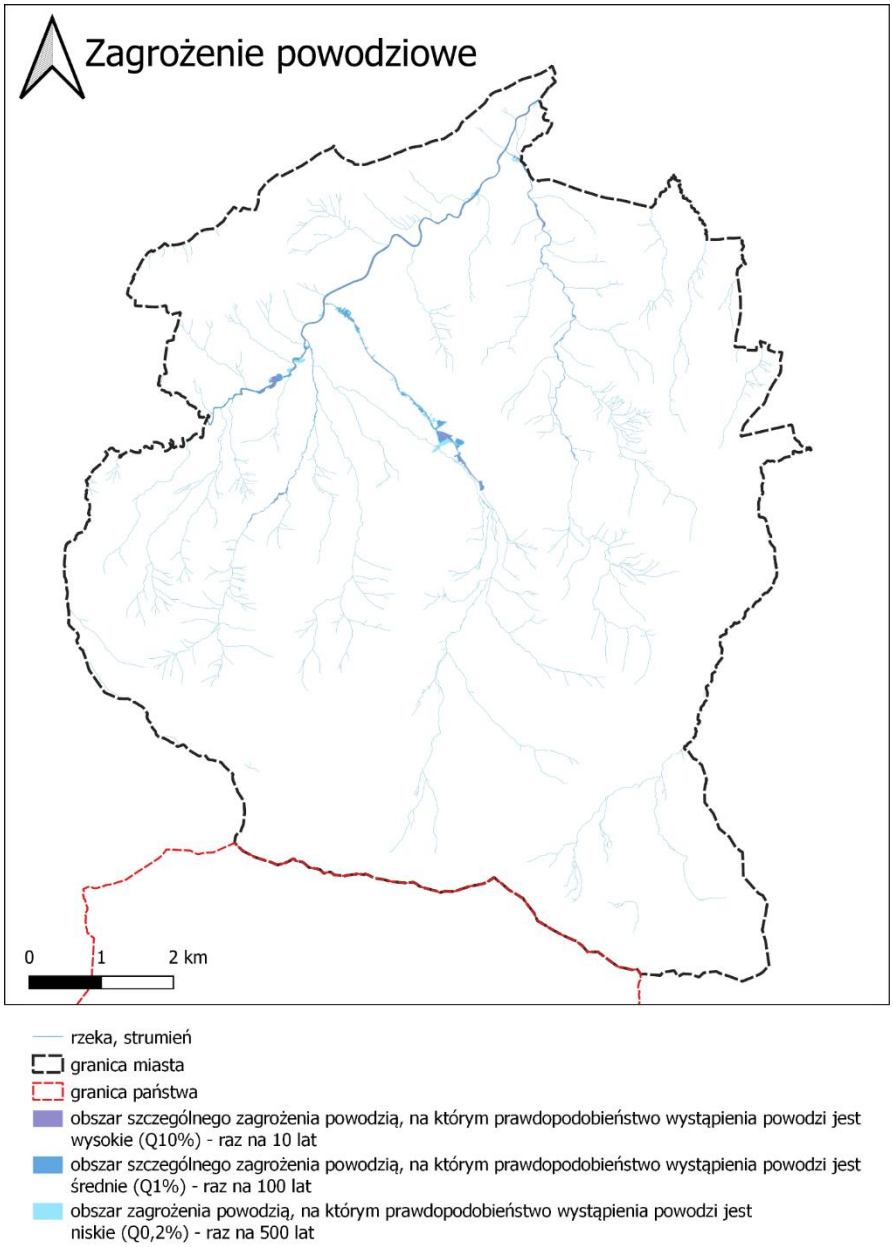
W zakresie wód podziemnych (JCWPd), obie analizowane jednostki charakteryzują się dobrym stanem chemicznym oraz ilościowym. Stan ogólny wód podziemnych na tym obszarze oceniono jako dobry, a ich status określono jako niezagrożony nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Zagrożenia powodziowe

Obszar Miasta Zakopane charakteryzuje gęsta sieć potoków górskich, których wody ostatecznie wpadają do rzeki Zakopianki, która jest przedłużeniem potoku Cicha Woda oraz stanowi środkowy bieg rzeki Biały Dunajec. Na podstawie map zagrożenia powodziowego, udostępnionych do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Infrastruktury w dniu 7 września 2022 r., w granicach Miasta Zakopane występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które w większości mają charakter lokalny, liniowy i górski, wynikający z przebiegu potoków górskich oraz ich dolin. W północnej, północno-zachodniej oraz centralnej części miasta, wzdłuż rzeki Zakopianka oraz potoków Młyniska, Bystra i Olczyski Potok występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%) oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%). Dodatkowo wzdłuż tych cieków wodnych występują obszary zagrożenia powodziowego, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%. Południowa, wysokogórska część miasta, obejmująca obszar Tatr, nie jest zagrożona powodziami w sensie planistycznym, ze względu na brak zabudowy i naturalny charakter dolin.

Na terenie Miasta Zakopanego nie zidentyfikowano wałów przeciwpowodziowych,

Rysunek 1. Zagrożenia powodziowe na obszarze Miasta Zakopane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Hydroportal

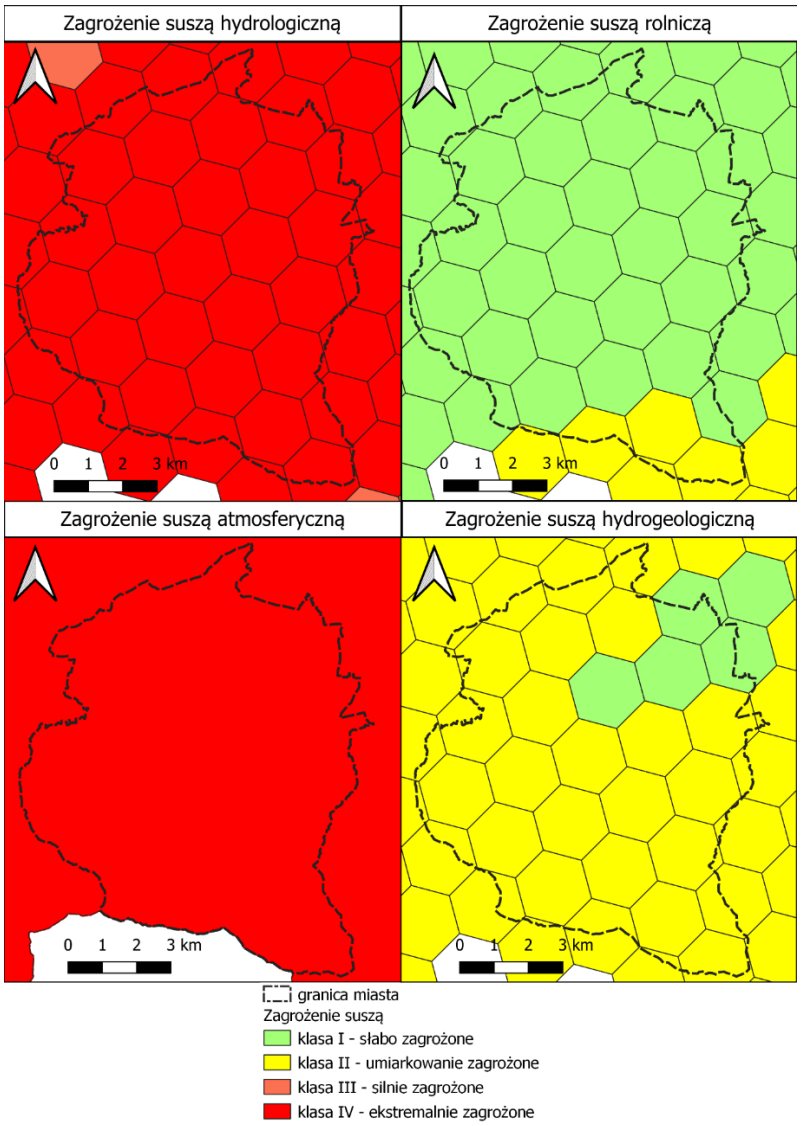
Na etapie planowania i kolejno wdrażania polityki przestrzennej Miasta Zakopane należy uwzględniać Plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP). Integracja zawartych w nich ustaleń z dokumentami planistycznymi, takimi jak plan ogólny oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, ma strategiczne znaczenie dla minimalizowania zagrożeń dla życia i zdrowia mieszkańców oraz zapobiegania stratom materialnym w infrastrukturze publicznej i prywatnej. Wprowadzenie restrykcji budowlanych na terenach zalewowych, wyznaczenie stref kontrolowanego odpływu wód oraz dostosowanie zasad zagospodarowania terenu do aktualnych analiz hydrologicznych pozwoli na systemowe ograniczanie podatności miejskiej infrastruktury na klęski żywiołowe. Takie podejście będzie gwarantem spójność działań samorządowych z krajowymi standardami

bezpieczeństwa i będzie stanowić warunek konieczny do budowania długofalowej odporności miasta na ekstremalne zjawiska pogodowe.

Zagrożenia suszą

Poniżej zaprezentowano cztery mapy obrazujące różne typy zagrożenia suszą na obszarze Miasta Zakopane (hydrogeologicznej, hydrologicznej, rolniczej oraz atmosferycznej). Zastosowana legenda jest wspólna dla wszystkich map i wskazuje cztery klasy zagrożenia: kolor jasnozielony oznacza słabe zagrożenie (klasa I), żółty – umiarkowane (klasa II), pomarańczowy – silne (klasa III), a czerwony – ekstremalne (klasa IV). Zgodnie z przedstawionymi mapami zagrożenia suszą, obszar Zakopanego został zaklasyfikowany do IV klasy (ekstremalne zagrożenie) w odniesieniu do suszy hydrologicznej oraz atmosferycznej.

Rysunek 2. Stopień zagrożenia suszą według jej typów: atmosferyczna, rolnicza, hydrologiczna oraz hydrogeologiczna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (Plan przeciwdziałania skutkom suszy) oraz strony internetowej https://stopsuszy.pl/

Ruchy masowe ziemi i osuwiska

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego – System Osłony Przeciwosuwiskowej - na terenie Miasta Zakopane zidentyfikowano 75 osuwisk. Wśród nich znajduje się 7 osuwisk aktywnych ciągle, 46 aktywnych okresowo oraz 22 nieaktywne. Rozmieszczenie osuwisk na terenie gminy jest nierównomierne, ich największe skupiska występują w części północnej i północno-wschodniej.

Wskazania strategiczne

Prowadząc inwestycje, o charakterze przestrzennym lub infrastrukturalnym na terenie Miasta Zakopane, należy na etapie planowania realizacji przedsięwzięć uwzględniać:

— Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły" (Dz. U. z 2023 r. poz. 300) i wskazane w nim cele środowiskowe dla JCW i obszarów chronionych.

ZALECENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY

Prace nad Strategią Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027–2037 zbiegły się z pracami nad Planem Ogólnym Miasta Zakopane czyniąc założenia w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej zbieżnymi w każdym ze wskazanych opracowań.

W świetle obowiązujących przepisów, podstawowym instrumentem planowania polityki przestrzennej gminy jest Plan Ogólny, któremu kierunki kształtowania polityki przestrzennej wyznacza Model struktury funkcjonalno – przestrzennej, zaś narzędziem polityki przestrzennej - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które rozwijane czy też poddawane aktualizacji, będą realizować wprost kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

Zalecenia i rekomendacje w zakresie zasad ochrony środowiska i zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Naczelnym celem w zakresie ochrony środowiska na obszarze Miasta Zakopane powinien być trwały i zrównoważony rozwój, zgodny z wymogami czynnej ochrony środowiska przyrodniczego oraz zachowaniem wysokiej jakości środowiska naturalnego. Zakopane funkcjonuje w wysoce „wrażliwym" środowisku górskim, o ograniczonej odporności na antropopresję (urbanizacyjną, turystyczną, komunikacyjną), co wymaga priorytetowego traktowania zasad zrównoważonego rozwoju w dokumentach planistycznych. Położenie w Kotlinie Zakopiańskiej sprzyja kumulacji oddziaływań (zwłaszcza zanieczyszczeń powietrza i hałasu) oraz ogranicza możliwości rozpraszania presji środowiskowej. Ponadlokalne znaczenie ma Tatrzański Park Narodowy i jego otulina – obszary te podlegają rygorom ochronnym, a ich ustalenia powinny być traktowane jako

wiążące dla rozwiązań planistycznych. Tym samym struktura przestrzenna Miasta Zakopane jest w dużej mierze zdeterminowana przez rzeźbę terenu, hydrografię oraz formy ochrony przyrody, co ogranicza swobodę lokalizacji nowych funkcji i inwestycji.

Zaleca się:

- w ramach rozwoju zagospodarowania przestrzennego Miasta Zakopane stosować rozwiązania w maksymalnym stopniu wykorzystujące i podkreślające walory środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz krajobrazu (w tym kulturowego), z zachowaniem dużej dbałości o ich stan;
- zachowanie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych poprzez ich ochronę i zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych;
- utworzenie i ochronę spójnego Systemu Przyrodniczego Miasta obejmującego: Tatrzański Park Narodowy z otuliną, doliny cieków, polany i łąki, korytarze ekologiczne oraz kliny przewietrzania;
- w krajobrazie Tatr reglowych utrzymanie przyrody w stanie naturalnym, a wszelkie formy zagospodarowania podporządkowane jej ochronie;
- ochronę krajobrazu kulturowo-przyrodniczego w tym zachowanie istniejących otwarć widokowych, panoram widokowych, ochronę przedpoli punktów i ciągów widokowych przed zabudową i zalesianiem, przeciwdziałanie fragmentaryzacji i dewaloryzacji krajobrazu z strefach inwestycyjnych oraz ograniczenie chaosu reklamowego;
- ograniczenie zagrożeń oraz ochronę cennych struktur przyrodniczych poprzez zatrzymanie ekspansji/rozlewania się zabudowy na tereny otwarte, tereny widokowe, o wysokiej wartości przyrodniczej i krajobrazowej;
- kształtowanie zabudowy (m.in. mieszkaniowej) przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z ustawy o ochronie przyrody i ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz harmonizowanie układów osadniczych i infrastruktury technicznej z istniejącymi formami ochrony przyrody;
- w ciągu korytarzy ekologicznych, jakie przebiegają przez Miasto Zakopane, respektowanie zasady nadrzędności ochrony środowiska przyrodniczego oraz prawidłowego funkcjonowania wszystkich jego elementów;
- zachowanie drożności powiązań ekologicznych oraz eliminację istniejących barier ekologicznych ograniczających swobodną migrację zwierząt jak również dbanie o niedopuszczanie do tworzenia nowych barier ekologicznych;
- zachowanie siedlisk zwierząt;
- prowadzenie polityki zachowania terenów zalesionych m.in. poprzez dbanie o tereny zalesione, pozostawienie w stanie naturalnym najcenniejszych pod względem przyrodniczym ekosystemów leśnych oraz najstarszych (ponad 100 – letnich) drzewostanów przy równoczesnym niedopuszczaniu do zmniejszania powierzchni zajętej przez lasy o charakterze naturalnym lub pól naturalnych;

- zachowanie terenów otwartych (m.in. łąk, polan, pastwisk) i przeciwdziałanie ich zakrzaczeniu i zarastaniu roślinnością inwazyjną;
- ochronę naturalnych ekosystemów dolin rzecznych i cieków wodnych, w tym obszarów źródliskowych i podmokłych przy zachowaniu ich naturalnego charakteru (dotyczy m.in. potoków, strumieni) oraz ochronę ich biologicznej obudowy – niezbędne prace i inwestycje hydrologiczne należy projektować i realizować z utrzymaniem możliwie w największym stopniu naturalnego charakteru cieków wodnych, a także dążyć do renaturalizacji cieków wodnych;
- wydzielenie w dokumentach planistycznych pasów buforowych wzdłuż cieków wodnych dla ochrony wód powierzchniowych (tereny zieleni i retencji) a strefy szczególnego zagrożenia powodzią należy traktować jako obszary ograniczeń lub wyłączenia z zabudowy;
- ochronę jakości gleb, wód powierzchniowych i podziemnych poprzez stały, optymalny rozwój sieci kanalizacyjnej (w przypadku braku możliwości podłączenia do sieci kanalizacyjnej stosowanie odpowiednich indywidualnych rozwiązań magazynowania ścieków) oraz wprowadzanie rozwiązań planistycznych wspierających utrzymanie wysokiej jakości gleb i wód (powierzchniowych i podziemnych);
- adaptację do zmian klimatycznych poprzez ustalanie racjonalnych wskaźników w zakresie powierzchni biologicznie czynnej w dokumentach planistycznych;
- wprowadzanie ustaleń obligujących inwestorów (gospodarczych/ indywidualnych) do realizacji inwestycji z zastosowaniem rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na klimat oraz adaptacyjnych do zmian klimatu;
- promowanie i rozwijanie niebiesko-zielonej infrastruktury m.in. poprzez odpowiednie wskazania na poziomie aktów prawa miejscowego odnoszących się do standardów intensywności zainwestowania terenów oraz zapewniania odpowiedniej retencji wody (m.in. wskazania obejmujące zapewnienie powierzchni biologicznie czynnej, stosowanie nawierzchni przepuszczalnych w przestrzeni publicznej, w szczególności na parkingach i placach utwardzonych, budowę zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania wody, zalecenie gromadzenia wody deszczowej przy inwestycjach, prowadzenie prac przeciwerozyjnych, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i terenów podmokłych/mokradeł, itp..);
- wspieranie działań w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i na rzecz likwidacji źródeł niskiej emisji (m.in. upowszechnianie OZE, wprowadzanie zapisów umożliwiających realizację termomodernizacji budynków, itp.) celem ochrony powietrza atmosferycznego;
- określanie standardów akustycznych zgodnie z przepisami odrębnymi dla poszczególnych kategorii terenów oraz wprowadzenie rozwiązań przestrzennych

propagujących m.in. strefowanie zabudowy, wprowadzanie barier czy też zieleni o funkcji izolacyjnej.

Zalecenia i rekomendacje w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym zabezpieczanie ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją oraz zapewnienie im warunków trwałego zachowania, zagospodarowania i utrzymania, to podstawowy cel w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. W ramach tych działań konieczne jest również uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.
Generalne ustalenia polityki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej obejmują następujące zalecenia:

- włączenie zagadnień ochrony zabytków do polityki przestrzennej miasta,
- ochrona historycznej zabudowy i układu przestrzennego, w tym m.in. podjęcie działań zmierzających do powstrzymania degradacji substancji zabytkowej i poprawę jej stanu zachowania;
- ochrona i ekspozycja krajobrazu kulturowego m.in. poprzez przeciwdziałanie dewaloryzacji krajobrazu kulturowego poprzez ochronę widokową, zapobieganie kolizyjnemu zainwestowaniu i wymianie zabudowy historycznej na nową o obcych formach;
- nadanie priorytetu wymaganiom i ustaleniom konserwatorskim nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej;
- ustalanie zasad dla wkomponowania nowo projektowanej zabudowy, w sąsiedztwie zabudowy zabytkowej, w sposób nieprzesłaniający wglądów widokowych na cenne obiekty, uwzględniając nawiązywanie nowych obiektów (w skali i formie) do zabytkowego otoczenia. Rekomenduje się kształtowanie nowej zabudowy, w historycznych strukturach, w dostosowaniu do skali (proporcje, gabaryty) zabudowy istniejącej i w poszanowaniu tradycji regionalnej przy równoczesnym niedopuszczaniu do powstawania obiektów agresywnych i negatywnie dominujących usytuowaniem, gabarytem, formą, kolorem i stylistyką;
- inwestycje związane z zagospodarowaniem turystycznym i rekreacyjnym należy projektować i realizować jako wkomponowane w krajobraz, o minimalnych formach i zakresie, spójne stylistycznie i z wykorzystaniem naturalnych materiałów zgodnych z lokalną tradycją (budynki, ogrodzenia, mała architektura, nawierzchnie utwardzone);
- ochrona polan i łąk podreglowych przed ich zabudową, w tym także zabudową tymczasową;
- ochrona i zachowanie szałasów pasterskich w dotychczasowej formie i gabarytach;

- zachowanie historycznych układów przestrzennych Jaszczurówki i Cyrli oraz ochrona tradycyjnej i zabytkowej zabudowy;
- utrzymanie i wzmacnianie ochrony wartości kulturowych, architektonicznych i krajobrazowych obiektów objętych ochroną konserwatorską, w szczególności stacji kolei linowej na Kasprowy Wierch oraz schronisk górskich, wraz z zachowaniem ich właściwego kontekstu przestrzennego i krajobrazowego;
- wspieranie właścicieli obiektów zabytkowych w działaniach konserwatorskich;
- konsekwentne egzekwowanie zasad, jakie dotyczą Parków Kulturowych oraz ograniczanie nadmiernej ekspozycji reklam, budek handlowych i elementów tymczasowych w przestrzeni publicznej;
- rozwój działań edukacyjnych i promocyjnych w zakresie dziedzictwa kulturowego.

Zalecenia i rekomendacje w kierunku zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy

Należy dążyć do skoordynowania wszelkich planowanych działań podejmowanych w przestrzeni Miasta Zakopane tak, aby prowadzone były one w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym. Tym samym proces decyzyjny, odnoszący się do wprowadzania zmian w strukturze zagospodarowania terenów, musi następować w oparciu o możliwości wykorzystania przestrzeni pod kątem przewidywanych ingerencji w jej struktury, jak również stanowić odpowiedź na problemy przestrzeni (takie m. in. działania w przestrzeni naruszające krajobraz i dziedzictwo kulturowe, konflikty pomiędzy użytkownikami przestrzeni/konflikt funkcji). Generalnie w nowej zabudowie zaleca się nawiązywanie do form i wzorców regionalnych, z uwzględnieniem zasad: minimalizmu stylistycznego, oszczędności form architektonicznych, unikania deformacji tradycyjnej stylistyki i form regionalnych, harmonii z przyrodą oraz wykorzystywanie materiałów naturalnych zgodnych z lokalną tradycją.
Zalecenia odnoszące się do polityki przestrzennej w zakresie zagospodarowania terenów Miasta Zakopane określono w podziale na kategorie dotyczące kierunków działań dla sieci osadniczej i zagospodarowania (zabudowy) dla poszczególnych funkcji terenów.

Sieć osadnicza:

Zaleca się:

- koncentrację zabudowy w obszarach już zurbanizowanych, w sąsiedztwie istniejącej zabudowy czy też istniejących enklawach zabudowy, jako dopełnienie lub kontynuację istniejących struktur osadniczych przy jednoczesnym ograniczeniu ekspansji na tereny otwarte i przyrodniczo cenne (przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy);
- kształtowanie struktury przestrzennej z utrzymaniem i wzmacnianiem podziału na wykształcone historycznie jednostki osadnicze (m.in. dawne przysiółki i polany

pasterskie, osiedla blokowe/nowa zabudowa o charakterze zwartym) oraz wzmacnianie roli ich centrów;
- kształtowanie stref planistycznych w sposób minimalizujący konflikty przestrzenne/konflikty funkcji;
- wprowadzenie wyraźnego strefowania zabudowy, określającego obszary dopuszczalnej koncentracji usług i funkcji turystycznej oraz obszary wymagające ochrony przed nadmierną intensyfikacją m.in. poprzez ochronę funkcji mieszkaniowej w centrum miasta oraz przeciwdziałanie jej wypieraniu przez funkcję krótkoterminowego najmu turystycznego;
- zwłaszcza w obszarach krajobrazu kulturowego i parków kulturowych uznanie za priorytet ochrony panoram, osi widokowych, ładu przestrzennego i ograniczanie chaosu reklamowego;
- zmniejszenie dopuszczalnej gęstości zabudowy w obszarach o wysokich walorach krajobrazowych oraz zwiększenie wymogów w zakresie powierzchni biologicznie czynnej;
- ograniczenie lokalizacji wielkokubaturowych obiektów w obszarach charakteryzujących się zabudową willową, jednorodzinną, niską;
- koncentrację nowej zabudowy mieszkaniowej przeznaczonej na pobyt stały w obszarach wyposażonych w infrastrukturę techniczną i transport publiczny;
- kształtowanie systemowej polityki przestrzennej w zakresie zieleni urządzonej;
- wzmacnianie zewnętrznych i wewnętrznych połączeń komunikacyjnych oraz kształtowanie dogodnych połączeń drogowych, w tym pieszych i rowerowych, lokalnych centrów, obszarów usług, obszarów miejsc pracy i rekreacji z terenami z dominacją funkcji mieszkaniowej;
- przeprowadzenie waloryzacji i inwentaryzacji istniejącej tkanki miejskiej jako podstawy do weryfikacji ustaleń planistycznych.

Rozwój terenów mieszkaniowych (w tym w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej):

Zaleca się:

- kształtowanie zwartej struktury przestrzennej poprzez zapobieganie rozpraszaniu zabudowy oraz właściwe relacje przestrzenne z otwartymi terenami zieleni;
- lokalizowanie zabudowy w sposób kształtujący jednolity charakter;
- przy rozwoju zabudowy mieszkaniowej kierowanie się zasadą dostępności do usług podstawowych oraz układu komunikacyjnego;
- kształtowania centrów nowych skupisk zabudowy mieszkaniowej poprzez zapewnienie dostępności do terenów zieleni publicznej, usług sportu i rekreacji oraz funkcjonalnych przestrzeni publicznych – w tym poprzez odpowiednie przeznaczenie terenu (wielofunkcyjność) czy rozwój lokalnych układów komunikacji kołowej, pieszej i rowerowej;

– kształtowanie funkcji w sposób eliminujący konflikty społeczne, funkcjonalne oraz estetyczne;

Rozwój terenów usługowych (publicznych i komercyjnych):

Zaleca się:

– wyznaczanie terenów pod infrastrukturę społeczną i kulturową w sposób zapewniający równomierny dostęp mieszkańców miasta do usług;
– rozwój usług publicznych dostosowany do planowanych nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową;
– rozwój terenów usług publicznych w powiązaniu przestrzennym z terenami zieleni publicznej, sportu i rekreacji, z jednoczesnym wysokim udziałem terenów biologicznie czynnych;
– racjonalne łączenie funkcji usługowej z funkcją mieszkaniową – zapobieganie potencjalnym uciążliwościom/konfliktom w sąsiedztwie;
– podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Rozwój terenów działalności gospodarczej i terenów produkcyjnych:

Zaleca się:

– bieżące oraz perspektywiczne zabezpieczenie terenów pod rozwój funkcji związanej z aktywnością gospodarczą;
– koncentracja funkcji związanych z działalnością gospodarczą w bezpośrednim lub pobliskim sąsiedztwie dróg publicznych;
– dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi, w szczególności terenami zabudowy mieszkaniowej, poprzez wypracowanie odpowiednich mechanizmów ochronnych oraz strefowania zabudowy;
– wprowadzenie ograniczeń (dla nowych podmiotów) w lokalizacji zakładów, które mogłyby znacząco niekorzystnie wpłynąć na warunki środowiskowe życia mieszkańców oraz ustalenie bezpiecznych dla środowiska i nieuciążliwych dla sąsiedztwa zasad gospodarki odpadami;
– w ramach rozwoju polityki gospodarczej w Mieście Zakopane należy uwzględniać ograniczenia jakie wynikają z bezpośredniego sąsiedztwa Tatrzańskiego Parku Narodowego, obszarów objętych ochroną – Natura 2000, górskiego charakter obszaru, walorów środowiskowych oraz walorów kulturowych o najwyższej randze.

Tereny otwarte – rolne, leśne i zieleni nieurządzonej:

Zaleca się:

- objęcie priorytetem planistycznym poprzez utworzenie i ochronę spójnego Systemu Przyrodniczego Miasta obejmującego: obszar Tatrzańskiego Parku Narodowego i otuliny, lasy, doliny cieków wodnych, polany i łąki, korytarze ekologiczne oraz kliny przewietrzania;
- zabezpieczenie terenów zielonych poprawiających jakość życia mieszkańców;
- wspieranie funkcji ekologicznych, bioklimatycznych terenów otwartych, terenów zielonych jako obszarów powiązań przyrodniczych (tereny cenne przyrodniczo, korytarze przewietrzania, ekosystemy dolin rzecznych i cieków wodnych, łąki i pastwiska);
- dla dolin potoków oraz obszarów gdzie występuje zagrożenie powodziowe preferowanie: zieleni, retencji, błękitno–zielonej infrastruktury oraz funkcji rekreacyjnych o niskiej intensywności, z ograniczeniem nowej zabudowy;
- ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz cennych siedlisk przyrodniczych stanowiących element systemu przyrodniczego o znaczeniu gminnym i ponadlokalnym;
- zachowanie oraz zabezpieczenie terenów otwartych, umożliwiających ekspozycję obiektów cennych krajobrazowo.

Teren zamknięty związany z obronnością kraju:

Na obszarze Miasta Zakopane zlokalizowany jest teren zamknięty resortu obrony narodowej (zgodnie z decyzją nr 58/MON Ministra Obrony Narodowej z 14 maja 2026 r.) Teren wojskowy obejmuje obręb 30 działki nr: 101/1 i 101/2.

Ponadto na terenie Miasta Zakopane znajdują się odrębne kolejowe tereny zamknięte, ustalone decyzją nr 14 Ministra Infrastruktury z dnia 18 września 2020 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, przez które przebiegają linie kolejowe.

Zalecenie:

- realizacja polityki w zakresie zachowania i rozwoju obronności państwa.

Zalecenia i rekomendacje dotyczące zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. poz. 977, 1506, 1597 i 1688)

Pod pojęciem obiektów handlu wielkopowierzchniowego – w myśl ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 977, 1506, 1597 i 1688) – rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2.

Na terenie Miasta Zakopane nie dopuszcza się lokalizację obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Dz. U. z 2003 r. poz. 977, 1506, 1597 i 1688).

Zalecenia i rekomendacje w zakresie zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Zalecenia i rekomendacje:

- inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym, służące zaspokojeniu potrzeb mieszkańców gminy, mogą być lokalizowane na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub przepisów specustaw na terenie całej gminy;

obejmują m.in.:

- budowę nowych i modernizację istniejących dróg publicznych oraz urządzeń infrastruktury komunikacyjnej;
- budowę nowych i modernizację istniejących systemów infrastruktury technicznej, w tym obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń służących zaopatrzeniu w wodę oraz odprowadzeniu ścieków, zaopatrzeniu w energię elektryczną i cieplną oraz gaz;
- modernizację i utrzymanie istniejących, a także budowę nowych obiektów oświaty i edukacji publicznej, instytucji kultury, obiektów ochrony zdrowia, domów opieki społecznej i placówek opiekuńczo – wychowawczych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych i innych służących mieszkańcom gminy;
- inwestycje w zakresie terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;
- ochronę nieruchomości stanowiących zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- inwestycje w zakresie realizacji i utrzymania zieleni gminnej i zadrzewień;
- rozbudowę i utrzymywanie cmentarzy;
- realizację innych celów publicznych określonych w przepisach odrębnych.

W zakresie zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego wskazuje się w szczególności:

- rozwój usług publicznych dostosowany do bieżących potrzeb i planowanych nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową;
- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

W ramach prowadzonej polityki zagospodarowania przestrzennego Miasta Zakopane zaleca się uwzględnianie planowanych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Zalecenia i rekomendacje w kierunku rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Infrastruktura techniczna

Zalecenia i rekomendacje:

- stworzenie warunków umożliwiających zachowanie i rozwój infrastruktury technicznej z uwzględnieniem rzeczywistego, sezonowego obciążenia/ zapotrzebowania (funkcja turystyczna miasta), znacząco przewyższającego liczbę stałych mieszkańców Miasta Zakopane;
- uwzględnienie ograniczeń wynikających z lokalizacji sieci, obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi w tym zakresie;
- zastosowanie zapisów w lokalnych opracowaniach planistycznych wskazujących realizację sieci energetycznych jako podziemnych na terenach zabudowanych oraz przeznaczonych pod rozwój zabudowy;
- zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych m.in. poprzez eliminację paliw powodujących nadmierną emisję zanieczyszczeń, szczególnie pyłu zawieszonego, tlenków azotu i dwutlenku siarki;
- zwiększanie zasięgu telefonii komórkowej i dostępu do Internetu na obszarze całego miasta jako elementu podstawowej infrastruktury technicznej;
- przebudowa i modernizacja sieci wodociągowej o złym stanie technicznym w celu poprawy jakości dostaw wody do istniejących odbiorców, zmniejszenia ilości awarii, zminimalizowania strat wody w sieci, wynikających z jej stanu technicznego oraz sukcesywna rozbudowa sieci i urządzeń wodociągowych w celu zapewnienia obsługi wszystkim nowym obszarom zainwestowania, wykorzystującym wodę do celów gospodarczych, bytowych i przeciwpożarowych;
- sukcesywna rozbudowa sieci i urządzeń kanalizacyjnych w celu zapewnienia obsługi wszystkim istniejącym i nowym obszarom zainwestowania, wyłącznie w systemie rozdzielczym. Dla rozproszonych obszarów zabudowy dopuszcza się możliwość budowy lokalnych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków zgodnie z przepisami odrębnymi, jeżeli podłączenie do systemu kanalizacyjnego będzie nieuzasadnione ekonomicznie;
- rozwój niebiesko-zielonej infrastruktury oraz zapewnienie i egzekwowanie odpowiedniej retencji (powierzchnia biologicznie czynna, budowa zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania, tworzenie polderów suchych i mokrych w terenach otwartych oraz parkowo-rekreacyjnych), a także zagospodarowanie wód opadowych zgodnie z przepisami odrębnymi;
- konieczność ochrony gruntów i wód przed zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi i skażonymi substancjami ropopochodnymi.

Infrastruktura komunikacyjna

Zalecenia i rekomendacje:

- ograniczanie ruchu samochodowego w ścisłym centrum miasta poprzez rozwój transportu zbiorowego i wprowadzenie mechanizmów ograniczających wjazd ruchu turystycznego do centrum Miasta Zakopane;
- rozwój systemu tras rowerowych obejmującego odseparowane ciągi komunikacyjne dla codziennych dojazdów oraz rozwiązania oparte na ruchu uspokojonym w centrum Miasta Zakopane;
- wzmacnianie roli istniejącego centrum przesiadkowego jako głównego węzła transportowego Miasta Zakopane;
- poprawa infrastruktury drogowej dla ułatwienia przemieszczania się po całym mieście, w tym realizacja sieci rowerowej i pieszej;
- rozwój komunikacji międzygminnej w kierunku: Nowy Targ oraz Kościelisko, jako elementu ograniczania presji transportowej;
- planowanie nowych dróg publicznych i infrastruktury technicznej w oparciu o analizy potrzeb i możliwości finansowych gminy oraz z uwzględnieniem sukcesywnego rozwoju przestrzeni zurbanizowanych Miasta Zakopane (tereny przeznaczone pod zainwestowanie).

Infrastruktura rekreacyjno – sportowa

Zalecenia i rekomendacje:

- zachowanie oraz zaspokajanie potrzeb w zakresie rozwoju terenów usług sportu i rekreacji poprzez zwiększanie dostępności miejsc i przestrzeni do spotkań, rekreacji oraz sportu. Wzbogacenie terenów rekreacyjnych oraz tworzenie nowych terenów rekreacyjnych dla mieszkańców i turystów m.in. poprzez:
    - urządzone tereny zieleni publicznej;
    - miejsca spotkań sąsiedzkich i młodzieży, tematyczne/edukacyjne place zabaw dedykowane mieszkańcom w każdym wieku;
    - uporządkowanych miejsc dostępu do wody jako elementu lokalnej infrastruktury rekreacyjnej;
- kształtowanie ośrodków sportu i rekreacji z zachowaniem wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej z warunkiem eliminacji szkodliwego oddziaływania na obszary objęte ochroną;
- rozwój sieci ścieżek rowerowych i pieszych.

Zalecenia i rekomendacje w zakresie zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Na terenie Miasta Zakopane przewiduje się lokalizację urządzeń wytwarzających energię elektryczną o mocy zainstalowanej nie przekraczającej 500 kW.

W zakresie możliwości lokalizacji instalacji odnawialnych źródeł energii – nie przewiduje się możliwości lokalizacji: elektrowni wiatrowej, elektrowni wodnej, biogazowni.

Rekomenduje się wyznaczenie stref lokalizacji farm fotowoltaicznych z magazynami energii.

W granicach obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz w granicach stref ochrony konserwatorskiej lokalizacja urządzeń fotowoltaicznych może zostać ograniczona lub wyeliminowana (m.in. ze względu na ochronę konserwatorską).

Zalecenia i rekomendacje w zakresie zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, za przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko należy uznać przedsięwzięcia, które określone zostały przez Radę Ministrów w drodze Rozporządzenia z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r., poz. 1839 z późn. zm.) w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W ramach polityki przestrzennej Miasta Zakopane należy:

- wprowadzać wytyczne i ograniczenia z poziomu aktów planistycznych – miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- koncentrować przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko w rejonie/rejonach wyznaczonych w aktach planowania przestrzennego na ten cel z zachowaniem stref ochronnych i rozgraniczających tereny produkcyjno-usługowe i przemysłowe od stref mieszkaniowo–usługowych (zapobieganie potencjalnej kolizji funkcji);
- wprowadzenie działań służących tworzeniu regulacji dotyczących odległości przedsięwzięć oraz lokalizacji zielonych stref buforowych rozgraniczających zabudowę przemysłową od zabudowy z funkcją mieszkaniową;
- wprowadzanie regulacji obligujących inwestorów do realizacji inwestycji z zastosowaniem rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko oraz tereny sąsiadujące, w tym w zakresie wskaźników zabudowy i zasad zagospodarowania terenów.

Zalecenia i rekomendacje w zakresie zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Zalecenia i rekomendacje:

- zachowanie i zaspokojenie potrzeb w zakresie terenów związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej. Kierunki jej kształtowania powinny realizować politykę gminy z zakresu ochrony istniejącego zasobu leśnego;
- zachowanie i zaspokojenie potrzeb w zakresie terenów związanych z prowadzeniem działalności rolniczej;
- lokalizacja obiektów usług rolniczych i produkcji rolniczej z zachowaniem warunku nieuciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej oraz warunków ochrony wód powierzchniowych i podziemnych;
- zaleca się ochronę obszarów hydrogenicznych poprzez ograniczenie przekształcania łąk na grunty orne;
- w ramach struktury zagospodarowania przestrzennego zachowanie terenów otwartych jako istotnej cechy krajobrazu gminy (kształtowanie walorów krajobrazowych), w tym zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych. Właściwe kształtowanie ekosystemów rolnych z wykorzystaniem otaczających je systemów naturalnych i ich zdolności do autoregulacji.

Zalecenia i rekomendacje w zakresie zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Miasto Zakopane posiada obowiązujący Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Zakopane na lata 2016-2030, przyjęty Uchwałą Nr XXXIV/523/2017 Rady Miasta Zakopane w dniu 18 maja 2017 r. Tym samym na terenie miasta wyznaczono obszar zdegradowany o powierzchni 226,75 ha, który podzielony został na dwa podobszary rewitalizacji:

- Podobszar A obejmujący tereny Parku Kulturowego Krupówki oraz południowo – zachodni fragment centrum miasta,
- Podobszar B obejmujący tereny dworca PKP oraz północno – wschodnią część centrum miasta.

Oba podobszary rewitalizacji zostały wskazane jako obszary do rewitalizacji.

Zalecenia i rekomendacje:

- na obszarze zdegradowanym oraz wyznaczonych dwóch podobszarach rewitalizacji należy preferować takie działania przestrzenne, które wzmacniają funkcje społeczne, integracyjne, mieszkaniowe, rekreacyjne i usługowe oraz poprawiają jakość życia mieszkańców. Zagospodarowanie tych obszarów powinno prowadzić do

odzyskiwania ich użyteczności społecznej i przestrzennej, poprawy estetyki, dostępności oraz jakości przestrzeni publicznych;

- zaleca się wykorzystywanie istniejących obiektów i terenów do nowych funkcji społecznych, integracyjnych, mieszkaniowych lub rekreacyjnych wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione stanem zagospodarowania, lokalizacją i potrzebami mieszkańców;
- w odniesieniu do obszaru rewitalizacji należy dążyć do takiego kształtowania przestrzeni, która sprzyja integracji lokalnej, aktywności mieszkańców, poprawie dostępności usług i wzmacnianiu lokalnej tożsamości.

Na terenie Miasta Zakopane nie występują obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

06

CZĘŚĆ WDROŻENIOWA

Część wdrożeniowa określa zasady realizacji, monitorowania i aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Zakopane. Wskazuje mechanizmy zapewniające skuteczne wdrażanie i ocenę osiągania celów rozwojowych.

System realizacji Strategii

Skuteczność Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027-2037 będzie zależała nie tylko od trafności przyjętych celów i kierunków działań, ale przede wszystkim od sposobu ich wdrażania, monitorowania oraz dostosowywania do zmieniających się uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzennych czy środowiskowych. Realizacja Strategii powinna mieć charakter długofalowego, skoordynowanego procesu angażującego zarówno samorząd Miasta, jak i jego partnerów społecznych, gospodarczych oraz instytucjonalnych. Istotnym elementem systemu realizacji będzie zapewnienie spójności działań podejmowanych
w ramach polityk sektorowych, dokumentów wykonawczych oraz przedsięwzięć finansowanych z różnych źródeł. Równie ważne będzie systematyczne monitorowanie postępów wdrażania Strategii, ocena osiąganych rezultatów oraz możliwość elastycznego reagowania na pojawiające się wyzwania i nowe uwarunkowania rozwojowe. Niniejszy rozdział określa zasady zarządzania realizacją Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027-2037, wskazuje podmioty odpowiedzialne za jej wdrażanie, standardy prowadzenia polityki rozwoju, system monitoringu i ewaluacji, ramy finansowe oraz mechanizmy zapewniające spójność Strategii z dokumentami wyższego rzędu.

ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Jerzmanowa na lata 2026–2035 będzie wdrażana i monitorowana przy wykorzystaniu dostępnych narzędzi, procedur oraz mechanizmów zarządzania. Ważnym elementem tego procesu są **standardy prowadzenia polityki rozwoju**, rozumiane jako wspólnie wypracowane zasady organizacyjne i schematy działania, które porządkują codzienną praktykę instytucjonalną.

Standardy zostały opracowane w procesie partycypacyjnym, z udziałem przedstawicieli różnych środowisk lokalnych. Wyznaczają one oczekiwany sposób działania administracji gminnej i jej jednostek organizacyjnych, oparty na wartościach współpracy, odpowiedzialności i otwartości. Mają charakter praktyczny i operacyjny – stanowią punkt odniesienia zarówno w relacjach z mieszkańcami, jak i partnerami społecznymi czy gospodarczymi.

Przyjęcie i stosowanie standardów pozwoli prowadzić politykę rozwoju Miasta Zakopane w sposób bardziej przewidywalny, transparentny i zorientowany na potrzeby mieszkańców, a także wzmocni proces budowania zaufania i kapitału społecznego.

Poniżej przedstawiono zestaw kluczowych standardów, które obowiązywać będą w okresie realizacji Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027-2037.

Tabela 10. Standardy prowadzenia polityki rozwoju.

Nazwa standardu	Opis, rozumienie standardu
Spójna mała architektura i jednolity system informacji miejskiej	Miasto konsekwentnie kształtuje ład przestrzenny poprzez stosowanie ujednoliconych rozwiązań w zakresie małej architektury (ławki, kosze, latarnie i inne elementy wyposażenia przestrzeni publicznych) oraz systemu informacji miejskiej. Przy każdej modernizacji przestrzeni publicznej stosowane są te same (lub kompatybilne) wzory i parametry jakościowe, dzięki czemu w skali całego miasta powstaje spójna, rozpoznawalna, uporządkowana i estetyczna przestrzeń.
Inwestycje prowadzone „holistycznie" - checklista i koordynacja branż	Każda inwestycja miejska (drogi, skwery, przestrzenie publiczne) jest przygotowywana i realizowana w sposób skoordynowany z gestorami sieci oraz pozostałymi partnerami odpowiedzialnymi za infrastrukturę techniczną (np. SEWIK). Przed rozpoczęciem robót stosowana jest jednolita lista sprawdzająca (tzw. checklista), weryfikująca potrzebę modernizacji infrastruktury podziemnej, koordynację z innymi planowanymi inwestycjami oraz funkcjonalność przyjmowanych rozwiązań. Celem standardu jest ograniczenie kosztownych przebudów wykonywanych krótko po zakończeniu inwestycji oraz zapewnienie kompleksowego podejścia do realizowanych przedsięwzięć.
Standard infrastruktury drogowej: jakość, bezpieczeństwo i dostępność	Miasto stosuje spójne wymagania dla projektowania i przebudowy ulic: materiały, parametry chodników i przejść dla pieszych, uspokojenie ruchu tam, gdzie to potrzebne, oraz rozwiązania przyjazne dla wszystkich użytkowników – w tym osób z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej mobilności. Standard wyznacza minimalny poziom jakości obowiązujący przy wszystkich inwestycjach drogowych, niezależnie od lokalizacji oraz podmiotu realizującego przedsięwzięcie.
Priorytet mobilności mieszkańców i porządek transportowy	Polityka transportowa miasta prowadzona jest w sposób zapewniający pierwszeństwo potrzeb mieszkańców oraz poprawę jakości codziennego przemieszczania się. Standard obejmuje ograniczanie przeciążenia ruchem samochodowym szczególnie w centrum Miasta (np. zasady wjazdu – ograniczenia wjazdu dla turystów, strefy, organizacja ruchu), uporządkowanie systemu parkowania, rozwój transportu zbiorowego oraz tworzenie dogodnych warunków dla ruchu pieszego i rowerowego. W centrum miasta preferowane są rozwiązania ograniczające ruch samochodowy i porządkujące zasady jego organizacji.

„Kicz-stop” – ochrona estetyki i eliminowanie z przestrzeni publicznej elementów obniżających jej jakość	Miasto aktywnie ogranicza chaos wizualny i tandetę w przestrzeni publicznej: od małych elementów po nośniki informacji i formy promocji w przestrzeni. Standard obejmuje promowanie estetycznych rozwiązań z elementami regionalnymi, porządkowanie zasad sytuowania elementów w przestrzeni oraz konsekwentne stosowanie wytycznych (również w komunikacji i wydarzeniach), aby miasto było spójne, czytelne i „przyjemne w odbiorze”.
Nowe inwestycje dopasowane do otoczenia: skala, architektura, krajobraz	Nowa zabudowa i inwestycje muszą być weryfikowane pod kątem dopasowania do miejsca: skali (kubatury), formy, materiałów i wpływu na otoczenie. Celem jest uniknięcie obiektów dominujących i przypadkowych, które psują ład przestrzenny. Standard oznacza w praktyce stosowanie jasnych kryteriów oceny projektów oraz ich konsekwentne egzekwowanie na każdym etapie procesu inwestycyjnego.
Tożsamość regionalna w architekturze i przestrzeni publicznej	Miasto świadomie wzmacnia lokalną tożsamość poprzez rozwiązania nawiązujące do stylu zakopiańskiego oraz lokalnego dziedzictwa architektonicznego. To nie jest „dekoracja”, tylko zasada projektowa: regionalność ma być jakościowa, współczesna i spójna – tak, by odróżniać miasto, budować dumę mieszkańców i podnosić standard przestrzeni.
Ciągłość i standard rozwoju infrastruktury rowerowej	Miasto dąży do ciągłości tras rowerowych, bezpieczeństwa przejazdów, czytelności rozwiązań oraz funkcjonalnego systemu ścieżek poprzez spójne powiązanie obszarów mieszkaniowych, szkół, usług i węzłów transportu. Standard obejmuje także „domykanie” brakujących odcinków i eliminowanie miejsc konfliktowych.
Zintegrowany system informacji dla mieszkańców – prosty, regularny, wielokanałowy	Miasto prowadzi spójny system informowania mieszkańców o sprawach istotnych dla funkcjonowania Miasta (usługi, inwestycje, wydarzenia, konsultacje). Informacja jest: zrozumiała, aktualna, dostępna w kilku kanałach (online i tradycyjnych) oraz prowadzona w sposób „ciągły”, a nie akcyjny. Standardem jest też język przyjazny odbiorcy – bez żargonu urzędowego, z jasnym wskazaniem „co, gdzie, kiedy i jak wpływa na mieszkańca”.
Promocja miasta wzmacniająca także lokalną wspólnotę	Polityka informacyjna i promocyjna nie jest skierowana wyłącznie na zewnątrz do turystów czy inwestorów, ale również do mieszkańców – tak, by wzmacniać tożsamość lokalną, dumę z miasta i poczucie współodpowiedzialności. Standard obejmuje także współpracę z organizatorami wydarzeń i partnerami, aby komunikacja była spójna, estetyczna i zgodna z wartościami Miasta.

Partycypacja społeczna oparta na przejrzystych standardach – edukacja, zrozumiałość, włączenie różnych grup	Konsultacje społeczne i partycypacja społeczna są realizowane w oparciu o obowiązującą, czytelną procedurę, która zawiera m.in.: – etap edukacyjny (do mieszkańców, radnych) – 2–3 spotkania omawiające danych temat, zagadnienie, – komunikacja prostym, zrozumiałym językiem, bez żargonu specjalistycznego w kanałach tradycyjnych i mediach społecznościowych, – dopasowanie metod do różnych grup (wiek, sytuacja społeczna), – przejrzyste zasady „co jest przedmiotem decyzji" i „co stanie się z opiniami". Standardem jest realne włączanie mieszkańców w ważne dla Miasta procesy i decyzje.
Zarządzanie oparte na danych: diagnoza, monitoring, wnioski	Miasto podejmuje decyzje i ocenia skuteczność działań w oparciu o dane (statystyki, analizy, wskaźniki), a nie presję doraźnych tematów. Standard oznacza: agregowanie i porządkowanie danych, ich regularną aktualizację, monitoring efektów oraz wyciąganie wniosków do korekt podejmowanych działań, projektów i realizowanych polityk.
Otwarte dane miejskie jako narzędzie współpracy z NGO i partnerami	Miasto udostępnia dane w sposób ułatwiający współpracę z organizacjami społecznymi i partnerami projektowymi (tam, gdzie to możliwe i zgodne z prawem). Dzięki temu partnerzy nie muszą „od zera" zbierać informacji, aby przygotować projekty i działania. Standard buduje efektywność, transparentność i zwiększa zdolność miasta do współpracy, a organizacjom ułatwia przygotowywanie projektów oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych.
Standard dostępności wydarzeń miejskich	Organizacja wydarzeń (kulturalnych, sportowych, społecznych) odbywa się według powtarzalnych standardów dostępności – tak, aby uczestnictwo było możliwe także dla osób z ograniczeniami mobilności, rodzin z dziećmi, seniorów czy osób z niepełnosprawnościami. Standard obejmuje m.in. informacje o dostępności, rozwiązania organizacyjne na miejscu zwiększające dostępność wydarzenia.
Stały monitoring mobilności i usprawnianie organizacji ruchu	Miasto systematycznie analizuje układ drogowy i jego obciążenie, dostępność parkingów i funkcjonowanie komunikacji (w tym rozkłady, dostępność, powiązania). Standard zakłada prowadzenie stałego procesu analizy, wyciągania wniosków i wdrażania usprawnień w przemieszczaniu się po mieście.

PODMIOTY ZAANGAŻOWANE WE WDRAŻANIE STRATEGII

Dla zapewnienia skutecznego wdrożenia przyjętych założeń strategicznych konieczne będzie zapewnienie zaangażowania we wdrażanie Strategii Rozwoju Miasta Zakopane podmiotów mających realny wpływ na rozwój i funkcjonowanie miasta. Za koordynację tego procesu odpowiadać będzie samorząd Miasta Zakopane, natomiast realizacja poszczególnych celów i kierunków działań będzie wymagała współpracy miejskich jednostek organizacyjnych, instytucji publicznych, organizacji społecznych, przedsiębiorców, instytucji kultury i edukacji oraz innych partnerów działających na terenie miasta i w jego otoczeniu. Szczególne znaczenie będzie miała współpraca z podmiotami związanymi z turystyką, sportem czy dziedzictwem kulturowym, które współtworzą specyfikę Zakopanego. Część działań, zwłaszcza dotyczących rozwiązań komunikacyjnych, jakości środowiska, rozwoju usług społecznych, infrastruktury czy turystyki, wymagać będzie współpracy ponadlokalnej z sąsiednimi samorządami oraz instytucjami działającymi w skali Podhala i regionu. Podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania, monitorowania i oceny Strategii będą:

Burmistrz Miasta Zakopane:

- odpowiedzialny za wykonanie Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027-2037;
- wyznacza Opiekuna Strategii;
- inicjuje i nadzoruje realizację zadań strategicznych.

Rada Miasta Zakopane:

- analizuje postępy wdrażania Strategii,
- przyjmuje sprawozdania z realizacji Strategii,
- rozpatruje wnioski o aktualizację Strategii,
- odnosi się do kierunków działań wskazanych w Strategii przy przyjmowaniu budżetu miasta oraz wieloletnich planów inwestycyjnych i prognoz finansowych.

Opiekun Strategii (Wydział Strategii i Rozwoju)

- funkcja koordynacyjna wobec pozostałych Partnerów, w tym mobilizacja zasobów na rzecz realizacji kierunków działań i zadań strategicznych,
- upowszechnia założenia Strategii wśród mieszkańców miasta,
- przygotowuje sprawozdania okresowe i prowadzi działania ewaluacyjne w ramach Strategii,
- rekomenduje wprowadzenie zmian do Strategii.

Partnerzy realizacji Strategii tj. poszczególne komórki Urzędu Miasta Zakopane, jednostki organizacyjne miasta oraz podmioty niepubliczne zaangażowane w realizację Strategii:

- współrealizują poszczególne zadania strategiczne,
- przekazują dane do monitoringu i raportowania,
- zgłaszają wnioski dotyczące potrzeby dokonania zmian w Strategii.

System wdrażania Strategii Rozwoju Miasta Zakopane zakłada łączenie potencjału i zasobów różnych podmiotów, instytucji i organizacji przy zachowaniu wiodącej roli Miasta w koordynowaniu realizacji przyjętych celów i kierunków działań.

WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027-2037 roku stanowi nadrzędny dokument wyznaczający długofalowe cele i kierunki rozwoju miasta, a jej ustalenia powinny stanowić punkt odniesienia dla pozostałych dokumentów planistycznych, programowych i wykonawczych opracowywanych przez samorząd. Dla zachowania spójności lokalnej polityki rozwoju, nowe lub aktualizowane dokumenty, programy czy plany powinny być traktowane jako dokumenty wykonawcze wobec Strategii, pod warunkiem zgodności z jej zapisami. Weryfikacja zgodności powinna odbywać się na kilku poziomach:

- **Poziom wizji** – przygotowanie lub aktualizacja dokumentów wykonawczych powinny być poprzedzone tzw. testem wizji, obejmującym pytania:
  - Czy dokument jest zgodny z wizją rozwoju Miasta Zakopane do 2037 roku?
  - Czy wpisuje się w strategiczne obszary rozwoju Zakopanego: społeczny, gospodarczy, przestrzenny oraz klimatyczno-środowiskowy?
  - Czy zakłada działania zgodne z przyjętymi standardami prowadzenia polityki rozwoju?
- **Poziom celów** – dokumenty programowe i planistyczne powinny wynikać z celów strategicznych oraz kierunków działań wyznaczonych w Strategii, a także wspierać ich realizację.
- **Poziom efektów** – wdrażanie dokumentów wykonawczych powinno przyczyniać się do osiągania rezultatów i wartości wskaźników określonych w Strategii.
- **Poziom polityki przestrzennej** – dokumenty powinny uwzględniać zalecenia i rekomendacje Strategii w zakresie kształtowania oraz prowadzenia polityki przestrzennej Miasta Zakopane.

W związku z powyższym dokonano przeglądu istniejących dokumentów wykonawczych Miasta Zakopane wraz z określeniem ich zgodności ze Strategią lub ogólną rekomendacją zmian.

Tabela 11. Wybrane dokumenty wykonawcze Miasta Zakopane.

Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi/wytyczne
Plan Ogólny Miasta Zakopane	w trakcie opracowywania	Plan Ogólny, który jest obecnie w trakcie opracowywania, będzie wymagał weryfikacji zgodności z dokumentem Strategii Rozwoju Miasta Zakopane. Na etapie wypracowywania zaleceń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście zadbano o zachowanie spójności z przyjętymi założeniami Planu Ogólnego Miasta.
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zakopane na lata 2026 – 2030	2026-2030	Aktualny, założenia są zgodne ze Strategią Rozwoju.
Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Zakopane	2016 - 2030	Aktualny, założenia są zgodne ze Strategią Rozwoju.
Program Wspierania Rodziny Miasta Zakopane na lata 2026-2028	2026-2028	Aktualny, założenia są zgodne ze Strategią Rozwoju.
Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2026	2026	Aktualny, założenia są zgodne ze Strategią Rozwoju. Kolejne aktualizacje Programu wymagają weryfikacji zgodności z dokumentem Strategii Rozwoju Miasta Zakopane.
Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Miasta Zakopane na lata 2025 - 2028	2025-2028	Aktualny, założenia są zgodne ze Strategią Rozwoju.
Roczny program współpracy Miasta Zakopane z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	2026	Aktualny. Uchwalane programy na kolejne lata wymagają weryfikacji zgodności z dokumentem Strategii.

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu dla Gminy Miasto Zakopane na lata 2025–2030 z perspektywą do roku 2060	2025 -2030 z perspektywą do 2060	Aktualny, założenia są zgodne ze Strategią Rozwoju.
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Zakopane na lata 2015-2020	2015 -2020	Nieaktualny. Aktualizacja PGN wymaga weryfikacji zgodności z dokumentem Strategii.
Plan Zrównoważonego Rozwoju Transportu Zbiorowego dla Zakopanego na lata 2017-2025 z kierunkiem do 2030 r.	2017 – 2025 z perspektywą do 2030	Aktualny, założenia są zgodne ze Strategią Rozwoju.

MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Przyjęty system monitorowania Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027–2037 będzie służył ocenie skuteczności i efektywności działań podejmowanych w ramach realizacji celów strategicznych i kierunków działań. Monitoring umożliwi bieżące śledzenie postępów we wdrażaniu Strategii oraz ocenę, czy osiągane rezultaty są zgodne z przyjętymi założeniami i oczekiwanymi efektami rozwoju Zakopanego.

Celem monitoringu będzie także identyfikacja opóźnień, barier i nowych uwarunkowań, które mogą wpływać na realizację zaplanowanych działań. Pozwoli to na odpowiednio wczesne podejmowanie decyzji korygujących oraz dostosowywanie sposobu wdrażania Strategii do zmieniającej się sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej.

Poniżej w tabeli przedstawiono zestawienie kluczowych wskaźników, które będą pozwalały weryfikować poziom osiągniętych rezultatów oraz założonych celów strategicznych.

Tabela 12. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA SPOŁECZNA

SFERA SPOŁECZNA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
Cel strategiczny 1: Wzmacnianie funkcji osiedleńczej i stabilności demograficznej	Liczba mieszkańców Miasta Zakopane [os.]	GUS BDL corocznie	24 921	☑ wzrost lub utrzymanie
	Saldo migracji na 1 000 mieszkańców ogółem	GUS BDL corocznie	-1,9	☑ wzrost
	Liczba mieszkań komunalnych, socjalnych dostępnych w zasobie miasta [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	406	☑ wzrost
	Liczba mieszkań utworzonych w formule SIM lub innych instrumentach mieszkalnictwa społecznego [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	☑ wzrost
	Liczba użytkowników Zakopiańskiej Karty Mieszkańca [os.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	3183	☑ wzrost o m.in. 20%
	Liczba wdrożonych nowych instrumentów, pakietów wspierających stałe zamieszkanie, młodych mieszkańców i rodziny [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	5
Cel strategiczny 2: Nowoczesne i dostępne usługi społeczne odpowiadające na codzienne potrzeby mieszkańców	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających dostępność i jakość usług publicznych w mieście [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy: jakość usług medycznych i opiekuńczych – 21,10%; odpowiednie wsparcie i usługi dla seniorów – 14,10% jakość nauczania i standard bazy oświatowej – 29,90%	☑ wzrost

SFERA SPOŁECZNA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
	Liczba nowoutworzonych placówek wsparcia dziennego dla dzieci [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	3
	Liczba dzieci i młodzieży przypadająca na 1 etat psychologa/pedagoga w miejskich placówkach oświatowych [os.]	Urząd Miasta Zakopane, szkoły corocznie	406	☑ spadek
	Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych, zdrowotnych oraz kampanii społecznych dotyczących tematyki zdrowia, w tym zdrowia psychologicznego [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	3	10
	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w zakopiańskich szkołach na tle średniej wojewódzkiej [%]	OKE Kraków corocznie	j. polski – 62,88% matematyka – 49,06% j. angielski – 72,23%	☑ wzrost (min. poziom średniej wojewódzkiej)
	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, asystenckimi, sąsiedzkimi, specjalistycznymi i opieką wytchnieniową [os.]	MOPS Zakopane corocznie	264	☑ wzrost
	Liczba utworzonych i/lub funkcjonujących miejsc aktywizacji i integracji osób starszych, przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami [szt.]	MOPS Zakopane corocznie	1	☑ wzrost
Cel strategiczny 3: Aktywna i zintegrowana społeczność oparta na kulturze, sporcie i dziedzictwie Zakopanego	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających ofertę wydarzeń kulturalnych i spędzania czasu wolnego w Zakopanem [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy: atrakcyjny wachlarz wydarzeń kulturalnych – 29,90% warunki do uprawiania sportu w oparciu o nowoczesną infrastrukturę	☑ wzrost

SFERA SPOŁECZNA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
			sportowo-rekreacyjną – 23,50%	
	Liczba wybudowanych nowoczesnych obiektów kultury (m.in. sala koncertowa) [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	1
	Długość utrzymywanych/udostępnionych tras biegowych oraz nowych tras rowerowych i singletrack [km]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	☑ wzrost
	Liczba nowych ogólnodostępnych obiektów rekreacyjnych i sportowych dla dzieci i młodzieży [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	3
	Liczba programów i inicjatyw popularyzujących aktywność sportową mieszkańców, w tym narciarstwo [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	3	☑ wzrost
Cel strategiczny 4: Partnerskie współzarządzanie rozwojem miasta	Liczba organizacji społecznych uczestniczących w realizacji zadań publicznych we współpracy z Miastem [%]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	55	☑ wzrost
	Liczba inicjatyw objętych regrantingiem, mikrograntami lub innymi formami wsparcia [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	3	☑ wzrost

Tabela 13. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA GOSPODARCZA

SFERA GOSPODARCZA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
Cel strategiczny 1: Wysokiej jakości gospodarka turystyczna oparta na marce i autentyczności Zakopanego	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających wpływ turystyki na jakość życia w mieście [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 1–3 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy: zyski z turystyki dla podmiotów zewnętrznych a nie dla lokalnej społeczności – 12,10%	☑ wzrost
	Wysokość wpływów do budżetu miasta z tytułu opłaty miejscowej [PLN]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	6 028 482,92	☑ wzrost
	Liczba użytkowników Zakopiańskiej Karty Turysty [os.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	☑ wzrost
Cel strategiczny 2: Konkurencyjna i zróżnicowana gospodarka oparta na przedsiębiorczości, innowacjach i współpracy	Odsetek przedsiębiorców pozytywnie oceniających warunki prowadzenia działalności gospodarczej w Zakopanem [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy: Miasto wspiera lokalnych przedsiębiorców – 12,80%	☑ wzrost
	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających atrakcyjność lokalnego rynku pracy [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy: dostępność atrakcyjnych miejsc pracy także dla młodych mieszkańców – 8,10%	☑ wzrost

SFERA GOSPODARCZA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
	Udział podmiotów działających w sekcji I PKD (tj. zakwaterowanie i gastronomia) w ogólnej liczbie podmiotów REGON [%]	GUS BDL corocznie	27,8%	☑ spadek (większa dywersyfikacja)
	Udział podmiotów działających w sektorach informacyjno-cyfrowym, profesjonalnym, naukowym, technicznym, kulturalnym i kreatywnym w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych [%]	GUS BDL corocznie	12,36%	☑ wzrost (większa dywersyfikacja)

Tabela 14. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA PRZESTRZENNA

SFERA PRZESTRZENNA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
Cel strategiczny 1: Przywrócenie ładu przestrzennego oraz ochrona krajobrazu i tożsamości architektonicznej Zakopanego	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających estetykę i ład przestrzenny Zakopanego [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy – 9,40%	☑ wzrost

SFERA PRZESTRZENNA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
	Powierzchnia terenów objętych nowymi lub wzmocnionymi ustaleniami planistycznymi służącymi ochronie struktury urbanistycznej i krajobrazu [ha] *(m.in. zmniejszenie dopuszczalnej intensywności, gęstości zabudowy, zwiększenie minimalnej powierzchni biologicznie czynnej, ograniczenie gabarytów lub wysokości zabudowy, ochronę zabudowy willowej, terenów otwartych lub kanałów przewietrzania, dodatkowe zasady ochrony krajobrazu i charakteru architektonicznego).*	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	☑ wzrost
	Liczba projektów i koncepcji przestrzennych opracowanych w ramach „Banku Projektów", konkursów architektonicznych i współpracy ze szkołami/uczelniami [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	5
Cel strategiczny 2: Zintegrowany system mobilności miejskiej i regionalnej ograniczający presję transportową	Odsetek mieszkańców wskazujących na rozwój komunikacji publicznej w tym zwiększenie dostępności i atrakcyjności oferty przewozowej jako istotny problem Miasta	dane wywołane (ankieta on line), raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy – 32,2%	☑ spadek
	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających łatwość i bezpieczeństwo poruszania się pieszo lub rowerem po terenie Miasta [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy – miasto przyjazne pieszym i rowerzystom – 17,10%	☑ wzrost
	Liczba wozokilometrów wykonywanych w ramach komunikacji miejskiej [wozokm/rok]	Urząd Miasta Zakopane, TESKO TKGK Sp. z o.o. corocznie	640 tys.	☑ wzrost

SFERA PRZESTRZENNA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
	Liczba przejazdów pasażerskich zrealizowanych komunikacją miejską w ciągu roku [szt.]	Urząd Miasta Zakopane, TESKO TKGK Sp. z o.o. corocznie	1 843 117	☑ wzrost
	Długość nowych, oznakowanych tras rowerowych [km] *(m.in. oznakowane w przestrzeni jako przeznaczone do ruchu rowerowego lub z jego dopuszczeniem - drogi dla rowerów, ciągi pieszo-rowerowe, drogi publiczne z dopuszczonym ruchem rowerowym oraz trasy turystyczne/rekreacyjne).*	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	☑ wzrost
Cel strategiczny 3: Wydolna infrastruktura techniczna i społeczna dostosowana do rzeczywistego obciążenia miasta	Odsetek mieszkańców wskazujących na przeciążoną i niewydolną infrastrukturę techniczną jako istotny problem Miasta	dane wywołane (ankieta on line), raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy – 16,4%	☑ spadek
	Długość zmodernizowanej lub wybudowanej sieci wodociągowej [km]	Urząd Miasta Zakopane, corocznie	-	☑ wzrost
	Długość zmodernizowanej lub wybudowanej sieci kanalizacyjnej [km]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	-	☑ wzrost
	Liczba nowych/zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	0	4

Tabela 15. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
Cel strategiczny 1: Poprawa jakości powietrza i ograniczenie niskiej emisji na terenie miasta.	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających jakość powietrza w gminie [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy – zimą w mieście nie da się oddychać – 53%	☑ spadek
	Liczba dni w roku z przekroczeniem poziomu dopuszczalnego dla średniodobowego stężenia PM10 [liczba dni]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	19	☑ spadek do 0
	Liczba budynków, w których pozostają nieefektywne źródła ciepła na paliwa stałe [szt.]	Urząd Miasta Zakopane corocznie	600	☑ spadek
Cel strategiczny 2: Zwiększenie odporności miasta na skutki zmian klimatu poprzez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury.	Udział strat wody w wodzie wprowadzonej do sieci [%]	Urząd Miasta Zakopane, SEWIK TKGK Sp. z o.o. corocznie	40%	☑ spadek
	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających dostępność i atrakcyjność przestrzeni publicznych [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy – brak zieleni, drzew oraz miejsc i przestrzeni do odpoczynku – 51,30%	☑ spadek
	Powierzchnia nowych terenów zieleni urządzonej pozostających w zarządzaniu Miasta [ha]	Urząd Miasta Zakopane, corocznie	0	☑ wzrost

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA				
Cel strategiczny	**Wskaźnik**	**Źródło danych i częstotliwość pomiaru**	**Wartość bazowa (stan na 31.12.2025)**	**Tendencja / Wartość docelowa**
Cel strategiczny 3: Uporządkowanie systemu gospodarki odpadami i ograniczenie presji turystycznej na środowisko.	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających czystość przestrzeni publicznych w mieście [%]	dane wywołane (ankieta on line), skala 1–7, odsetek ocen 5–7 raz na 3 lata	Wartość bazowa z diagnozy – miasto tonie w śmieciach – 57,0%	☑ spadek
	Liczba działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu ochrony środowiska skierowanych do mieszkańców i turystów [szt.]	Urząd Miasta Zakopane, corocznie	2	☑ wzrost

Procedura prowadzenia sprawozdawczości oraz weryfikacji i oceny postępów w realizacji zamierzeń strategicznych

Monitoring postępów we wdrażaniu Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027–2037 będzie prowadzony w cyklu rocznym, w powiązaniu z opracowywaniem Raportu o stanie Gminy Miasto Zakopane.

Jednostki organizacyjne Miasta oraz komórki Urzędu Miasta Zakopane odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań, zgodnie z powierzonym zakresem zadań, będą przekazywać Opiekunowi Strategii informacje dotyczące:

- aktualnych wartości wskaźników,
- stanu realizacji zadań,
- ewentualnych problemów lub barier we wdrażaniu działań.

Informacje te będą przekazywane do końca kwietnia każdego roku.

Na tej podstawie Opiekun Strategii przygotuje sprawozdanie z realizacji dokumentu i do dnia 31 maja, w ramach harmonogramu opracowania Raportu o stanie Gminy Miasto Zakopane, przygotuje część dotyczącą realizacji Strategii, która następnie zostanie przedstawiona Burmistrzowi Zakopanego oraz Radzie Miasta Zakopane.
Wyniki monitoringu oraz wnioski z oceny realizacji Strategii będą publikowane w sposób jawny, w szczególności na stronie internetowej Miasta Zakopane.

Procedura aktualizacji strategii

Przegląd i aktualizacja Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027–2037 będą przeprowadzane nie rzadziej niż raz na 5 lat obowiązywania dokumentu. Dopuszcza się możliwość wcześniejszej aktualizacji w przypadku wystąpienia istotnych przesłanek uzasadniających potrzebę dostosowania zapisów Strategii do zmieniających się uwarunkowań społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych lub przestrzennych.
W przypadku uruchomienia procesu aktualizacji realizowane będą następujące działania:

1. Burmistrz Zakopanego przedstawia na sesji Rady Miasta Zakopane wniosek o rozpoczęcie procesu przeglądu Strategii.
2. W oparciu o decyzję Rady Miasta Zakopane Burmistrz określa sposób przeprowadzenia aktualizacji, tj. pracę własną Urzędu Miasta lub zlecenie prac podmiotowi zewnętrznemu, oraz przygotowuje harmonogram działań.
3. W procesie weryfikacji i aktualizacji analizie mogą zostać poddane w szczególności:
   - część diagnostyczna – poprzez odniesienie się do aktualnych danych statystycznych i wyników analiz;
   - wizja rozwoju Miasta – jej aktualność w kontekście zmian zachodzących w mieście i jego otoczeniu;
   - cele strategiczne i kierunki działań – ich adekwatność do zweryfikowanej wizji rozwoju oraz aktualnych potrzeb mieszkańców;
   - Obszary Strategicznej Interwencji, w tym ich aktualność, zakres i uzasadnienie;

- system monitorowania i wskaźniki realizacji Strategii.

4. Projekt zaktualizowanej Strategii zostaje przekazany do konsultacji społecznych.
5. Po zakończeniu konsultacji Strategia w nowej wersji przedstawiana jest Radzie Miasta Zakopane do uchwalenia.

Ewaluacja ex-ante

Po opracowaniu ostatecznej wersji Strategii, a przed rozpoczęciem jej wdrażania, przeprowadzono tzw. ewaluację uprzednią (ex-ante), w zakresie następujących kryteriów:

- *trafności* – adekwatność postawionych celów i wybranych do realizacji zadań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów;
- *skuteczności* – czy wyznaczone cele są możliwe do osiągnięcia poprzez zdefiniowane priorytety i działania;
- *efektywności* – ocena, czy zdefiniowane cele są uzasadnione pod względem przewidywanych nakładów finansowych;
- *spójności* wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu.

Po przeprowadzonej ewaluacji ex-ante rekomenduje się Strategię do wdrożenia.

ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Cele strategiczne wyznaczone w Strategii Rozwoju Miasta Zakopane są zgodne z założeniami programowymi dokumentów wyższego rzędu. Strategia jest spójna z obowiązującymi aktami strategicznymi, planistycznymi oraz operacyjnymi obowiązującymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, ponadlokalnym i powiatowym, które mogą być istotne dla realizacji polityki rozwoju Miasta Zakopane, w tym w szczególności z:

- Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego „Małopolska 2030”;
- Strategią Terytorialną Podhalańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027.

RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja celów Strategii Rozwoju Miasta Zakopane na lata 2027-2037 roku będzie finansowana z wykorzystaniem środków pozostających w dyspozycji Miasta oraz funduszy i instrumentów zewnętrznych. Ze względu na szeroki zakres zaplanowanej interwencji – obejmującej przedsięwzięcia infrastrukturalne, społeczne, gospodarcze, przestrzenne i środowiskowe – zakłada się łączenie różnych źródeł finansowania oraz dobór mechanizmów finansowych odpowiednich do charakteru poszczególnych działań.

Strategia nie stanowi planu finansowego, dlatego na etapie jej przyjmowania nie określa się kosztów realizacji wszystkich wskazanych działań i przedsięwzięć. Ich wartość będzie ustalana wraz z przygotowaniem konkretnych projektów, dokumentacji, programów wykonawczych oraz kolejnych budżetów Miasta i Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Możliwości realizacyjne będą również uzależnione od dostępności środków zewnętrznych oraz warunków korzystania z poszczególnych instrumentów wsparcia.

Długi horyzont Strategii, obejmujący okres do 2037 roku, oznacza jednocześnie, że część źródeł finansowania jej realizacji nie jest jeszcze znana. W okresie obowiązywania dokumentu zakończy się obecna perspektywa finansowa Unii Europejskiej, uruchamiane będą kolejne programy krajowe i regionalne, a stosowane obecnie mechanizmy finansowania mogą być zastępowane nowymi instrumentami. Z tego względu wskazane poniżej źródła należy traktować jako katalog otwarty, który będzie dostosowywany do aktualnych możliwości pozyskiwania środków.

Finansowanie działań przewidzianych w Strategii może opierać się w szczególności na następujących źródłach:

- **budżet Miasta Zakopane** – podstawowe źródło finansowania zadań własnych Miasta, obejmujące zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i działania bieżące oraz programy lokalne. Środki własne będą również wykorzystywane do zapewnienia wkładu własnego w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych. Wieloletnie przedsięwzięcia będą uwzględniane w Wieloletniej Prognozie Finansowej;
- **fundusze Unii Europejskiej** – środki dostępne w ramach perspektywy finansowej 2021–2027 oraz kolejnych perspektyw finansowych Unii Europejskiej (2028-2034), zarówno w programach krajowych, jak i regionalnych, przeznaczane m.in. na adaptację do zmian klimatu, ochronę środowiska, efektywność energetyczną, transport, infrastrukturę techniczną, usługi społeczne, edukację, cyfryzację, rozwój lokalny, przedsiębiorczość i aktywizację społeczną, w tym instrumenty odpowiadające obecnym programom, takim jak Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko, Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy, program LIFE czy programy regionalne;
- **środki pozostające w dyspozycji Samorządu Województwa Małopolskiego** – w szczególności fundusze służące realizacji polityki regionalnej oraz przedsięwzięć wynikających ze współpracy terytorialnej. W obecnej perspektywie istotnym źródłem jest program Fundusze Europejskie dla Małopolski, obejmujący wsparcie m.in. infrastruktury, transportu, środowiska, usług publicznych, edukacji, rynku pracy, kultury, turystyki i włączenia społecznego;
- **środki krajowe i programy rządowe** – instrumenty finansowania działań samorządowych, obejmujące m.in. drogi lokalne, transport publiczny, mieszkalnictwo, opiekę nad dziećmi, politykę senioralną, sport, kulturę, ochronę zabytków, bezpieczeństwo publiczne, cyfryzację, wsparcie usług społecznych, w tym programy odpowiadające obecnym instrumentom, takim jak Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych, Aktywny Maluch, Senior+ czy programy resortowe w obszarze sportu i kultury;

- **fundusze celowe i środki instytucji publicznych** – środki pochodzące m.in. z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, funduszy związanych z termomodernizacją, mieszkalnictwem, dostępnością, rozwojem infrastruktury, bezpieczeństwem oraz ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym instrumenty odpowiadające obecnym programom takim jak Czyste Powietrze, Ciepłe Mieszkanie, Fundusz Termomodernizacji i Remontów, Fundusz Dopłat BGK czy programy PFRON;
- **środki dla organizacji pozarządowych i podmiotów społecznych** – programy wspierające aktywność obywatelską, integrację społeczną, wolontariat, edukację, działania młodzieżowe, kulturę, sport, profilaktykę, pomoc społeczną oraz rozwój lokalnych inicjatyw realizowanych przez stowarzyszenia, fundacje, kluby sportowe i inne podmioty społeczne, programy wspierania inicjatyw obywatelskich, w tym NOWEFIO oraz programy Narodowego Instytutu Wolności, Erasmus+, Europejski Korpus Solidarności czy programy grantowe dla organizacji lokalnych;
- **kapitał prywatny oraz przedsięwzięcia partnerskie** – środki przedsiębiorców, mieszkańców, organizacji i innych podmiotów uczestniczących w realizacji działań wpisujących się w cele Strategii. W zależności od charakteru przedsięwzięcia możliwe będzie wykorzystywanie współpracy projektowej, sponsoringu, mechanizmów społecznej odpowiedzialności biznesu, współfinansowania przedsięwzięć oraz partnerstwa publiczno-prywatnego;
- **instrumenty zwrotne i mieszane** – pożyczki, preferencyjne kredyty, obligacje, instrumenty finansowe, mechanizmy łączące dotacje ze wsparciem zwrotnym oraz inne formy finansowania, które mogą być wykorzystywane zwłaszcza przy większych przedsięwzięciach infrastrukturalnych, energetycznych, mieszkaniowych i środowiskowych.

Dobór źródeł finansowania będzie dokonywany na etapie przygotowania poszczególnych przedsięwzięć, z uwzględnieniem ich zakresu, wartości, harmonogramu oraz warunków dostępnych programów. Miasto będzie dążyło do wykorzystywania środków zewnętrznych wszędzie tam, gdzie pozwoli to zwiększyć skalę lub przyspieszyć realizację działań przewidzianych w Strategii, przy zachowaniu bezpieczeństwa finansowego i możliwości zapewnienia wymaganego wkładu własnego.

Istotnym elementem wdrażania Strategii będzie zatem bieżące rozpoznawanie możliwości finansowania, odpowiednio wczesne przygotowywanie przedsięwzięć do udziału w naborach oraz – w przypadku większych projektów – budowanie montażu finansowego wykorzystującego więcej niż jedno źródło. Pozwoli to reagować na zmieniający się system finansowania polityki rozwoju i wykorzystywać pojawiające się w perspektywie do 2037 roku możliwości realizacji przedsięwzięć ważnych dla rozwoju Zakopanego.

Spis tabel, rysunków i plansz

Tabela 1. Ocena wybranych aspektów życia społecznego w Mieście Zakopane. 15
Tabela 2. Problemy w sferze społecznej wskazane przez mieszkańców miasta Zakopane. 16
Tabela 3. Ocena wybranych aspektów życia gospodarczego w Mieście Zakopane. 21
Tabela 4. Problemy w sferze gospodarczej wskazane przez mieszkańców miasta Zakopane. 21
Tabela 5. Ocena wybranych aspektów środowiskowo-przestrzennych w Mieście Zakopane. 29
Tabela 6. Problemy w sferze przestrzennej oraz środowiskowo-klimatycznej wskazane przez mieszkańców Miasta Zakopane. 30
Tabela 7. Główne priorytety rozwojowe Miasta Zakopane wskazane przez mieszkańców. 30
Tabela 8. Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie Miasta Zakopane na podstawie Karty Charakterystyk JCWP 77
Tabela 9. Stan Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie Miasta Zakopane 78
Tabela 10. Standardy prowadzenia polityki rozwoju. 97
Tabela 11. Wybrane dokumenty wykonawcze Miasta Zakopane. 102
Tabela 12. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA SPOŁECZNA 104
Tabela 13. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA GOSPODARCZA 107
Tabela 14. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA PRZESTRZENNA 108
Tabela 15. Wskaźniki służące ocenie stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznych i rezultatów – SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA 111

Rysunek 1. Zagrożenia powodziowe na obszarze Miasta Zakopane 79
Rysunek 2. Stopień zagrożenia suszą według jej typów: atmosferyczna, rolnicza, hydrologiczna oraz hydrogeologiczna 80

Plansza 1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Miasta Zakopane 68
Plansza 2. Uwarunkowania środowiskowe i system powiązań przyrodniczych Miasta Zakopane .. 69
Plansza 3. Proponowany układ elementów składowych przestrzeni Miasta Zakopane wraz z hierarchią jednostek osadniczych 75

Do przygotowania wizualizacji danych pochodzących z badań społecznych oraz wybranych elementów graficznych zamieszczonych w dokumencie wykorzystano narzędzia oparte na sztucznej inteligencji (AI). Opracowane wizualizacje i grafiki zostały poddane weryfikacji pod kątem zgodności z danymi źródłowymi i treścią Strategii.